

Veger

Kovara sîyasî, çandî, hunerî, dîrokî û lekolînî ya Kurden Anatolîya Navîn

**“Bizler inkârla
yok edilememenin
ispatıyız!”**

2

Nisan · Gulan · Heziran

Veger

Kovara Kurdên Anatoliya Navîn

Genel Yayın Yönetmeni:
Murat Alpavut

Redaksiyon:
Abdullah Kaya, Ali Fuat Gürsel,
Murat Alpavut, Ronî Yıldırım,
Şoreş Reşî, Kadîr Çelik

Adres / Navnîşan
Murat Alpavut
Friedhof Str. 3
47877 Willich / Deutschland
Tel.&Fax: 0049 (2154) 814598
e-mail: alpavut@t-online.de

Temsilcilikler:

Nederland: R. Yıldırım
Duindoorn Str. 19-1
1032 cm Aden

Östereich: H. Aktan
Leuzenhof Gasse 17
8020 Graz

Denmark: F. Durukan
Saven C-2 I.DOR 1 HOYE
2630 Taastrup

Swissre: İ. Candan
Ringstr. 7 · 3052 Zollikofen Bern

Sveden: Yusuf Özden
Weşanxane Medya
Box 226 · 14202 Trångsund

Buha / Fiyatı
5,- Euro

Konto:
Deutsche Bank Krefeld
Konto Nr.: 7104953
BLZ: 32070024

Veger de yayınlanan yazılar
Redaksiyon Kurulu tarafından
belirlenir. Yazıların sorumluluğu
yazarlarına aittir.

Her niviskar berpîrsiyare
nivîsa xwe ye. Mafê Redaksiyone
heye ku nivîsen ji Vegere
re ten, serrast û kurt bike.
Nivîsen ku ji Vegere re ten,
ger îcap nebin ji li xwedi
nayen vegerandin.

Naverok / İçindekiler

☐	Pêşgotin	3
☐	Nameyên ji Xwendevanan	4
☐	“Bizler inkârla yokedilememenin ispatıyız!” Nêçîrvan Qilorî	7
☐	Festival izlenimleri Murat Alpavut	13
☐	Kardeşlerin 500 yıl sonraki buluşması Şoreş Reşî	15
☐	Jîyan tuyî Dilşad Nûdem	24
☐	Martin van Bruinessen ile söyleşi Ronî Yıldırım	25
☐	Pêwendî di navbera Kurd û Sumeriyan de Dr. Xelit Hemze	29
☐	Neden geldik Orta Anadolu'ya? Abdullah Kaya	35
☐	Veger tanıtım etkinlikleri	39
☐	HADEP Konya İl Başkanı Mehmet Bozdağ ile söyleşi — Ali Fuat Gürsel	41
☐	Göç Rojna Zagros	48
☐	Sîwarê deşta Reşîyan Dilşad Nûdem	49
☐	Değişim Esmе Güler	61
☐	Hozan Cejno ile söyleşi	62
☐	Em Kurden Buca Alma	64
☐	Köylerimiz (Xalikan - Gölyazı) O. Aksoy - E. Kayılıbal - B. Danışman	65
☐	Geleneklerimiz Rebeni Celikan	70
☐	Şehitlerimiz	72
☐	Kürdistan'ın güneyi A. Fikri Bayraklı	74
☐	Ana ve çocuk ilişkisi Ali Fuat Gürsel	77
☐	Radyo Mezopotamya Hurşit Aktan	80
☐	Fêrkirine zimanê Kurdî Çeto Özel	82
☐	Ödüllü Bulmaca Mustafa Görkem	98
☐	Hevala nemr Zilan Xizan Şîlan	99

Pêşgotin

Xwendanen heja,

Bi vê hejmara duyem disa em bi hew re ne. Hejmara yekem ji aliye we alayakaya gelek mezin hate peshvazikirin. Demek kî da Veger seride Elmanya, Hollanda, Danimarka, Swed, Norwec, Swisre, Fransa, Avusturya ye bigre hata Tirkiye hate belav kirin.

Xwendevanên me kef xweşi xwe nişan dan û rexneyên û pêşniyaran xwe dana xuyakirin. Zedeyî xwendanên me rexneyî xwe erîni (pozîtîf) nişan kiriye. Aliye dîn da rexneyî nerîni (negatîf) an jî qemasiyên me hatiye xwuya kirin. Ew rexneyên we jî bo me gelek pewiste em sipasiye xwe jî bo we pêşkeş tîkin. Rexneyên herî zede jî bo nivîsan Kurdi bu. Wekî dîn xwendevanên me daxwaziye xwe yek jî, jî bo “kîrmanciye me hereme nivîs warîni nivîsandîni” bu. Henek jî “rewşa me bîdîni ber cav, tenîki sîvîk bînvîsîni. Hun gelek gîran dînvîsîni” digotîni. Maxabîni rexneyîni we eme heynîni ber cav. Le em we bavîriyadana ku hun jî takdîr bîkîni ew kovara yekemîni bu. Rojan pêş ew qemasiyên hane hole rabûni.

Xwendevanên heja,

Ve hejmara duyem da dîkarîni ser gelek mijarada nivîsa bibîni û buxwinîni. Wek te zanîni Hollanda ye bajarê Rijswijk cara yekemîni e Fesivale Çandî Kurde Anatoliya Navîn hate darxistin. Ew festival çekîni u kovara Veger weşandîni emîni tarîxe pek hat. Jî bo xebere fesivale bigre heta tarîxe Kurde Anatoliya Navîn, jî bo zimane Kurdi hin buyîni u gelek mijaren balkeş nivîsa dikaren bu xwinîni.

Em hevî dîkîni roja pêş piştîkîriye we kovara we Veger gora dile we bîba û daxwaziye we re bibe bersiv. Heta hejmara dîni bîmîni xwerî xoşîya de.

Silavên germ û rez.

Veger

NAMEYÊN JÎ XWENDEVANAN OKUR MEKTUPLARI

Toprak, sevgi ve yaşam...

Tam olarak ne zaman gelindiği bilinmeyen göçü, gurbeti içine sindiren Orta Anadolu Kürtleri, anayurtlarından, dağlarından kopup ovaya yerleşmek mecburiyetinde bırakıldıklarında ovanın susuz kurak bir çöl gibi ucu bucağı görünmüyordu.

Dağların, yaylaların, o canlı oluk oluk akan suların etrafında tutulan dilanları, berivanlarla içiçe olmanın getirdiği mutluluğu bırakıp Konya bozkırına yerleşmek ve buna alışmak büyük bir direniş gerektiriyordu.

İşte Orta Anadolu'ya göç eden halk da bu direnişi göstererek o toprakları da bereketlendirdi.

İlkin tek tek köyler kurup 30 metrede suyu çıkardılar. Her köyde ya bir kuyu ya da çeşmeler yaptılar.

Sırada o insanı zehirleyecek derecede etraflarını saran acı zehirli otlar vardı. Halk, tarihten beri Kürdün yaşamında yer alan karasabanın güzelliğini devreye koyarak gece gündüz demeden çalıştı ve zehirli otları kökünden yok ederek yerine ihtiyacını karşılayacak arpa, buğday ekti.

Güzellik Orta Anadolu bozkırında yavaş yavaş yaşamla gelişiyor bütünleşiyordu.

Bu yaşamı süreç içerisinde, malcılık ticaret ve çobanlıkla güçlendirdiler.

Yaşamın güzelleşmesi Mem u Zin'in aşkından esin alarak Kurmanci dilinde aşk türkülerine dönüştü bozkırda.

Orta Anadolu Kürdünün aşklarında ya başlık parası yüzünden kavuşulamayan sevgiliye dökülen dizeler yada sevdiğini alıp kaçırarak hayat buluyordu.

Artık anayurtta ki dengbej geleneği Orta Anadolu'da da yeni dengbejlerini ortaya çıkarıyordu.

Özünde toprağa olan aşk bazen sevgiliye dökülen dizelere dönüşüyordu.

Ne zaman ki dirilişin eylemi başlatıldı ve kurtuluşa dönüşmeye başladı. Bu diriliş Orta Anadolu Kürdünün de tekrar kaynağa dönüşünün ismi oldu.

Orta Anadolu Kürdü Artık inkarı imha ve kaynaktan ayrı gibi gösterilmelerine karşı en değerli evlatlarıyla yanıt olmaya başladılar.

Dağlarında birer birer yeşeren özgürlük çiçekleri arasında onlarda yerlerini aldılar.

Onlar özgürlük aşıklarıydılar. İşte bizlerde o özgürlük aşıklarının yanında olup atalarımızın geçmişte ki zor yaşamlarının gelecek kuşaklarca yeniden yaşanmaması için, yaşamın güzelleşmesi, özgürleşmesi için çalışalım.

Bırındar Baran, Avusturya.

Selamlar;

14 Nisan tarihinde Hollanda Den Haag'da gerçekleştirilen Orta Anadolu sürgün Kürtlerinin festivalinde ilk sayısını çıkardığımız Veger dergisini bir solukta, keyifle okuduğumu belirtirken, böylesine özlenen, beklenen bir dergiyi çıkardığımız için sizleri kutluyorum.

Veger, ulusal hareketle kendini yeniden bulan, özüne dönen, adeta küllerinden yeniden doğan, yok olmanın eşiğinden dönen sürgün Kürtlerinin dili sesi ve kimliğidir.

Hoş geldin Veger!

Ser çava ser sere tu pi xer hati.

Yakın gelecekte, aylık hatta haftalık olması dileklerimizle.

Tüm sürgün Kürtlerini dergimiz Veger'i sahiplenmeye, her Kürdü bu dergiyi okumaya, okutmaya ve dergiyi

yazmaya çağırıyorum. Başarılar dileğiyle...

Keko Kutlubay, Hollanda

Ezbeni, kekocan

Hejmara fax a we min ji rojnâmeye girt. Te de te nivisin ko kovara Veger derketiye. Ji xwe, ev zü ve ye ko jiyana Kurden Anadolu ya Navin bala min dikişine.

Kereme xwe min ji çapkirina kovare agehdar bikin.

Biminin di xweşi ü serfiraziye de.

Dr. S. Unus, Almanya

Ben Zeki Küçükyaşar. Halen

Avusturya'da yaşayan Orta Anadolu Bir Kürdüm. Çamki kabilesindenim. Benim dayım tarafı Hamedî kabilesidir.

Ben bu mektubumda dayı tarafımın geçmişini anlatacağım.

Yaklaşık 130 yıllık serüvende Huse Hamedinin Çukurova'dan İç Anadolu'ya gelişleri esnasında Huso'nun oğlu Mastro daha 5-6 yaşlarındadır. Mastro bilinmeyen bir hastalığa yakalanmıştır. İyileşmesi için Mastro'ya hayvanlara verilen göztaşı ilacını içirirler. Fakat Mastro iyileşemeyince; "Bu çocuk iflah olmaz!" diyerek onu yolda bir kenara atarlar.

Aynı güzergâhta seyreden bir başka göçebe grubu Mastro'yu görüp ailesi onu unutmuş diyerek yanlarına alırlar. Yolda Mastro'yu tekrar babası Huso'ya teslim ederler.

Huso Hamedî uzun bir göçerlik sonucunda gelip Konya'nın Cihanbeyli ilçesi Yapalı köyüne yerleşir. Bu arada Huso'nun bacısı Rave göç esnasında Çukurova'da evlenerek orada yerleşir kalır. Huso diğer kızkardeşi Kine'yi de yanına alarak Rave'yi ziyarete gider. Bu ziyarette Kine de Çukurova'da kalır ve

o da orada evlenir.

Huso Hamedî uzun bir aradan sonra Çukurova'ya yine kızkardeşlerini ziyarete gider. Ancak Rave hakkın rahmetine kavuşmuştur. O zamanın koşullarına göre ulaşım çok zordur. Ha demeye Yapalı'dan kalkıp Çukurova'ya (Tarsus) gidilememektedir. Huso bu nedenle kızkardeşi Kine'yi tekrar beraberinde alıp Yapalı'ya geri getirir. Kine Yapalı köyünde tekrar evlenir ve Üvi Kine adında bir oğlan çocuğu dünyaya getirir. Bu arada Mastro da büyümüş ve Ömeranlı köyünden Sağır Ali (Ji mali Ali Ker) ailesinden bir kızla evlenmiş ve Ömeranlı'ya yerleşmiştir. Mastro'nun kardeşi Hamo'da aynı şekilde Ömeranlı köyünden evlenmiştir.

Bu süreçte devlet Yemen için seferberlik ilan etmiştir ve her aileden bir

*Haci Esme Deniz
(Huso Hamedî'nin torunu)*

erkek seferberliğe katılacaktır. Huso küçük oğlu Hamo'yu yollar Yemen'e.

Hamo 7 yıl Yemen'de kalır ve bir gün tekrar köyüne döner. Ancak Yemen harbinde çok yıpranmış adeta çökmüştür.

Huso Hamedî üç kız çocuğunu da evlendirir. Kızı Nuriye'yi Xalikan'da

Mali Şute'ye, Fate'yi Yapalı'da Mali Kirli'ye ve Aley'i de Ömeranlı'da Mali Üyi Omara'ya verir.

Hamedî kabilesi şimdi Acıkuyu (Birtalık) köyünde yaşamaktadır. Husî Hamedî ile ana topraklardan başlayan ve Çukurova üzeri Konya'da sona eren Hamedî aşiretinin kütüğü bugün torunları tarafından Orta Anadolu toprakları üzerinde yaşatılmaktadır.

Zeki Küçükyaşar, Avusturya

Sevgili Veger çalışanları;

Öncelikle sizleri bu zorlu ve anlamlı bir çalışmadan dolayı kutlarım.

Her ne kadar Veger'e biraz geç ulaştıysam da yine de mutluluğumu belirtmek isterim. Veger, geç kalınmış bir ihtiyaç olduysa da, kendime ve bu düşüncüyü taşıyan arkadaşlar adına çok sevindim.

İhtiyaç hissettiğim konuları kısaca yazmak istiyorum.

Veger dergisinin her sayısında değişik bir köyü, insanları, adetleri, töreleriyle ve zenginlikleri ile yayınlatabilirsiniz. Eğer isterseniz bu konuda yardımcı da olabilirim.

Ben bir Orta Anadolu Kürdüyüm. Veger'in ilk sayısına tesadüfen Almanya'nın Köln kentinde denk geldim. Şu anda okuyorum.

Sizden istediğim bazı önerilerimizi dikkate almanızdır.

Görüştiğim bazı arkadaşlar Veger'in aylık olarak yayınlanmasını; yarısının Kürtçe, yarısının Türkçe olarak yayınlanmasını istiyorlar.

Bazı arkadaşlarda derginin kendilerine ulaşmadığından yakınıyorlar.

Ayrıca Orta Anadolu Kürtlerinin konu edildiği Veger dergisinde yayınlanan yazıların kaynakları ve kimler tarafından yazıldığını da belirtilmesini istiyoruz.

Saygılarımızı sunar çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Sefer Akbina, Danimarka

Merhaba Sayın Murat Alpavut
Yeni çıkardığınız dergi çok güzel olmuş, kutlarım.

Başarılarınızın devamını dilerim.

Ben de Anadolu Kürdüyüm. Gerçekten orada yaşayan insanlarımıza güzel bir örnek olur.

Kendilerinin her yönüyle gelişmelerine vesile olur. Tekrar selamlarımı iletir, başarılarınızın devamını isterim.

Mehmet Şeker, Danimarka

Heval merhaba!
İç Anadolu Kürtlerine, yönelik çıkarılmış olan, dergiyi büyük bir mutlulukla okudum. Gerçekten güzel bir olanak... Tüm İç Anadolu insanlarımızın tarihini, türkülerini geleneklerini aktarıyorsunuz. Veger ayrıca ileride tüm gerçekleşecek gelişmelerin aynası olabilir. Şimdiden ikinci sayısını, büyük bir sabırsızlıkla bekliyorum. Dergiyle ilgili gelişmeleri vereceğim, aşağıda vereceğim e-mail adresime bildirirseniz gerçekten mutlu olurum. Ayrıca izine gittiğimizde size ne türlü araştırmalarda bulunacağımızı, önerirseniz elimden gelen yardımı yaparım.

bulentkimo@aol.de

Çok değerli Veger yazarları ve yöneticileri,

Bir İç Anadolu Kürdü olarak, bütün Orta Anadolu Kürtlerini kucaklamayı hedefleyen Veger dergisine başarılar dilerim.

Bana Veger dergisini gönderirseniz çok sevinirim.

Şahin Ergül, Almanya

"Bizler inkârla yokedilememenin ispatıyız"

ORTA ANADOLU KÜRTLERİ KÜLTÜR FESTİVALİ'NDE BİNLER BULUŞTU.

NÊÇÎRVAN QILORÎ

e-mail: necirvan@wxs.nl

"Biz inkârla yok edilememenin ispatıyız" şiarıyla binlerce Orta Anadolu Kürdü, I. Orta Anadolu Kürtleri Kültür Festivali'nde biraraya gelerek adeta kendi kongrelerini oluşturdular. Gazetemiz Özgür Politika konuyla ilgili haberi verirken "Orta Anadolu Kürtleri'nin Newroz'u" ibaresini kullanması tesadüfi değildi tabi. 2002 yılının Newroz'u kitlesel olarak kutlanmış, milyonların aynı talepleri haykırdığı birer 'serhıldan' haline dönüşmüştü. İşte böyle görkemli Newroz kutlamalarının hemen ertesinde, 14 Nisan 2002'de, Hollanda'nın Rijswijk kentinde düzenlenen Orta Anadolu Kürtleri Kültür Festivali, Orta Anadolu Kürtleri'nin Newroz'u, bir başka deyişle kongresi oldu.

Bu festivali organize eden arkadaşlar

acaba tarihi bir olaya da imza attıklarının farkındamıydılar bilmiyorum, ama onları candan, yürekten kutlamak gerekiyor. Kürdistan'ın sürgünleri olarak kabul edilen Orta Anadolu Kürtleri için bir festival düzenleneceğini duyduğumda büyük bir sevinç yaşamıştım. Ama itiraf edeyim ki festivale gittiğimde bazı endişeler de taşıyor değilim. Orta Anadolu Kürtleri acaba festivale gereken ilgiyi göstereceklermiydi? Yeteri bir katılım sağlanacak mıydı? Festivalin düzenlendiği Elsenburg isimli salondan içeri girdiğimde endişelerimin ne kadar yersiz olduğunu hemen anladım. Salon hınca hınç doluydu ve bir taraftan da insanlar içeri girmeye devam ediyordu. Nitekim ilerleyen saatlerde katılımın sayısı 6 bine yaklaşmış, festivale olan ilginin beklentilerin çok üstünde olduğu görülmüştü.

I. Orta Anadolu Kürtleri Kültür Festi-

*Festivale katılım oldukça yoğundu... (üstte)
HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak
Festivale katılarak bir konuşma yaptı.
(yanda)*

vali gerek katılım düzeyi, gerek kültür programının zenginliği ve gerekse de önemli misafir konuşmacılarıyla tam bir şölen havasında geçti. Festivale Hollanda dışından, başta Almanya olmak üzere, İsveç, Danimarka ve Belçika'da yaşayan çok sayıda Orta Anadolu'lu Kürt de katıldı.

HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak, HADEP Konya 01 Başkanı Mehmet Bozdağ, KNK üyesi Hanefi Celepli ve Hollanda Sosyalist Partisi'nden Krista van Velzen'in konuşmacı olarak katıldıkları festivalde, çok sayıda sanatçı da sahne aldı. Çoğunluğu bölge Kürtleri'nden olan sanatçılar, Osman Yılmaz, Ramazan Koca, Nurettin Çiçek, Apê Reşid, Cejno, Koma Çarnewa, Koma Birnebûn Folklor ekibi ve Bilal Ercan gece geç vakitlere kadar süren programda seyircileri müzikleriyle

*KNK Üyesi
Hanefî Celepli
festivalde
bir konuşma
yaptı.*

çoşturdular. Festival programının sunuculuğunu yapan Roni arkadaş Kürtçe ve Fatma arkadaş da okudukları Türkçe şiirlerle şenliğe ayrı bir renk kattılar.

Festival saat 15.00'de saygı duruşu ile başladı. Daha sonra sahneye festivalin organizesine öncülük eden FED-KOM adına Egit Helbest çıkararak kitleye hoşgeldiniz konuşması yaptı. Helbest konuşmasında, "Bizler, inkarla yokedilemememin ispatıyız. Bu geceyi düzenlediğimiz için çok heyecanlı ve ümitliyiz. İnaniyorum ki bu festivaller artık her yıl düzenli olarak organize edilmeye devam edilecektir" dedi.

Müzik programı devam ederken salondan içeri giren HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak'a çok yoğun bir ilgi

gösterildi. Alkış ve zılgıtlar eşliğinde salona giren Bozlak kitleyi selamladı. Bu esnada, kitle "Biji HADEP!" sloganları attı. HADEP Genel Başkanı'na öyle

yoğun bir ilgi gösterildi ki, ancak korumalar eşliğinde ilerleyerek kendisi için ayrılan yere oturabildi. Başkanın etrafında sevgi seli oluşturan, onu yakından görmek isteyen ve elini sıkıp merhaba demek isteyen insanlardan dolayı biz gazeteciler, uzun süre başkana yanaşıp görüntü alamadık.

Misafir olarak Festivale katılan HADEP Konya il başkanı Mehmet Bozdağ ve Kürdistan Ulusal Kongresi (KNK) üyesi Hanefî Celepli birer

konuşma yaptılar. Bozdağ, bunca yüzyıldan sonra, kültürlerini ve dillerini yaşatmak için gösterdikleri çabanın takdire şayan olduğunu belirterek,

"Artık sadece türkü söylemek için bir araya gelmemeliyiz, siyaset de yapmalıyız. Aynı zamanda gençlerin de önünü açarak, siyaseti gençleştirmeliyiz."

HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak yaptığı konuşmada hedeflerinin iktidar olduğunu söyledi.

"Hedefimiz parlamentoya girmek değil, iktidar olmaktır."

bölge Kürtleri'nin geldikleri bilinç düzeyi sonucu böylesi güzel bir kültür festivali düzenlemiş olduklarından dolayı duyduğu memnuniyeti dile getirdi. Hanefi Celepli diğer konuşmacıların aksine konuşmasını Kürtçe yapmayı tercih etti. Celepli, Kürtlerin her türlü baskı ve zora rağmen hakları için mücadele ettiklerini söyleyerek, sürgünde yaşayan Kürtler'in de köklerini unutmadıklarını, yapılan festivalin de bunun kanıtı olduğunu söyledi.

Birtaraftan birbirinden değerli sanatçılar bir bir sahneye çıkıp katılımcıları coştururken bir taraftan da şiirler okunuyor, festivale gelen mesajlar duyuruluyor ve konuşmacılar sahneye çağrılarak duygularını dile getirme imkanına kavuşuyorlardı. Konuşma sırası Murat Bozlak'a gelince atılan sloganlar da yoğunlaşmaya başlamıştı.

Murat Bozlak, konuşmasına böyle bir ana tanık olmaktan mutluluk duyduğunu söyleyerek başladı. Bozlak konuşmasını şu şekilde sürdürdü: "Newroz'da milyonlarca Kürt alanlara çıktı. Diyarbakırda 700 bin Kürt, kadını, kızı genci ve çocuğuyla meydanda biraraya geldiler. Kürt halkı o gün orada, yağmurun altında barış ve kardeşliğin taplosunu oluşturdular. Newroz'da alanlara çıkan milyonlarca Kürt, anadil yasağının kaldırılması, idamın kaldırılması, olağanüstü halin kaldırılması ve koruculuğun kaldırılması taleplerini haykırdılar. Milyonlarca Kürt, terketmek zorunda kaldıkları yurtlarına dönmek istediklerini haykırdılar. Biz HADEP olarak, bu taleplerin vicdani takipçisi olacağız". Konuşmasında çetelere de yer ayıran Bozlak, çetelerin Susurlukta değil, Adana'da, Urfa'da,

Diyarbakır'da, ve faili meçhullerin yaşadığı diğer illerde aranması gerekir dedi. Bozlak, " Vedat Aydın'ın, Musa Anater'in, Faik Candan'ın ölüm emirni kim vermiş gidin bunları araştırın, a zaman çeteleri de kolaylıkla bulabileceksiniz. Asıl çeteler, bu katliamların emrini verenler, ve 'işdamlarının listesi cebimdedir' diyenlerdir. Bizler ancak, demokrasi, özgürlük, barış ve kardeşlik için ciddi ve örgütlü bir mücadele verirsek bu çetelerden hesap sorabiliriz" dedi. Filistin için de duyarlı olduklarını belirten Murat Bozlak, ABD'nin Ortadoğuda'ki şımarık çocuğu olarak tanımladığı İsrail'in Filistin halkı üzerindeki katliamcı ve baskıcı tavrını kınadığını söyleyerek, sonuna kadar filistin halkı ile beraber olduklarını kaydetti. HADEP Genel Başkanı, Türkiye'de ki cezaevlerinde devam eden açlık grevlerinde de dikkat çekerek, "Siz hiç duydunuz mu, bir ülkede insanlar 490 gün açlık grevinde olacak, 90 insan bu grevde yaşamını yitirecek, ve devlet yetkilileri buna duyarısız kalacaklar. Eğer bizler biraraya gelebilirsek gencecik insanların ölümlerinin önüne geçebiliriz" dedi. Son olarak HADEP'in durumunu değerlendiren Genel Başkan Bozlak, Özgür Politika Gazetesi'nin bir köşe yazarının, HADEP, Sosyal Demokrat hareket içinde yutulacak belirlemesine tepki göstererek, HADEP'i Türkiye'de yutacak hiç bir ejderha olmadığını söyledi. Bozlak konuşmasını şu şekilde sonuçlandırdı: "HADEP milyonlara mal olmuş bir partidir. Şimdide hiç ummadığımız bir yerde, burada Hollanda'da siz binler

partimizi sahiplendiniz. Hiç kimse HADEP'i yasaklayamaz, yutamaz. Biz verdiğimiz mücadeleyle kemikleştik. Bizi yutmaya çalışanın boğazında kalırız. Bizler bir mirası devralarak buğünlere geldik. Sizinle beraber bundan sonrada yolumuza devam edeceğiz. Artık sadece türkü söylemek için bir araya gelmemeliyiz, siyaset de yapmalıyız. Aynı zamamnde gençlerinde önünü açarak, siyaseti gençleştirmeliyiz. Sevgili gençler, kadınlar, sizler artık sadece ekmek peşinde koşmamalısınız, siyaset de yapmalısınız. Bizim hedefimiz sadece parlamentoya girmek değil, iktidar olmaktadır."

Orta Anadolu Kürtleri'nin Siyasi, Kültür, Sanat, Tarih ve Araştırma dergisi VEGER festivalde açığı standda ilk sayısıyla merhaba diyerek okuyucusuyla buluştu.

Hollanda Sosyalist Partisi adına konuşma yapan Krista van Velzen, Türkiye'nin demokratikleşmesinin ve Kürt halkının haklarına kavuşmasının takipçisi olcaklarını belirterek Kürt halkıyla dayanışma içerisinde olmaya devam edeceklerini belirtti. Van Velzen, Türkiye başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz'ın 'Avrupa Birliği'nin yolu Diyarbakırdan geçer' sözü-

ne atıfta bulunarak, Kürt halkıyla barışılmadan Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giremeyeceğini ifade etti.

Başlıbaşına bir ilk olma özelliği taşıyan festival başka bir ilke daha tanıklık etti. Orta Anadolu Kürtleri'nin Siyasi, Kültür, Sanat, Tarih, ve Araştırma dergisi olan dergimiz VEGER ilk sayısıyla merhaba diyerek okuyucuyla buluştu. Salonda açılan bir standda tanıtımı yapılan VEGER dergisi ilk defa bu festivalde okuyuculara sunulmuş oldu. Dergimizin Genel Yayın Yönetmeni Murat Alpavut derginin festivalde gör-

Hollanda'da yapılan festivalde çocuklar sarı-kırmızı-yeşil renk cümbüşü oluşturdular...

düğü ilgiden çok memnun olduklarını kaydetti.

Orta Anadolu Kürtleri için düzenlenen Festivale aralarında, Kürdistan İslami Hareketi (HİK), KON-KURD ve sanatçı Serbülent Kanat olmak üzere çok sayıda kişi ve kurum tarafından da mesaj gönderildi.

Festivale katılan Orta Anadolu Kürtleri'nin coşkusu, bitmek tükenmek bilmeyen bir enerjiyle çektikleri govendler, ve yüzlerinde ki gülümsemeler şölene damgasını vururken, mağrurlu balışları ve bölgeden olmayan Kürtlere şaka yollu "Hep sizin için geceler düzenlenecek değil ya, bu sefer de bizim için düzenlenmiş" diyerek takılmaları dikkatlerden kaçmadı.

Festivalin en duygulu anları en sonunda yaşandı. Şölendeki performansıyla takdir toplayan Roni arkadaş,

festivalde sahne alan bütün sanatçıları, konuşmacıları ve festivale emeği geçen arkadaşları sahneye çağırarak kitleyi selamlamalarını istedi. Figan'ı ve Mıçe'sıyla, Bilal Ercan'ı ve Cango'suyla sanatçılar, Bozdağ, Celepli ve Bozlak olmak üzere politikacılar ve emeği geçen tüm insanlar, sahnede elele tutuşarak, "Bertî, Bertî" kılımlarını seslendirdiler. O görkemli anı duygu seli ve mütevazi bir göz yaşıyla izleyenler, 'Bijî'li sloganlarını hiç eksik etmediler.

Salonda asılı bulunan, FED-KOM imzalı, "Bizler inkarla yokedilememenin ispatıyız" pankartındaki çarpıcı sözleri kafalarına kazıyan binler, bir başka festivalde buluşmak üzere birbirlerine veda ederek, yoğun duyguların çemberinde salondan ayrıldılar.

İzlenim

SÜRGÜNÜN SÜRGÜNLERİNİN GÖRKEMLİ KUCAKLAŞMASI

MURAT ALPAVUT

e-mail: alpavut@t-online.de

Sürgünlükleri yüzyılları bulan Orta Anadolu Kürtleri, geçtiğimiz haftasonu Hollanda'nın Rijkvijk kentinde gerçekleştirdikleri görkemli festivalde bir araya geldiler.

Hollanda Kürt Dernekleri Federasyonu'nun (FED-KOM) öncülüğünde düzenlenen bu ilk festival baştan sona coşkusu artarak geçti.

Festival'in düzenlendiği salona girdiğinizde tam karşınızda sizi **"İnkâr edilemeyeceğimizin ispatıdır"** yazılı pankart karşılıyordu. Sahnede **"Orta Anadolu Kürtleri Kültür Festivali"** yazılı büyük bir pankart ve sarı-kırmızı-yeşil renk cümbüşü vardı.

Programı sunan Roni arkadaş Kürt ozan Ahmed Arif'in **"Beşikler vermi-**

şim Nuh'a / salıncaklar hamaklar / Havva Ana'n dünkü çocuk sayılır / Anadoluyum ben Tanıyor musun?" dizeleriyle açılışı yaptı.

Orta Anadolu'nun hemen hemen her rengini yansıtan sanatçılar **Ramazan Koçak, Ose Omari Cejno, Figan ü Miçe, Bilal Ercan** ve de **Koma Çarneva** hepsi festivalde yer alıyorlardı. Kulis ve sanatçı odalarında büyük bir heyecan içerisinde prova yapıyorlardı.

Program başladığında salon hınca hınç dolmuştu.

Daha dün kadar hep ağıt ya da sevda türküleri söylemekle eleştirilen Orta Anadolu sanatçıları sazlarını havaya kaldırarak kitleye **"Rojbaş!"** deyip sahneye çıkıyorlardı. Türkülerinde Kürdistan'ın her rengi vardı.

Ose Omari; "Biz artık korku ve kaygılarımızdan arınmalıyız. İçimizden çıkan değerlere, şehitlere bu

halka layık türküler okumalıyız!” di-yordu.

Kürdistan Ulusal Parlamentosu'nda Orta Anadolu Kürtlerinin temsilcisi olan **Hanifi Celepli** de festivalin konuşmacılarındandı.

Roni arkadaşın Kürtçe olarak yaptığı anonsla **HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak**'ın salona girişi salonda alkış ve zılgıt fırtınası estirdi.

O anki coşkuyu kelimelerle anlatmanın imkânı yoktu.

Binlerce insan ayakta **“Biji Serok Apo!”**, **“Biji HADEP!”** sloganlarıyla salonu inlettiler.

Binlerce yürek Orta Anadolu Kürtlerinin **“bir sorunu yok”** diyen inkârcı Türk devlet anlayışına **“İnkâr edilemeyeceğimizin ispatıdır!”** diyerek yanıt veriyorlardı.

Bu manzara yüzyılları bulan sürgünlüğün sürgünlüğünün sadece değerli

evlatlarıyla fiziki dönüşü değil aynı zamanda ruhta bilinçte özde bir geri dönüşün manzarasıydı.

Murat Bozlak salona adeta Kürt coğrafyasının, Kürt güneşinin, özlemin havasını getirmişti.

Orta Anadolu Kürtleri; **“Bir sorunumuz var: Dil, kimlik, kültür!”** diyorlardı.

HADEP Genel Başkanı Murat Bozlak hemşerilerine, Kürt coğrafyasını, orada çarpan yüreklerin bu salonu dolduran binlerle nasıl birleştiğini anlatıyordu.

Bozlak; **“Artık sadece böyle türküler söylemek için bir araya gelmeyin. Siyaset yapın, insan gibi yaşayın, güzel yaşayın ama siyaset de yapın!”** derken özellikle gençlere çağrı yapıyordu.

Konuşmasının sonuna kadar slogan ve zılgıtlarla karşılanan **Bozlak**; **“HADEP'in sosyal demokratlarla işbirliği HADEP'i bitirecektir, yutacaktır”** diyen bir yazarımıza da cevaben **“HADEP'i yutacak bir ejderha daha doğmadı!”** diyor ve ekliyordu: **“Biz artık parlamentoyu hedeflemiyoruz, iktidarı hedefliyoruz!”**

Murat Bozlak'ın konuşması esnasında sahneye gelen ulusal giysili Kürt çocukları ellerindeki gül ve karanfilleri Önderliğe, özleme veriyorlardı.

Festival'in en dikkat çekici yanlarından birisi de salondaki herkesin Kürtçe konuşmasıydı.

Festival'in kapanışında festivale katılan başta **Murat Bozlak** olmak üzere bütün konuşmacı ve sanatçılar sahne de elele barış ve özgürlük türküsü söylerken salondakiler de halay ve türkülerle onlara eşlik ediyorlardı.

Kardeşlerin 500 yıl sonraki buluşması

(KONYA – QOÇAN)

ŞOREŞ REŞİ

e-mail: sores@swipnet.se

KÜRTLERİN İLK YURLARI

İlk yazıdan sonra, gelen yoğun istek üzerine bu yazıyı Türkçe yazmak zorunda kaldığım için üzgünüm. Umarım Türkçe bilmeyen insanlarımız beni bağışlar.

Geçen yazıda, Kürtlerin yaşadıkları bölgede bilinen en eski halk olduğunu, MÖ 4000 yıllarında dünyanın en kalabalık nüfusunun Anadolu, Kürdistan ve Mezapotamya da bulunduğunu ve buradaki nüfusun daha sonra dağıldığını belirtmiştik. İnsanlığın en eski uygarlık merkezi 'Bereketli Hilal' in yerleşik en eski halkının Kürtler olduğunu yazdık. Burada ilk şehirlerin kurulduğunu, ilk uygarlığın başladığını, tarım ve hayvancılığın buradan dünyaya yayıldığını söyledik.

Kürtlerin ilk bilinen atalarından olan

Guti'lerin (MÖ.4000) Azerbeycan, Van, Malatya, Adıyaman ve Haleb civarında yaşadığını çeşitli tarihçilerden aktardık. Guti'lerden sonra öne çıkan Horri'lerin de Tebriz, Azerbeycan, Hemedan, Musul ve Antakya arasında yaşadığını ve bu aşiretler federasyonun MÖ 2000 li yıllarda Kuzey Suriye, Çukurova, Amik Ovası ile İç Anadolu ya dağıldığını belirttik (4). Burada ortaya çıkan en önemli sonuç, Kürtlerin bundan en az 4000 yıl önce de İç Anadolu da yaşadığının ortaya çıkmasıdır. Bunun da anlamı, bu bölgenin binlerce yıl önce de bizim anayurdumuz olduğudur. Bu noktada, insanlığın ilk yerleşmesinde Anadolu'nun en azından İç ve Güney bölgesinin de Kürtlerin anayurdu olduğunu iddia edebiliriz.

İç Anadolu Kürtleri ve onların diğer alanlardaki parçaları için çok önemli olan tarihi bir belgeden bahsettik. Alallah ta çıkan ve MÖ 1650 yılında Horrice yazıldığı tespit edilen bir taşın üzerinde önemli bulgular ortaya çıktı. Bu taşın üzerinde: Horrice ayların is-

mi, bölge hakkında bilgi ve Haleb Horrileri hakkında bilgiler var. En önemli bilgi de Haleb teki Horrilerin 'Çuxreşiya' olarak adlandırılmasıdır. Bildiğimiz kadarıyla Çuxreşi ler bugün de eski Sovyet sınırları içinde yaşıyor ve İç Anadolu da kalabalık bir nüfusları bulunan Reşilerin amca çocukları... Yazmayı unuttuğumuz Loristan daki Raşular ve tam olarak yazamadığımız 'Ebareşanların da Reşilerin amca çocukları olan Berazilerin bir kolunun ismi olduğudur. Bir diğer amca çocuğu, Millîlere bağlı olan ve Viranşehir ile Serekani de yaşayan Alareşanlardır... Buna benzer isimleri aşağıdaki harita da artırmak mümkün. Yani bu tarihi taş, bizim tarihimiz için çok önemli bir ispat... Böylece, en az 3652 sene önce Doğu Akdeniz de yaşadığımız ortaya çıkıyor.

İlk yazıda, Kürtlerin en az 4000 yıl önce dağıldığı coğrafyayı anlatmaya çalışmıştık. Kürtlerin en eski ataları olarak bilinen Guti ve Horrilerin; Doğu Akdenizden Ankara'ya, oradan Azerbeycan, Tebriz ve Hemedan'a kadar uzandığının aşağı yukarı bütün araştırmacılarca kabul edildiğinin altını çizmiştik. Bu alana ek olarak da ben Xorasan ve Herat'ı eklemiştim.

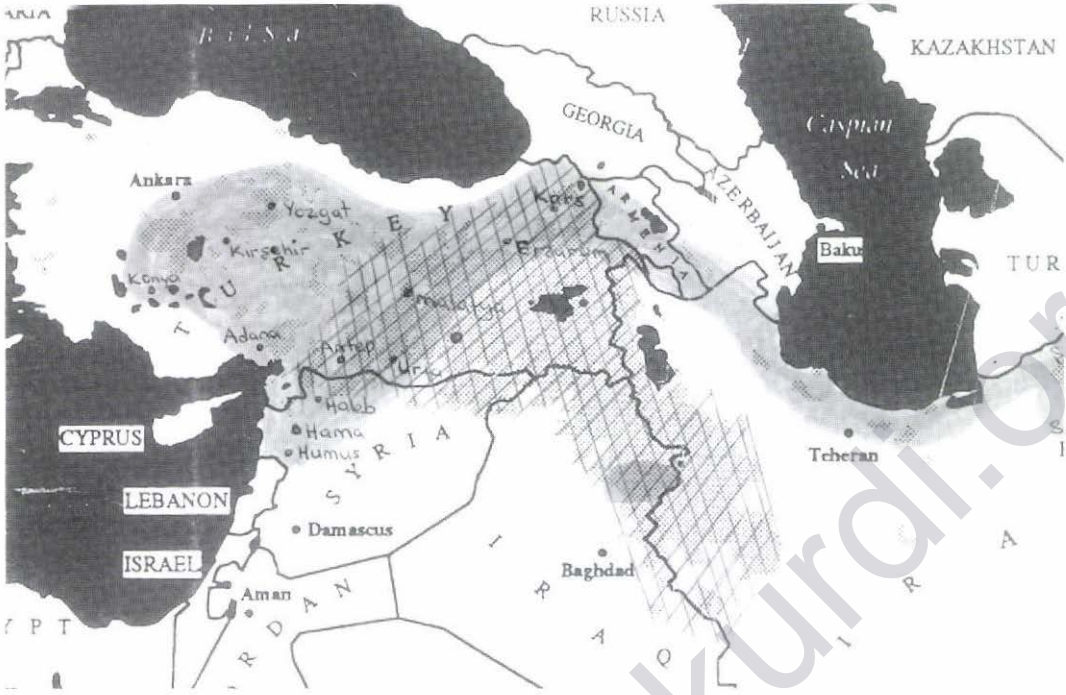
XORASAN VE İÇ ANADOLU'DA AYNI AŞİRETLER

Bunu araştırmak için bölgeye gittiğimde köylüler bana 2-3 bin metre yükseklikteki dağların başında beş bin yıl öncesine uzanan eski Kürt yerleşim yerlerinin (Yazı-I, Resim-4) varlığından bahsettiler. Bu bölgenin eski Kürt yurdu olup olmadığını başka bir yazıya bırakmak koşuluyla

bunu geçiyorum.

Çocuk yaşlardayken büyüklerimizden hep nereden geldiğimizi sorardık. Ben çok iyi hatırlıyorum ki babam: "Biz Xorasan dan geldik" diyordu. Bazende: "Biz Elaziz-Xarput'tan, Muş'tan geldik" derdi. Ben de yaşlıların resmi ideolojinin ve tarihin etkisinde kaldığımı düşünürdüm. Çünkü okullarda bize Xorasan'ın bir Türk yurdu olduğu öğretilmişti ve resmi tarihin etkisinde esas kalanların bizler olduğunun farkında değildim. Bunun etkisiyle bazen kendi kendime; "Xorasan neresi İç Anadolu neresi, orayla alakamız ne?" diye sorar ve büyüklerimizin görüşleriyle içimden dalga geçerdim. Oysa yıllar sonra: İç Anadolu ile Xorasan'nın; Ankara ile Meşhed'in, Konya ile Qoçan'ın, Haymana ile Şirvan'ın, Kırşehir ile Sebzıwar'ın, Yozgat ile Deregez'in, Aksaray ile Kelat'ın, Akşehir ile Bıcnurd'un, Bala ile Esferayn 'ın, Omeran ile Gilan'ın aynı kaderi paylaştığını öğrenecektim! Şimdiye kadar birçok araştırmacı Xorasan da Kürtlerin olduğunu yazdı, ama hiç biri Xorasan ile İç Anadolu daki aşiretlerin aynı olduğunu yazmadı. Bunu ilk defa Veger de açıklamanın gurur ve heyecanını sizlerle paylaşıyorum! Evet yanlış okumadınız aynı aşiret ve kabileler birbirinden 3-4 bin km. uzaklıkta yaşıyor ve birbirinden habersiz...

Bu müjdeyi sizlere verdikten sonra olaya biraz daha yakından bakalım. Orta Anadolu'ları ve bu bölgeden birçok araştırmacı ve yazarı okurken veya dinlerken, hep kendilerinin etrafında bir Çin seddi örüyorlar hissine kapılıyorum. Öyle bir intiba yaratılıyorki, sanki biz uzaydan bu bölgeye indik. Diğer bölgelerdeki parçaların aranmasına kimse girişmedi, girişmiyor. Oysa, Orta Anadolu Kürtlerinin tarihini de-

İç Anadolu Kürtlerinin dağıldığı alan (Harita-1)

şerken onların yayıldığı alanları görmemek ve araştırmamak, işi çok eksik bırakıyor. Bunun için, yapmaya çalıştığım bir harita da bu Kürtlerin dağıldığı coğrafyayı göreceksiniz. Çok geniş bir alan ve çoğu insan buna inanmayacak; ama derin araştırıldığında bu kolaylıkla görülecektir. Tabii bu haritanın içinde Kurmanc, Kırmanc (Erkeciğa) ve Lor (Şexbızın) Kürtleri var.

Bu yazıda en doğudaki Kürtleri, yani Xorasan daki Kürtleri mercek altına alacağız. Önce Xorasan'ın kelime manası üzerinde durmakta fayda var: Çoğunluk görüşüne göre: 'Güneşin yeri' manasına geliyor. Bu konuda Kek Ali: "Xur = Güneş; San=Işık veya güneşin aydınlığı anlamındadır" diyor(3). Kürtçe de Xor-güneş; san (Bostan, ..istan) da 'yer' anlamına geliyor. Tacikler de Xorasan kelimesini (=coğrafyasını) bu anlamda kullanıyor. Güneşin yeri anlamında bir isim verilmesinin de

özel bir anlamı olmalı. Bunu ileriki yazılarda ele almakla beraber, kısaca; bunun dinle ve Zerdüşt Peygamberle alakasının olduğunu, bu proto-Kürt peygamberin burada yaşadığının bir çok kanıt olduğunu yazmakta da fayda var. Böylece güneşin kutsallığına inanan bir peygamberin burada yaşaması ve bölgenin Ari (Ben buna 'Arran' demek eğilimindeyim) ırkı için bir merkez olması sonucu, bu ismin Xorasan'a verildiğini iddia edebilirim.

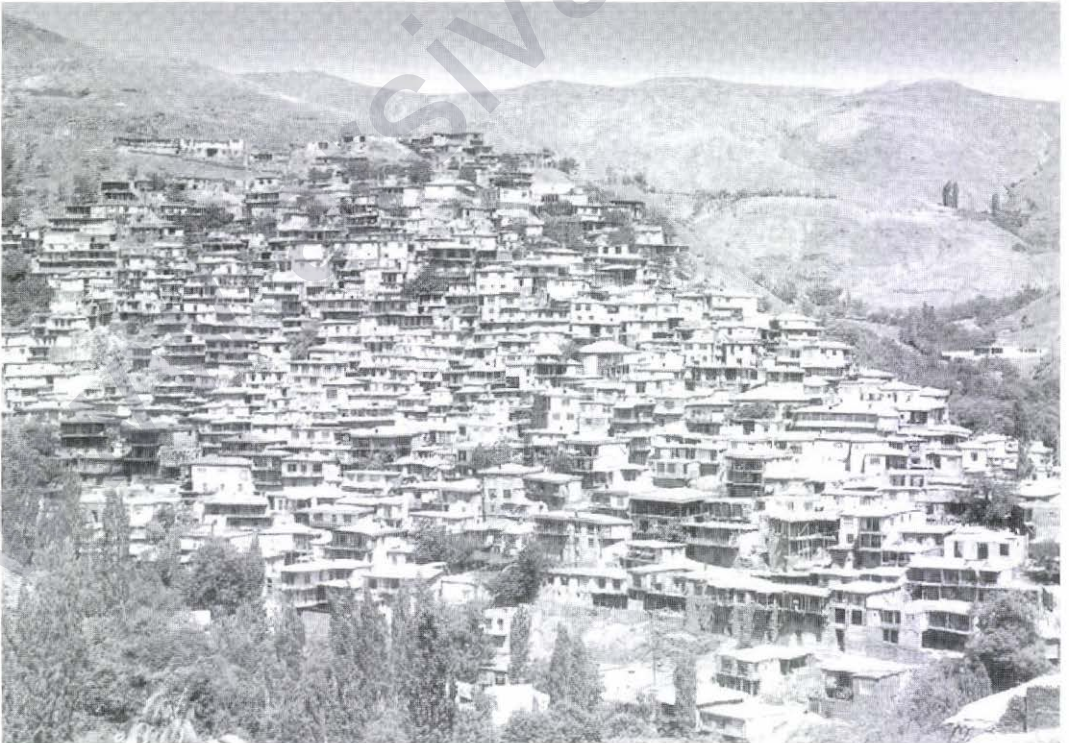
İç Anadolu dan, Kürtlerin yaşadığı batı ucundan Xorasan'a gitmek isteyen biri, önce Ağrı ya kadar olan yaklaşık 1350 km, daha sonra Urmiye ile Tahran arası 907 km, son olarak 1100 km lik Tahran-Meşhed-Kelat yolunu gitmek zorunda. Toplamı eder 3357-3500 km. Buna Herat'ı da ilave edersek bu mesafe 4000 km yi bulur. Bu korkunç mesafe, aynı soydan gelen aşiret ve kabilelerin başına gelebilecek en

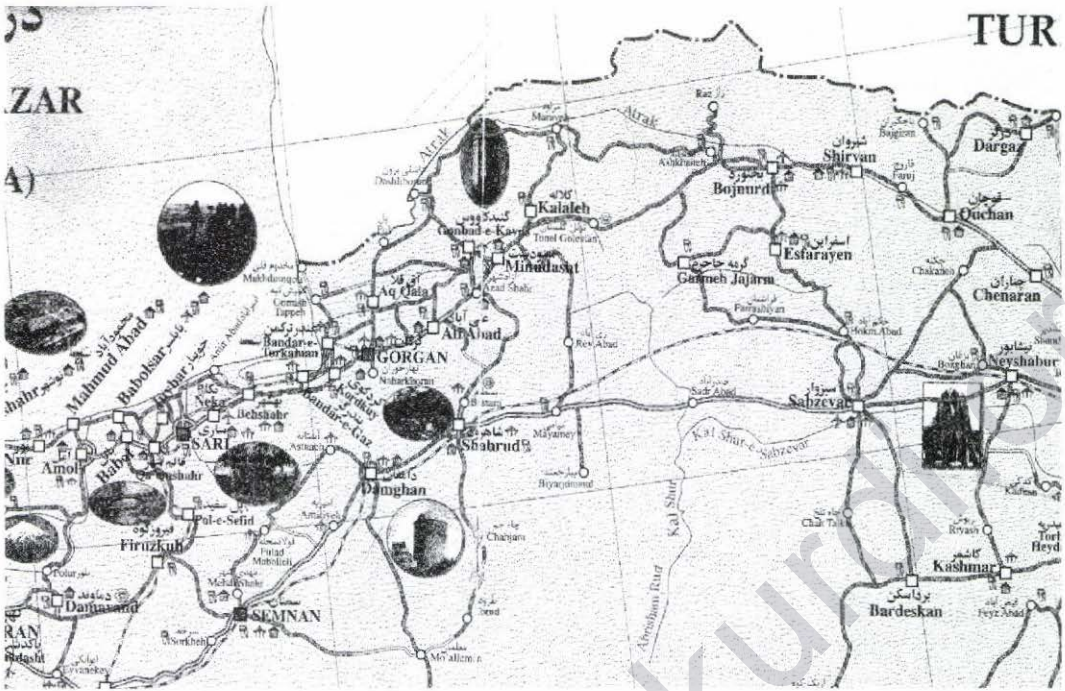
*Horasan Kürtleri,
Qaşkan-Mazenderan-Qışlak*

büyük felaket ve zulümdür.

Xorasan'daki aşiretlerin bizim aşiretlerle aynı olduğunu birkaç yıl önce öğrendim. Ulusal bir görevi aldığımında bu işin üzerine daha fazla eğildim ve oraya gitmeye karar verdim. Gitmeden önce bir-çok arkadaş: 'Seni öldürürler, gitme!' dedi. Ailem de gitmemi istemedi, ama ucunda ölümden olsa ben göze aldım. Gitmeden önce şunu dedim: 'Burada hergün öleceğime, gider asırlar önce bizden ayrılan kardeşlerimin yanında ölürüm daha iyi. Beni bir arabanın arkasına bağlayıp sürükleseler de, orada yılanların arasında yatarsalar da gideceğim!' Orada kendimi denizin içine düşmüş bir damla gibi hissettim...Geniş bir alan ve korkunç bir nüfus yanında, kıyıda bucakta seni izleyen soğuk gözler...Her şeye rağmen kötü bir duruma düşmedim, ama bir geceyi el büyüklüğündeki akreplerin

Meşhed, Horasan

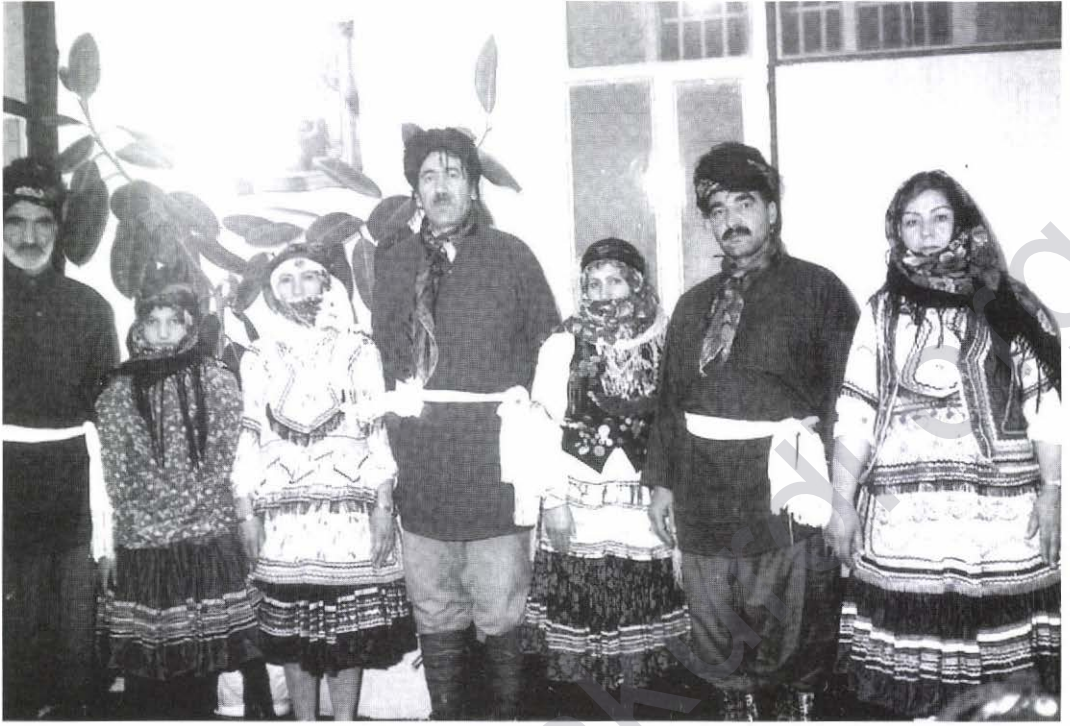
Horasan'ın şehirleri (Harita - 2)

arasında geçirmek hoş değildi doğrusu...Yazın ortasında Zerdüşt Peygamberin kaldığı dağın başında donmakta yüzyüze kalmakta ...

Xorasan; çoğu çıplak olan dağların baş başa verdiği bir bölge. Ağaçların bulunduğu bazı dağlarda keklik ve dağ keçisi sürüleri var. Bazı sıradağlar var ki, insan özel yapsa beceremez; doğal Çin seddi gibi. Özellikle de Kelat'ın güneyi ile Türkmenistan ve Afganistan sınırlarındaki dağlar bu cinsten. Dağların arasındaki kuytular da Kürtler çadırlarda yaşam mücadelesi veriyor. Bazen İç Anadolu ile Xorasan coğrafyasını karşılaştırıyor ve şu kadere bak diyebiliyorsunuz! Benzerlikleri ne kadar da çok: Kıraç ve susuz. 3500 metre yüksekliğindeki dağların üzerine çıkıp, Türkmenistan sınırında kalan göçebe çadırlarını ve bu çağda insanlarımızın bu halini seyretmek doğrusu hüznü veriyordu!

Xorasan Eyaleti: Kuzeyde Türkmenistan, doğuda Afganistan ve Kürtlerin yaşadığı Herat ile Güneyde Taş Çölü-Deştü Kevir ve batıda da Hazar Denizi (Behra Kesk) ile çevrili. Bu eyaletteki Kürt yerleşim birimleri de şöyle serpilmiş: Yoğun Kürt nüfusu yüzünden 3-4 Kürt köyünün arasına bir "Tat" köyü veya bir "Şurevi" köyü serpitilmiş. Xorasan daki Kürtler bu bilinçli yerleşimin bilincinde ve bununla neyin amaçlandığını gayet iyi biliyor... Yukarıda yazdığımız Tat'ın Fars, Şurevi (Şur-revi) nin de Rus ve Moxolların yerine; Farsça içinde tarihi, sosyolojik değeri olan "Tati" kelimesinin kullanıldığını belirtmekte fayda var...

Anadolu ve Xorasan Kürtlerinin şanlı ve direniş dolu bir tarihi var. Denilebilir ki; büyük imparatorluklara en çok direnen, en son baş eğen ve en son dinlerini bırakan Kürtlerdir. Tarihe damgasını vuran: Selahaddin Eyubi,

Soldan sağa: Eli Ekber Zehrayî, torunu ve gelini, yazar Kelimullah Tevahudî, (?) Zehrayî, (?) Zehrayî ve Tevahudî'nin eşi... (Şirvan)

Eba Muslim Xorasanî, Behram Çupin, Babek vb büyük liderler bu Kürtlerin içinden çıkmıştır.

İnsanlar arasında gezerken veya onlarla konuşurken, kendi köyünden, kasabandan biriyle konuşuyor gibi hissedersin kendini. Bazen de aniden, 'Bizim Amca burada ne yapıyor?' diye şaşırırsın. İnsanlar arasında öyle fiziki ve sosyal benzerlikler varki şaşırılmamak elde değil. Bir elmanın ikiye veya dörde bölünmüş parçalarından biri gibi... Peki bu güzel, içten, mert ve berrak su gibi insanlar hangi aşiretlerden? Xorasan'da 120 ye yakın aşiret var ve bunların bir kısmı İç Anadolu'dakiler ile aynı ismi taşıyor. Bir kısmı değişik, ama bize yabancı olmayan isimler. Bu isimleri çizdiğimiz haritanın herhangi bir yerinde bulmak mümkün ve buradan şu sonucu çıkarılabiliriz: Direnişler, savaşlar, yenilgiler ve sürgün-

ler sonucu bir kopuşun ve dağılmanın meydana gelmiş olduğu gerçeğinin görülmesidir. Değerli Amcamız Hesên Nozhatzade ve arkadaşımız Cafer Abasinejad'ın latin harflerine tercümelediği sırasında yaşanan yetmezlik ve şimdilikde olsa var olan bazı çelişkileri de göz önünde bulundurarak Xorasan Kürtlerini şöyle bir tasnife tabi tutabiliriz: Yaşanan tarihsel süreç sonucunda üç büyük aşiret konfederasyonu oluşmuş. Bunlar: Çemişkezek (Dersim), Zaferanlı (Sivas ilinde bu isimde bir aşiret var) ve Şadi (Akşehir ile Halep-Erzurum arasındaki her yerde bulunur) dir. Bu aşiretlerle ilgili en büyük araştırmaları kuşkusuz, kendisi de Xorasanlı olan baş eğmeyen, büyük bilgin ve amca oğlumuz Kelimulla Tevehhudi(*) yapmıştır. Ayrı görüşleri ve coğrafyaları yan yana yazarak bilgilerinize sunuyorum:

* Çemişkezek Konfederasyonu:

Xorasan-1	Xorasan-2	İç Anadolu/Kurdistan
Badlan	-	Badilli
Birivan	Biwan	-
Birzilan	-	Berazî(?)
Biçeran	-	-
Baçıyan	Baçyan	Sevêdi(?)
Bêwar	-	-
Celali	-	Celali
Dodan	-	-
Emar-lo	U/A-mar-lu/Omara	Omera
Efşiran	-	Afşar
Gohıyan	Goyan	-
Gidoyan	-	-
Hemzekan	-	-
Hêzolan	-	-
Hiwedan	-	-
Hudan	-	-
Îzon	Îzan	Îzol
Qaçkan	-	-
Qerecorlu	-	Kerçol(Qerçol)
Qereman	-	-
Kawıyan	Kivan/Kawau	Kawî
Koxbinik	-	-
Komlilan	-	-
Koran	-	-
Kiçran	-	-
Kikan	-	Kikan
Mojdigan	Mujgan	Modan(?)
Mılan	-	Milan
Olaş	-	Ulaşlı(Badilli)
Palokan	-	-
Pehlewan	Pehlewan	-
Piçran	-	-
Rutkan	Ruta	Rûtan
Reşî	Reşwan	Reşiya
Sevkan	Sêwkan	Sêvika
Sofiyan	-	-
Sil Supuran	-	-
Şeran	-	Sevêdi(?)
Şam	-	-
Şexkan	-	Şêxika
Şirkan	Şiran	-
Şekran	-	Şeker
Şex Emiran	-	Şeyhan
Weran	-	-
Tarixçi	-	-
Teran	-	Terika
Titkan	-	-
Tukan	-	-
Tuşman	-	-
Topkan	Topan	Canbeg(?)
Xirskan	-	-
Xaxyan	-	-
Xilkan	Xelka	Xelika
Zêran	-	-
Zerdikan	-	Zerikan
Zeydan	-	-
Zortan	-	-

* Şadi Konfederasyonu:

M. Izady	Tewahhudi	Anadolu/Kurdistan
Alan	Alan	Alan
Buxan	-	-
-	-	Bedran
-	-	Boxan
-	-	Çexmax
Çakan(?)	-	-
Dırqan	-	-
Garıvan	Giriwan	-
Germiyan(?)	-	-
Gurdan	-	-
İmran	-	-
Jaban	-	Caf
Juyan	-	-
Kaxan	-	-
-	Kubath	-
-	Lertikan	-
Mitrان	-	-
Okçıyan	-	-
-	Qanyan	-
Qılçan	-	-
-	-	-
Qerebaşlu	Qirabaş	-
-	Qimsora	-
Qupran	-	-
-	Qiwiran	-
-	Qempira	-
-	-	Rutan
Şadki	Şadlo	Şadan (Konya-Akşe-
-	hir)	-
-	Qereqaş	-
-	Xendeq	-
-	Xezuran	-

* Zaferanlı Konfederasyonu:

Tewahhudi	Anadolu/Kurdistan
Began	Begler(Badilli)
Biriwan	-
Capan	-
Cafka	Caf
Cihanbeg	Canbeg
Celali	Celali
Dêran	-
Dirusan	-
Dirawan	-
Golan	-
Hesnan	Hesenan
Kebkan	-
Keywan	-
Kirik	-
Kidkan	-
Kilmîşî	-
Kikan	Kikan
Kombelean	-

Kosan	-
Lal	-
Mamdan	Mamitfi(?)
Mamyan	-
Mistikán	-
Miliyan	Milli
Milan	Milan(?)
Mirdikan	-
Naman	-
Nêrgis	-
Odkan	-
Palokan	-
Pitikan	Pütükan
Piçiran	-
Siran	-
Silsiporan	-
Siyemensur	-
Şêxkan	Şêxikan
Şêxemir	-
Qiriq-Qirikan	-
Qiraman	-
Qiruçan	-
Qiraçor	-
Xadiman	-
Xilan	Xelika(?)
Taban	-
Teman	-
Trusan	-
Vürekan	-
Vordan	-
Wiran	-
Zaxoran	-
Zinkan	-
Ziravkan	-
Zengilan	-

(Buradaki eksikleri okuyucuların tamamlayacağını umuyorum)

KÜRTLER XORASAN'A NE ZAMAN SÜRGÜN EDİLDİ?

Xorasan'ın kimin yurdu olduğu ve Kürtlerin ilk defa nezaman Xoraya yerleştiğini başka bir yazının konusu yapacağız; bu yazıda sadece son gidişlere kısaca değineceğiz. Bilindiği kadarıyla Xorasan'a son gidişler Safevi Döneminin kırılları olan Şah İsmail(1501), Şah Tehmasp ve Şah Abbas (hükümdarlığı: 1587-1629) zamanında gerçekleşiyor. İlk göç, Kürt asıllı olan Şah İsmail zamanında, ikinci göçte Osmanlılarla Şah Abbas arasında 1590 de yapılan antlaşmadan sonra gerçekleşir. Bu antlaşmadan sonra (Tahmini 1593) Şah Abbas Kürt aşiret reisleri ile bir toplantı yapar. Kurnaz bir siyasetçi olan Şah İsmail ve onun ardılları, Kürtlerin inançlarından (Alevi-Kızılbâş-Şii) yararlanarak ilk olarak Qeramanlı Aşiretini Xorasana yerleştirdi (1). Bu yerleştirmenin en önemli nedenleri arasında: Kürtlerin bağımsızlık direnişleri ile Moğol ve Özbek tehdidinden kurtulmak; Osmanlı imparatorluğu ile olan toprak ve

mezhep kavgasını saymak mümkün. O dönemin İran ordusunun da % 80'nin Kürtlerden oluştuğunu (2) hatırlatmakta fayda var.

Tarihin tespit ettiği diğer büyük göç ise 1007 (1587=1594) yılında Çemişkezek Aşiretinin Xwar û Weramin -Tahran' ın güneyine düşer- mntukasına götürülmesidir. Burada iki sene kalan aşiretler bir-kaç bin aileyi bırakarak Xorasan'a göç etmeye başladığı biliniyor. Osmanlı İmparatorluğu ile Safeviler arasında 1590 (I Abbas Azerbeycan, Şehrizar ve Loristan Osmanlılara bıraktı) ve daha sonraki yıllarda yapılan antlaşmalar ve savaşlar, Kürtler üzerinde çok derin tahribatlar yaratmıştır. Özellikle de Kürtlerin sürgün edilmelerinde belirleyici bir rolü vardır ve ilerde bunu yazacağız. Şah Abbas döneminde ve 1596 yılında başlanılan Çemişkezek Kürtlerinin Xorasan'a yerleştirilmesi işlemi 1598'a kadar sürdü. Bazı kaynaklara göre 1601 yılında Reşiler Gilan'a yerleştiriliyor. Kürtler Xorasan da ilk defa Şirvan şehrini kurdu ve Şirvan isminin verilmesi de Kafkasya'daki Şirvan'dan esinlenmişti... Daha sonra 55 km daha doğuya giderek Xabûşan (Bugünkü Qoçan) şehrini kurdular. Şadilo konfederasyonu da Bıcnurd şehrini kurarak yerleşti (1).

Belgelere göre o dönem nüfusları 45 bin hane imiş, buda tahminlere göre 250 bin kişi oluyor. Xorasana gelişten sonra, özellikle de savaşlarda ve Nadir Şah (hük.1732-1747) zamanında Kürtler çok büyük zararlar gördü. Bunu ilkeri yazılarda tekrar yazacağız. Ama aynı kiral döneminde çok önemli bir olay geliyor, Osmanlı Rus sınırına Ruslara karşı beş bin (bazı kaynaklarda ikibin) aile yerleştirilirken, iki bin Omeranlı ailede 1730 yılında (60 köy)

Gilan'a (Reşt), Xurxam Vadisine sürgün edilir. Kazvin'e de Omerlı, Bahadırılı ve Bisanlı gibi aşiretler bulunup, bunların da Nadir Şah döneminde Xorasan dan buraya getirildikleri biliniyor. 1780 yılında da Osmanlılar Karabağ dan Omeranlı aşiretini Afganistan ile Özbekistan sınırlarına yerleştirir. Şimdiye kadar bir çok insan asimile olmasına rağmen Xorasan da 600 Kürt köyü var ve sağlıklı olmayan tahminlere göre de birbuçuk milyon Kürt bölgede yaşıyor..

Biz bu yazıda bugünkü durumun bir tespitini yapmaya çalıştık. Bundan sonraki bir dizi yazıda Xorasan ve İç Anadolu ya sürgünün nedenleri, tarihi, dili, o günkü ve bugünkü sosyolojik, siyasal ve dinsel yapı üzerinde durulacaktır.

Kaynaklar:

1. *Hereketâ Tarixa Kurden Xorasan-Cilt.I-Tewehudi*
2. *Encyclopaedia Iranica*
3. *Xorasan Kimin Yurdu? Faik Bulut- Berfin-1998-Istanbul*
4. *Tori*

(*Kelimulah Tewehudi: Hem bölgeyi ziyaretimiz sırasında kendisinin fikirlerinden, sonrasında da kitaplarından geniş ölçüde yararlandığımız yazar hakkında bilgi vermeyi uygun bulduk. Yazar, 1940 yılında Xorasan Eyaletinin Ogaz şehrinde doğdu. Kendisi Sêvikan'lı aşiretinden. İniversiteyi Meşhed te bitirdi. Yaşamını Kürt davasına adadı ve yıllarca hapis yattı. Xorasan Kürtleri ile ilgili 30 yakın kitap hazırladı ama olanakları olmadığından ve devletin de her yönlü boğma girişimi karşısında bunların hepsini daha yayınlamadı. Ben 4-5 tanesini Kürtçeye çevirtirdim; bu büyük insanın kitapları; kendisi ile ilgili bilgi ve görüşmemi sonra yayınlayacağımızı umuyorum. Kitaplarından bazıları şunlar:

1. *Xorasan Kürtlerinin Tarihi -7 cilt. (1-3 cildi tercüme ettirdim)*
2. *Eşferayının İnsan ve Coğrafyası*
3. *Xorasan Belgeleri*
4. *Leyla ve Mecnun*
5. *Xorasan'ın 32 destanı (Tercüme ettirdim)*
6. *Xorasan Türküleri (Tercüme ettirdim)*
7. *Xorasan Terihi Coğrafyası*
8. *Xorasan Halk Bilimi*
9. *Xorasan Aşiret ve Kabileleri*
10. *Xorasan Muzüğünün Felsefesi*
11. *Xorasan El yapımı elbise ve giyimi*
12. *Kürtçe-Farsça-Türkçe Sözlük*
13. *İvanof'un dörüşü ile Xorasan Kürtleri*
14. *İbin Xerib in Diwani*

Jîyan tuyî

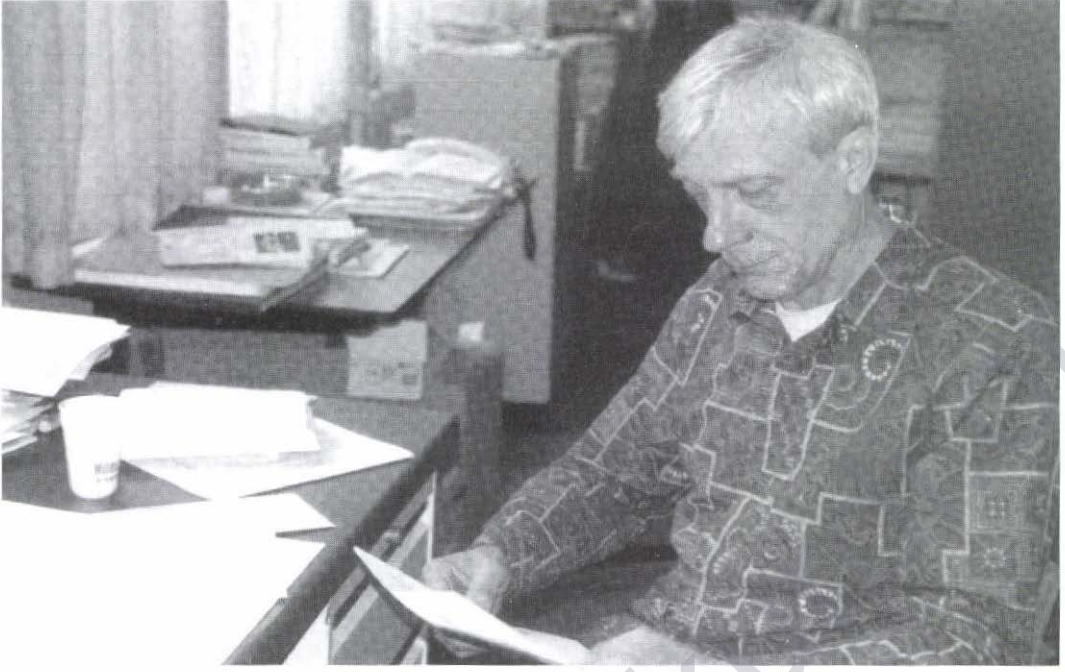
DÎLŞAD NÛDEM

Ezê çawa bêjim ez evîndarê te me
 Dema tu li dûrî min bî
 Çawa binivîsîm navê te
 Li ser dilê xwe bî pelên agir
 Kû tu mîna ava çemên sar
 Wî agirî venemirînî
 Kû ji bo te nehelim, har û dîn nebim
 Çawa bêjim ez evîndarê te me
 Dema min ji tenêbûna min venegerînî

Ezê çawa bêjim ez bendewarê te me
 Dema mîna stêrka ezmanan
 Birêjî bi ser welatên nediyar de
 Çend sedsal derbasbûn nîzanim
 Bi ser veqetîna me de
 Guh korbûn li benda dengê te
 Çav li asoyên dûr man her dem
 Qerimîn, korbûn
 Li benda hatina te

Ezê çawa bêjim ez birîndarê te me
 Dema birînen min nekewînî
 Nebihîzî nalîn û hawarên min
 Li dû xwe hiştim di gel kaniya derdan
 Tu dê çawa derman bikî
 Dêrdên nexuyayî
 Birînen bi salan di dil de veşartî

Ezê çawa bijîm bê te
 Dema hebûn û nebûn bi hev re, ne di şer de bin
 Şev û roj şûnguherîya hev nekin
 Dema gul venebin di buharan de
 Biqefilî di kela kela havînan de
 Kew hêlînen xwe terk bikin ji qertelan re
 Dema hezkirin li ber mirinê be
 Çawa bijîm bê te

ARAŞTIRMACI YAZAR MARTIN VAN BRUINESSEN:

"Tarihi daha iyi anlayabilmek için yerel tarihi bilmek gerekiyor!"

*"Kürdistan Üzerine Yazılar, Kürtlük, Türklük, Alevilik" adlı eserlerinden tanıdığımız Hollandalı ünlü araştırmacı, **Martin van Bruinessen**'le arkadaşımız **Roni Yıldırım**'ın *Veger* için yaptığı söyleşiyi yayınlıyoruz.*

Veger: Sayın Martin van Bruinessen okuyucularımıza kendinizi biraz tanıtır mısınız?

Bruinessen: Martin van Bruinessen öğrenciyken otostopla Ortadoğu'yu gezmeye başladı. Toplumlara meraklı olduğu için sosyal bilimlerden antropolojiyi okudu.

Veger: Kuzey Kürdistan'a ilginiz nasıl oluştu?

Bruinessen: Türkçe bildiğim için, 12 Mart döneminde Uluslararası Af Örgü-

tü beni Türkiye ye gönderdi. Amacımız, kurmuş olduğumuz Dayanışma Komitesi ne informasyon sağlamaktı. O zamanlar iletişim olanakları bu kadar gelişmediği için biz bu bilgileri bireyler aracılığı ile Avrupaya aktarıyorduk. Bu bilgiler başlangıçta bildiriler ve dergilerde makaleler halinde Avrupa kamuoyuna sunuldu. Daha sonra bir kitapta toparlanarak yayınlandı.

Bu dönem, aynı zamanda Kürt siyasal davalarını da izlediğim dönemdir. Bu davalar arasında beni en çok etkileyen İsmail Beşikçi davaları olmuştur.

Çünkü Beşikçi öyle bir bilimsel araştırma yapmıştı ki bu araştırma bir ülkenin ideolojisini kökünden sarsmıştı. Beşikçi bu bilimsel yazılarından dolayı yargılanıyordu. Sonunda 13 yıl hapis cezasına çarptırılmıştı. Çok etkilendim.

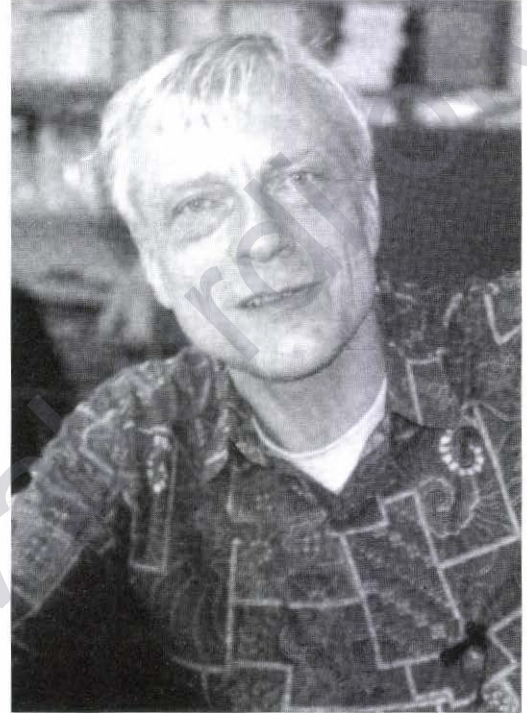
Bende onun gibi etkileyici bir yazı yazmak istiyordum. Belki bu dava benim Kürtler üzerine bilinçli olmasa da araştırma yapmama neden olmuştur.

Veger: Kürtler ile ilgili bilimsel araştırmalara ne zaman başladınız?

Bruinessen : Üniversiteyi bitirdikten sonra 1974 yılında doktora tezimi Kürtler üzerine yazmak için İran a gittim. Ben İran da bir Kürt bölgesi olan Urmiyenin kuzey batısında , Irak sınırına yakın bir köyü (Somay) seçtim. Fakat İran benim orada kalmamı istemedi. Bende bütün Kürdistanı iki yıl boyunca turist olarak dolaşmaya başladım. Horasan a da gittim. Orada bir milyona yakın Kürt yaşıyordu. Daha sonra İran da bir çok Iraklı peşmerge ile tanıştım. O dönemde Molla Mustafa Barzani liderliğinde, Kürtler Irak a karşı savaşıyorlardı. Çünkü Barzani Kürt Hareketi Tahran dan kontrol ediliyordu. Orada peşmergele bana onların

kurtarmış oldukları bölgeleride araştırmamı ve yazmamı istediler. Bu bölgenin adı Azad Krawa idi. Peşmergele sosyolojiyi ve antropolojiyi belki bilmiyorlardı. Benim ya casus yada gazeteci olduğumu sanıyorlardı.

Buna rağmen izin verdiler.

Veger : Orada ne tür sosyolojik araştırmalar yaptınız?

Bruinessen : Ben orada daha çok sosyo-ekonomik ilişkileri inceledim. Beni ilgilendiren özellikle 1958 de ki köylü hareketi sonrası sosyo-ekonomik ilişkilerdi. Çünkü 1958 darbesinden önce köylüler, feodal ağalara haraç veriyorlardı. Bu darbeden sonra köylüler ağaların topraklarını (1959) ele geçirdiler. Bu ilk köylü ayaklanmasıydı. Ama orada fark ettim ki değişen hiç bir şey olmamıştı. Ağalar gitmişti ama onların yerine Barzani komutanları gelmişti.

Bu da klasik feodal sömürünün de-

vamıydı. Bu sömürü ilişkisini Kürdistanın hemen hemen bütün diğer parçalarında da gördüm.

Çok ilgimi çeken bir şey daha oldu.

Kürdistan a gitmeden önce aşiretlerin ilkel yapısının olduğunu düşünüyordum.

Aşiret-devlet ilişkisinde devletin aşireti yok ettiğini, toplumu modernleştirdiğini ve feodal yapının da yavaş yavaş yok olduğunu zannediyordum. Fakat Kürdistan a gittiğimde bunun tam tersi olduğunu gördüm.

Veger : Bunu biraz daha açar mısınız?

Bruinessen : Daha önce belki koruculuk sistemi yoktu ama aşiret reislerinin devletle ilişkileri vardı. Bu da bazı aşiret reislerinin güçlü olmasına neden oluyordu. Her ne kadar bu süre içerisinde Kürdistan da milliyetçi ideologlar ortaya çıkmışsa da bunlar toplumun yapısını değiştiremediler. Çünkü aşiret bağları güçlüydü. Bunun yanında yüzyıllardır süren aşiretler arasında ki çatışmalarda devam ediyordu. Burada devletten yana olan güçlü oluyordu.

Şerefname ye baktığımızda da bunu görürüz. Aşiretler arasındaki çatışmalarda taraflardan biri Osmanlılar dan diğeride Safaviler den yana oluyordu.

Veger: Günümüzdeki durum nedir?

Bruinessen : Bu günümüzde daha da güçlü. Irak Kürdistan ına baktığımızda önce siyasal partiler vardı. Her ne kadar siyasal partiler oluşturulmuşsa da daha sonra bu siyasal partiler aşiret reislerinin denetimine geçiyor. Çünkü askeri güç yani silahlar ve dolayısıyla ekonomik güç örneğin kaçakçılık aşiretlerin denetimindedir. Bundan dolayı aşiretin rolü ve gücü dahada arttı.

Veger : Türkiye Kürdistanındaki durum?

Bruinessen : Bu, Türkiye Kürdistan ında da böyledir. Koruculuk sistemi bunu daha da güçlendirmiştir. Hizbullah olayında da başlangıçta geleneksel bir aşiret yapısıyla karşılaşılıyor ama daha sonra bunun içine örgütler ve partiler giriyor. Bu gelişmelerin sonucu olarak ta Kuzey Kürdistan ın tamamında aşiretlerin daha da önem kazandığını görüyoruz.

Veger : Aşiretler (arasındaki kültürel farklılıklar) Kürt ulusalcılığında nasıl bir rol oynamıştır?

Bruinessen : Aşiretler arasında ki kültürel farklılıklar Kürtlerin ulusal ve kültürel karakterlerini belirliyor. Örneğin bir aşireti olan Kürt, güçlü aşiret bağlarından dolayı başka bir bölgeye gittiğinde kendi ulusal kimliğini kaybedemiyor. Ama aşiretsiz bir Kürt gittiği bölge toplumunun karakterini alabiliyor. Daha da çarpıcı bir örnek vermek gerekirse Ahmet Türk ün aşireti bir Kürt aşiretidir. Aşiretin adıda Türk tür. Ama herkes bunun bir Kürt aşireti olduğunu biliyor. Yani Kürt kimliğini kaybetmiyor. Onun bir köylüsü şehire gitse ona sen Kürtsün demezler ama onun aşiretine mensup biri gitse onu Türk olarak kabul etmezler.

Veger : Yabancı misyonerlerin de dediği gibi, İç Anadolu Kürtlerinin çeşitli nedenlerle göçe zorlandığı ve bu göçler sonucunda asimile edildiği söyleniyor.

Siz bu tespite katılıyorsunuz?

Bruinessen : Sanmıyorum. Çünkü Osmanlı, Kürtleri asimile etmek istemiyordu. Asimile etmek günümüzün olayı. Osmanlı bir ulus devleti değildi. İstanbul fetih olduktan sonra, Türkler

gayrimüslimleri İstanbul a getirdiler. O da yanlış. Daha çok gayrimüslimleri İstanbul a çektiler, çünkü İstanbul un başkent olarak nüfusu çok azdı. O nedenle hasildar olan kimseleri getirdiler. Örneğin Atina dan Hireistiyalar getirildi.

Asimilasyon T.C. nin kurulması sürecinde ve kurulduktan sonra uygulamaya konuldu.

Veger: Peki Kürtler sizce neden sürgün ediliyorlardı?

Bruinessen : Sürgün Osmanlının genel bir politikasıydı. Osmanlı güçlenen grupları parçalar ve bir bölgeden diğerine gönderirdi. Yada güçlenen bir grubu kontrol altına almak için o bölgeye başka bir grubu yerleştirirdi. Bunun için güzel bir örnek var Haymana Kürtleri ile ilgili olarak.

Her ne kadar bu örnek daha bir tez ise de oldukça ilginç ve önemlidir.

Haymana Kürtlerini Osmanlı, Türkmen aşiretlerini kontrol altına almak için şu anda buldukları bölgeye yerleştirmiştir ve bunlar beктаşi aşiretine mensup turlar.

Veger: İç Anadolu Kürtleri son yıllarda kendi kimliklerine sahip çıkmaya başladılar. Bu konuda düşünceleriniz nedir?

Bruinessen : İç Anadolu Kürtlerinin büyük çoğunluğu kendi kimliklerini uzunca bir süre sakladılar. Bunun nedeni ise hem azınlık hem de Kürdistan dan uzak olmalarıdır.

Özellikle 1970'li yılların sonunda şehire giderek Türkiye sol hareketinin

içerisinde yer alan İç Anadolu Kürtleri, burada Kürdistan Kürtleriyle tanıştılar.

Ve birlikte Kürt hareketi içerisinde çalıştılar.

Kendi kimliklerinden gurur duymaya başladılar. Bölgelerine döndüklerinde de ailelerini ve etrafında ki insanları etkilemeye başladılar.

Burada çok acı olan bir şey var o da yaşlıların Kürt kültürünü çocuklarından öğrenmesidir. Bunlar belki Kürtçe yi biliyorlardı ama Kürt tarihinden, sembollerinden örneğin Kawa, Mem u Zin ve Newroz dan haberleri yoktu.

Haymana Kürtlerini Osmanlı, Türkmen aşiretlerini kontrol altına almak için şu anda buldukları bölgeye yerleştirmiştir ve bunlar beктаşi aşiretine mensup turlar.

Veger : Son olarak söylemek istediğiniz bir şey varmı?

Bruinessen : Bu tür yayınların özelliği bilmediğimiz alt kültürlerin temsilcilerinin kendi kültürlerini araştırmaları ve yazmalarıdır.

Daha önce Kürtlerle ve Kürdistan la ilgili araştırmalar, genel olarak Kürdistan toplamını konu alıyordu. Ancak tarihi daha iyi anlayabilmek için yerel tarihi bilmek gerekiyor.

Eğer herkes kendi aşiretini, kendi köyünü ve ailesinin tarihini yazarsa kânimca çok önemli kaynaklar kazanılabilir.

Şimdiye kadar yerel tarihler Türkçe yazıldı ve Türkiye de basıldı. Bu çalışmalarda Kürtlere pek önem verilmedi. Şimdi gerek Avrupa da ve gerekse Türkiye de Kürtleri açıkça anlatan kitaplar yayınlanabiliyor.

Eğer bireyler dedesinin ne yaptığını ve söylediğini sistematik bir şekilde yazarsa o zaman önemli kaynaklar elde edebiliriz.

Pêwendî di navbera Kurd û Sumerîyan de

Dr. XALÎT HEMZE

Sala 1973'an li Kurdistanê ez li pola 10' an de bûm. Mamosteyek me yê ereb hebû, me hînî perwerdeya polîtîk dikir. Rojekê, mijarekê me li ser tevgerên cûdayî xwazan li erebîstanê hebû. Mebesta mamosta tevgerên ku azadiya xwe ji ereban dixwazin - Wek Kurd û tevgera gelerî ya başûra Sûdanê -. Mamoste van tevgeran bi împiryalîzmê, sionîzmê û dijminên ereban re girêdida. Yanê, her kesê ku mafê xwe ji ereban bixwaze, bê guman dijmine!! Mamoste bi şewîyek nasîyonalîst (nijatperest) û dilekî reş êrîşî tevgera azadîxwaz li başûrê Kurdistanê dikir. Peyvên gelek ne baş li ser dîrok û zimanê kurdî dikir û digot: "Kurd koçerin, welatê wan yê taybet tune, wek qereçîane her roj li derekêne. Her êlekê (eşîr) kurdan zimanekî wan ê taybet heye, lome jî ji hevûdû tê-naghên, dijminên me wan bi kar tînin ji bo perçekirina welatê me. . . û hwd". Mamoste helbet mirovê rêjîmê bû û ji ber hindê pişta wî xurt bû. Lê em xortên kurda ku sêçarîka (3/4) polê ji me bûn wek şera li hember wî rawestan û hindikekek ma ku me wî bixware. Mamosteyê me têgihîşt ku problêm ewê mezintir bibe, ji ber vê yekê dixwest

dawî li dersê bîne, lê bi herhal min bi bawerîyekî pir mezin û bi hêmenî ji wî re got: "Hûn dîrokê li ser kêfa xwe dinvîsînin, lê bizanibe ku vî xakî êg hûn têde cîwar bûne ev xaka bav û kalên me yên Sumerîyanê û ewê rojekê were ku ev rastiye ronî û zelal bibe". Bê guman ez ta roja îrojî li ser vê bawerîyê de me, ku ew sumerîyên kevnar bav û kalên me yên kurdane. Ji ber ku, nakeve serê dînan jî ku miletekî wek miletê kurd yê bê keyan û desthelat ku bi sedan sal bin destî, tevkujî, qir kirin, malwêran kirin û sirgûn kirin ji aliyê miletên her yê hov û dil reş, bê kultûr û nezan, nasyonalîst û kevnepêrest ve dîtibe û ta nûke jî asimile ne biye. Zimanekî dewlemend, kultur û folklorîkî zengîn ser dirêjye ya hezar salan parastibe. Hiç nakeve serê nezanan jî ku miletekî hejmara wî nêzikî 40 mîlyon be ku wek zîpîk û baranê ji ezmanan baribe, yan wek ceh û genim ji bin axê derketibe.

Sumerî Kîne?

Sumer, kevintirîn sîvîlizeye (şarîstani) yê cîhanê ye. Nêzîka 5000 sal bz (Berî Zayîne) li başûrê Mêzopotamiyayê di nav çemên Dicle û Ferat li başûrê Iraqê iro de dîroka Sumerîyan dest pê dîke. Di vê herêmê de sumerî şarîsta-

nîyeke pir pêşketî û bi nav deng ava kiribûn. Ango bandora wê şaristanîyê li ser hemû aliyên jiyana rojavayê Asya yên olî, civakî, zanistî, çandî, kultûrî û cotyarî hebû. Bi taybetî bandorên olî ku ta roja îro di Tewrat, Bîbil û Quranê de diyarin. Hêjaye gotinê ye ku sumerî çêkerên yekemîn tîpên nivîsandinê di dîroka mirovatîyê dene ku bi tîpên mîxî tên naskirin. Tîpên Sumerîyan yên mîxî bîngeha komunîksiyonê (ragihandin) li seran sera Rojhilata Navîn serdirêjye ya 2000 sal bûn. Sala 2370 bz, sumer hat dagîrkirin ji aliyê miletên samî ve bi seroktîya Sergonê Agadî (akadî) kû bav û kalên aşûrî û babilî ne. Sala 2000 bz dewleta Sumerîyan hat rûxandin bi destê Amorîyan (Sa-

mî). Piştî vê kurte informasyonê li ser sumer û sumerêyan, gelek pirsîyar tên bîra mirov, pirsên ku ta roja îro nehatine şîrûve kirin wek:

1- Ma çi bi serê sumerîyan hat piştî rûxandina Sumer, gelo tev hatin kuştin, asimîle bûn, wenda bûn?

2- Heger ew gelên kevnar wek Aşûrî û Faris ku ta roja îro xwe parastine, çime Sumerî wenda bûn?

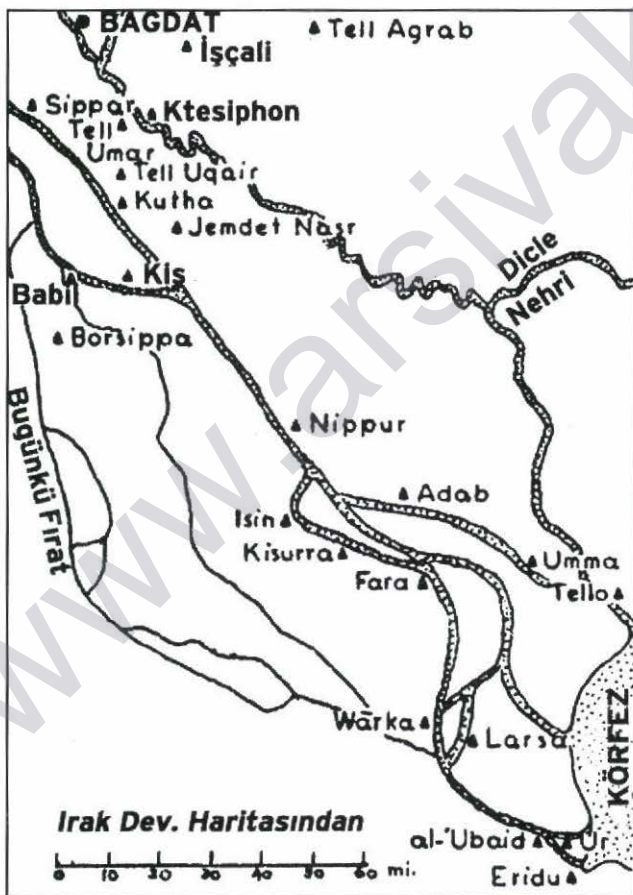
3- Gelek dîrok, antropolojîk, êtnîk nas dibêjin ku kurd bi hezar salan li Mêzopotamîye dijîn, ma dûre ku kurd neviyên Sumerîyan bin?

Gelo bi rastî jî ma tiştêkî me yê kurdan û ya sumerîyan dighên hev?

Dîrokvanekî kurd, Murşidê Yûsif (MY) di pirtûkeka xwe ya taze de ku di

sala 1999 hatiye çap kirin bersiva vê pirsê dide. M. Yûsif jî rojava Kurdistanê, xwendina xwe ya bilind li ûnîversîteta Şamê li fakulteye dîroknasiyê qedandîye. Navê pirtûka wî: *"Dûmûzî (Tawûsê melek) Lêgerîn li ser koka ola kurdan yê kevin"*e.

Birastî jî ez dixwazim ji xwendevanên kovara VEGER ê yên hêja re li ser vê pirtûkê bi-xivim, jiber pir tiştên balkêş û bi nirx liser têkilîyên Kurd û Sumerîyan tede hene. Di vê pirtûkê de nivîskar hewil dide bi zanistî, objektiv û metodîk pêwendîyên *olî û zimanî* di nav Kurd û sumerîyan de xwiye bike. Li ser sedema nivîsandina vê pirtûkê mamoste M. Y awha dibêje: "Gelek nivîskar û lêkolînan li ser peydebûn, nîmêj û bawerîyên Êzîdîtiyê rawestane, pir westîyane jî bo diyarkirina cî û dîroka wê li ser nexşa olan yên kevin de,

Sümerlerin önemli yerleşim yerleri

hindikji aliyên wê yên veşartî şîrûve kirine. Li pêş jimarekî mezin ji lêgerînan û lêkolînên bi texmîn û cure bi cure, çewt û ne rast jî, min pêwîst dît ku lêkolînekê bi zanistî, objektîv û bi pîlan li ser koka ola kurdan bigîştî û bi taybet yê êzîdî û pêşketina wê li ser pêvajoya dîrokê amade bikim". Belam mamosta gelek çetinayî dît jibo peyda kirine çavkanîyeka bingeh jibo lêkolîna xwe li nav deryayekê ji çavkanîyan yên liser Kurdistan û Mêzopotamîye yê, wek ku mirovek li derzîyekî bigere li nav deryayekê bi serê wî hat. Lê piştî ku mamosteyek ji zankoya Şamê pirtûkekê bi navê: "**Temûz**"- **bawerî ya herhebûnê û kiras guhertinê li hunera rojhilata kevin de**" diyariye wî kiribû, derîyê ronkayîyê li pêş wî vebû û dilê wî hênik kir. Pirtûk yê arkiologê elemanî yê bi nav û deng Anton Mortkarte, pir bi nirx û giran buhaye. Di vê pirtûkê de A, Mortkart li ser bawerîya xwedayê sumerî **Dûmûzî** dipeyîve. Mamosta M. Yûsif derheqa pirtûka A. Mortkart awiha dibêje: "Min vê pirtûkê gelek, gelek caran xwend û ez gîham encamekê zanistî ku **Dûmûzî** (yê sumerî) ew Tawûsê Melek (yê kurd) bi xwe ye. Ku bawerî ya **Dûmûzî** "bawerî ya herhebûnê û kiras guhertinê" ew bê guman, bawerî ya êzîdîtayî yê ye". M. Y bi bawere ku kurd li ser dirêjîya ya hezar salan û bi şewîyekî pêşketî agahdar bûn li ser dîroka gelan yê giyanî(ruhî) û olî li rojavayê Asîya yê de , ku kurd gihabûn qonaxekî bilind di warê micûlên olî de. Lê bi derketina **Dûmûzû**, ola kurdan giha qonaxekî hîn bilindtir. Nivîskar di vî warê de wiha dibêje: "Bi derketina bawerîya **Dûmûzî** (Tawûsê Melek) ya kurdi ya sumerî di salanên 3000 bz de, micûla olî ya kurdî giha qonaxa temambûnê, zanistiyê û hostayetiye, bi taybetî di warê koka felek, jîyan, mi-

rin, ji dayikbûn û çarenûsê de".

Dûmûzî Kiyê?

Dûmûzî -ku bi navê **Dûmûzî** yê şivan dihat naskirin - bixwe kiralê bajarê Uruk (3800 - 3200 bz) ku yek ji bajarên sumerîyên kevnar bû . Xweda yê mûsim, pît û bereketê û jîyanê, serokê **PANTHEON** Ê (civatgeha olî) sumerîyan bû. Xwedayeke gerdûnî û timdijî bû -hertim kirasê xwe diguherîne- ku li hember hêzê mirinê - mirina mirovan û siruştê - raweste. **Dûmûzî** xwedayeke xakî û bi du pesnan bû. Him xwedê û him jî mirov bû. Di nav xelkê de dijîya, li gel wan radibû û rûdinişt, dixwar û veduxwar.

Xelik bi **DÛMÛZÎ** bawer dikirin jiber ku ewê jîyanê bide wan. Wek çawe pêxember Isa digot: " Kî bimin bawer bikê, ewê tum bijî ". Bi nerîna nivîskar navê **Dûmûzî** navek kurdîye û navê wî ji du wişeyan hatiye ava kirin:

DUMO = TUMO = TUM ku bi wateye -tim-

ZIY= JÎY û nav bi tevayî dibe TUMZIY - TIMZIY = TIMJIY . Di bawerîya min de merov kane bi şewîyek din navê **DÛMÛZÎ** şîrûve bike, wek nimûne wilo:

DUM = TUM, TIM

O = EW

ZIY = JÍY

TIM(TUM) EW JÍY

Bi rastî jî nav û pesin li hev tên, angost li gor baweriyên wê demê de, Dûmûzî, xwedayeke hertim kirasê xwe diguherand û jiyana wî bê dawî bû. Bi nerîna mamoste navê TAWÛSÊ MELEK ê kurdî yê êzdî JÎ, ji nav û wateye DÛMÛZÎ hatiye û awhe hatiye guhertin: "DÛMÛZÎ = TAMZIY = TAWÛSÎY = TAWÛSÎ MELEK". Hêjaye gotinê ye, li gor gotina mamoste M. Y ku Kurd ji Tawûsê Melekre bi kurtî dibêjin TEMO. Bê guman TEMO ji TUMO -TIMO hatiye û wek hûn dizanin, kurt kirina navan dinav kurdan de heye û normale wek mînak: Ñ Dûmûzîy dibe Dûmo(Temo), Şêxmûs dibe Şexo. û hwd.

Di dema desthilatdariya mirê sumerî "CÛDÎYE" di dewleta "UR" ê 3 an de baweriyên "DÛMÛZÎ" berdewam dikirin di jiyana miletê sumerîde bi seroktiya xewda "NÎNGYZÎYDA". Ev pedşe nwek êzîdîyan dibêjin nê xwedayeka kurd bû bi pesin û nirx bû, sîmbola wî Mar bû. Di sala 2350 bz serokê PANTHEON Sumerî yê kurdî bû. Gelek arkiolognas nizanin wateya navê NÎNGYZÎYDA çiyê. Hinek dibêjin bi wateya Ñdara wekhevê Ñ ye hinek jî dibêji Ñdara jîyanê ye. Lê nivîskar, piştî lêgerîneka dirêj giha baweriyek ku navê wî pak kurdîye û "êzî" xwedayê kurdên êzîdî, ji navê wî xwedayî hatiye û wiha şirove dike:

NÎN= xwedê bi zimanê sumerî

GY=ÊY = bi wateye YÊ - Ê

ZÎY=JÍY bi wateye JÍYAN

DA= DA

NÎN ÊZÎ DA

Mamoste M. Y dixwaze bi vê şirûve kirinê bêje ku koka ola kurdên êzîdî ji xwedayê sumerî NÎNGYZÎYDA hatiye, ku êzîdî miletên wîne.

Pedşe min ewil mîr bû

Xwedanê cêşê kibîr bû

Bi heftî surêd siltan ÊZÎ ray xebîr bû.

Mamosta M. Y li se dîroka êzîdîtayî yê wiha dibêje: "Êzîdîtîyê oleka kurdî ya pir kevne, bê guman ne tişteka asane ku mirov dîroka olekî temena wê nêzîkî 4000 salî be bîne bîra xwe. Lê di praktikêde, Êzîdîtîyê gelek peryûdan buhirandîye û di peryûda xwe ya pêşînde di destpêka sala 2000 bz de, nîmêj ji NÎNGYZÎYDA "ÊZÎ" re dikirn di çarçewa baweriyî yê "DÛMÛZÎ" nê Tawûsê melek de. Bêguman Êzîdîtîyê wek olên din yê li Mêzopotamiyeyê ji pesnê xwe yê gerdûnî "erdî" û jîyanî, hêdî hêdî gihan baweriyên gîyanî û felekî û baweriyên xwe bi xwedayekî bi tenê anîn. Helbet ev tu kêmanî nagihîne rûmeta bawerîya ola êzîdîtayê û

eve tişteke normale di pêşketina micûlên olîde li cem hemû miletan, wek nîmûne xwedayê hîbroyan ADÛNAY bû, paşê YEHWE.".

Zimanê Kurdî û Sumerî

Zimanê sumerî, kevintirîn zimane ku hatiye nivîsandin di dîroka mirovatîyêde, zimanê Mêzopotamiyê (Iraçê iro û herêmên cîran) ser dirêjiye ya nêzîkî

3000 sal BZ bû. Bêtirê arkiolognas û pisporê zimanan dibêjin ku zimanê sumerî zimanekî serbixweye û nakeve girûpa ti zimanan û bi taybetî girûpa zimanên Hindo-awropî û ne yê Samî jî. Lê mamosta M. Y bi bawere ku zimanê kurdî û sumerî gelek nêzîkî hev in û koka wan jî yeke. Mamosta Murşid Yûsif li ser pêwendî di nav zimanê kurdî û zimanê sumerî wakino dibêje: î ciyê daxê ku ta roja iro hiç lêkolîn û berhevdanîn dinav zimanê kurdî û sumerî ji aliyê arkiolocîknas û zimannas nehatiye çêkirin. Ez bawerim ku herdû zimanan ji kokekîne û di warê pronense, gramatik û wate de di gelek peyvande wek hev in. Herdû zimanan sistêmek yê gramatikî hene ku liser bingeha peyivgirêdanê, gotinên nuh ava bikin, yanê kû meriv peyveke serekî (kok) bi peyvek din re girêbide, ewê wateyek nuh derkeve, wek nimûne peyva DAR di kurdî de, heger em peyve STAN yan BESTpê girêbidin ewê wateyek nuh bide DARstan, DARbest". Mamosta çend wişe ji zimanê sumerî ku li ber dest hene şirûve kirîye û di bawerîya minde, bê ku nêzîka 4000 sal ji dema rûxandina keyana sumerîyande bihurîye û taybetmendî yê zimanê sumerî wê demê de, lê gelek nêzîk bûn di nav peyvên herdû zimanan de heye . wek mînak:

Li gor têkstên mixî yê sumerî ku sumerîyan bi (KÊ-IN-CÎ) dihatin naskirin

KÊ = KEY

IN = ÊN

CÎ = CÎ

- O-TENE-BIJÎTIM: Navê qehremanek yê mitoloji ya tofana sumerîye. Bi wateye mirovê ku tenê tim dijî (Yalnız adam).

- GAL: Kal-Mezin, mezinê malê, mezin û giring (Yaşlı). [Lu gal: Kal= Yaşlı]

- CIMÊ: Kurmancîde dibêjin DIYA-

MIN û CAMIN yan bi kurtî CAMI (Annam)

- CIN: ÇWÎN, ÇIN. Lê di mîtolocîyê sumerî de ku rovîyek û jina xwe bûn, dema kûçik êrîşî wan kirin, rovî ji jina xwere dibêje (Çimê timal) Bi wateye (EMÊ ÇIN MAL).

- CEH: CEH-CE (Arpa) [Şe]

- XU: Bi wateye xuwarin, emdibêjin BI-XU, DI-XU. . û hwd (Yemek)

- GIR: GIR [Gir: Agir =Ateş]

- LO: LO . Bi kurmancî LO û LÊ [Lû: Lo=Adam]

- NENDA: Bi wateye xuwarinê NAN DA (Yemek verdî)

- KALO: Helbestvan, mirovê ku qewla (qewal) û nimêje dixwîne, mirovê mezin. Li gor M:Y ku (Qewal) di ola êzîdîde ji (KALO) yê sumerî hatîye. Dibe jî ku awhe hatîye guhertin (KALO=QALO=QEWALO=QEWAL)

- RA: RA . Bi kurdî dibêjin (JI-BOTN -RA) bi sumerî (LOGAL-BI-RA)

- GU: GA . Bi kurdî dibêjin (GU-LIK) (Okuz-Buzagi) [Gu-d: Ga =Sagir]

- MI: MÊ

- A DAN: DAN. Em dibêjin (DAN Ê ÊVARÊ YAN DAN Ê NIVRO) (Ogun)

- ARA: HÊRA . Hinek kurd ji ard (arvan) re dibêjin (AR)(Un)

- BAR: PAR (Pay)

- DAR: DAR-TEXT (Tahta)

- KÊŞÎ: KÎR. LÊ bi kurdî em dibêjin (HESPÊ KÊŞÎ)(Aygir)

- TARÎ: TARÎ. Bi sumerî dibêjin (ARÎSTA TARÎ) ku bi kurdî dibe (ERDÊ TARÎ)(Koyu)

- UDUN: ATON (Ocak)

- NEMIR: NEMÊR. Bi wateye xesandî(Kisirlaştırma)

- SAR KIŞATÎ: SERGIŞATÎ

- GUR: GOR, MEZEL (Mezar)

- TENE: TENE-TENÊ. Bi sumerî ji mirovekre dibêjin (EME TENE) bi wateye ku mirovekî yek bi tenêye, wek wî tu-

neye (Yalnız)

- ALAMAT: ALAMAT. Wek şikefta alama-ta. Şikefteka ku wêne liser tatan hatine neqîş kirin. (Îşaret, heykel)

- INŞÊ: KER. Bi kurdî em ji ker re dibêjin (HOŞÊ)(Eşek)

- A: AV, AW (Su)

- A-GAR: AVGÊR. Korta avê (Gol)

- ABANNA: HAWIN. Tiştêk ji teixt yan ji hesine ku mirov bîber, gejnîj û hwd tède hur dike.

- UHULU: XWELÎ (Toprak)

- ARA HÛR: HÛR HÊRANDIN, ARDA HÛR HÊRANDÎ (Ufalamak-egirmek)

- HAR AŞ: DESTAR, AŞ HÊRÎN (El degirmeni)

- MAHAL: MOXIL, BÊJING (Elek)

- DUMU = KEÇ, ZAR

- DUMU-BISAN: DIBÎSTAN (Okul)

- DOB: DEB

- MAK:MAK, DAYIK (Anne)

- KÊSIK: QÎZIK, KEÇ (Kiz)

-AKA = AKA, DIKE

-UTU =HETAU. ROJ

Di warê zimanê sumerî de, mamoste Selahaddîn Mihotulî di pirtûka xwede "Arya Uygarkliklarından Kurtlere" jî çend wişe yên sumerî ku nîzikî zimanê kurdî şîrûve kiriye. Ez dixwazim van wişeyan, ji bo xwedevanên Vegrê yên birêz re binvîsinim jibo bêtir aga bin li ser nêzikbûna zimanê kurdî u sumerî.

Wişeyên mamoste Selahaddîn evin:

- [Gala: Galîn = Şarkî söylemek]

- [Ganaî: Geli = Vadî]

- [Gîg: Genim = Bugday]

- [Gu-mu-şe: Gameş = Manda]

- [Gîşşatu: Gîştî = Hepsî]

- [Kun: Kun= Delîk]

- [Maraşu: Marazîn-merez = Hastalanmak]

- [Pa: Per, bask= Kanat]

- [Sa: Sor =Kırmızı]

- [Sag: Ser =Baş]

- [Şe-bar: Çevder= Çavdar]

- [Şe-g: Jekirin= Kesmek]

- [Tag: Telaq= Boşanma]

- [Zu: Zanîn= Bilmek]

-[Dur-ri-şe: Dirêjî= Devamlı, uzantı-[Ba]: Ba (Esmek)

Dijminên me bi her şewîyek, bi hemû hêzên xwe dixwazin xaka kal û bavên me yên sumerî, dûroka me ji me bistînin. Hezar nav li me dikin, carek em dibin ereb, carek turk, carek faris. Carek dibêjin em qereçin, koçerin ji bin erdê derketine.

Gelek tiştên balkêş di dîroka Mêzopotamyê yê hene, heger pisporan bi logik objektîvî pê micûl bibin, ez bawerim ewê gelek girêkan di diroka kurdan de hal dibê. Li ser dîroka Sumeran li Mezopotamyê yê de, Dîrokvan Fadil Abdul Wahid ku mamoste yê sumerî-nasiyê di zanko ya Bexdayê ye dibêje:î Bêguman, Sumerî neviyên milletên kevnar yên berî zayîne yên Mezopotamyane ku ji bakur barkirine başûr. Piştî lêkolîn û lêgerînan em gihan encamekê ku Li bakura Mêzopotamyê yê û li ser dirêya ya heza salan ti millet cîwar ne bûye xêncî milletê Kurd. Wek nimûne, ev têkistê sumerî: UMA-DAR-KAR-DA yê 2000 hezar salî bz li ser mêridiwanan perestgehekî sumerî hatibû dîtin. Arkîyolognas (H. K DRIVER) dibêje ku ev welatê **Kardo** yê sumerîye, ku li başûrê gola Wanê de ye. (STRABON) li ser milletê vê derê gotiye ku Kardoxîne û welatê wan li rojhilata Dicle û li torosê ye, ku çiya yê wan bi çiya yê Kurdistan tên naskirin.

Bê guman ev karê mezin ku mamosta Murşid Yûsif pê rabûye û tède gelek westîyaye, kareke pîroze û bi nrxê, hêvîdarim ku awê bibe bingehek ji bo hemû pisporan jibo lêkolîn û lêgerînan tazetir li ser diroka me yê wendayî, ku dijmin bi dara zorê jime distîne.

Neden geldik Orta Anadolu'ya?

Not: Bu yazı bir bilimsel araştırma değildir. Yazıdaki sürgünün tarihine ve nedenlerine ilişkin temel tez bir tartışmadan alınmış, ancak tez sahibinden yazılı kaynak alabilme imkanı olmamıştır. Sonrasında konunun uzmanlarıyla yapılan görüşmelerde, tezin doğru olma ihtimalinin çok yüksek olduğu belirtilmiş, ancak yine de Türkçe ve Kürtçe yazılı kaynaklara ulaşamamıştır. Bu konuda, Horasan Kürtlerini, Osmanlı ile İran arasında Alevi ve Sunnilerin karşılıklı sürgün edilişlerini anlatan yedi ciltlik Farsça bir kaynağın bulunduğunu öğrendik. Ancak maalesef çevirisi yapılmamış olan bu eserden yararlanma imkanı olmamıştır. Yazıdaki temel tezden sonraki argüman niteliğindeki bilgiler ile günümüzdeki izler bölümü bana ait olup yer yer yazılı kaynaklarla desteklenmeye çalışılmıştır.

Yani bu yazının amacı yazıdaki tezin doğruluğunu iddia etmekten çok, tezin etrafında temel olarak bir tartışmayı başlatma ve yazılı kaynaklara ulaşma isteğidir. — ABDULLAH KAYA

ABDULLAH KAYA

e-mail: kayaabdullah@hotmail.com

Orta Anadolu Kürtlerinin sürgün edilişlerine ilişkin görüşler, genellikle sürgünün tarihine ve nedenlerine ilişkin bilgiler içermemektedir. Daha çok sürgün edilenlerin izledikleri yolu, nerelerde yerleşmeye çalıştıklarını, nerelerde ne kadar süreyle yerleştiklerini, sonuçta da Orta Anadolu'ya yerleşmelerinin öyküsünü içermektedirler. Ve daha çok, özel olarak bir aşiretin ya da kabilenin sürgünü anlatılır. Yani bütünün ya da en azından büyük bir bölümünün sürgünü açıklamaktan uzaktır bu görüşler.

Orta Anadolu Kürtlerini,

- 1- Kurmanc, Sunni-Hanefi Kürtler,
- 2- Kurmanc, Sunni-Şafi Kürtler,

3- Şêxbizin, Sunni-Şafi Kürtler,

4- Dimilî, Alevi Kürtler

olarak 4 kategoriye ayırdığımızda, bu yazıda anlatılmaya çalışılan görüş, daha çok birinci kategorideki Kürtlerin sürgünü anlatmaktadır. Buna göre sürgün 1514 yılında Yavuz Sultan Selim'in İran Seferi nedeniyle gerçekleşmiştir.

YAVUZ'UN İRAN SEFERİ

Batıda toprak işgalinin sınırına varan Osmanlı, Yavuz'la beraber doğuya yönelir. İran'a yapılacak sefer öncesinde, Yavuz, kurmaylarına ordusunun izleyeceği yol konusunda ve o günkü Osmanlı-İran sınırında bir keşif yaptırır. Sınırın Osmanlı tarafında Alevî Kürtler yaşamaktadır. Bilindiği gibi, Osmanlı'nın mezhebi Sunnilik, hatta Sunnili-

ğin içinde de fıkı Hanefilik'tir. Ve Osmanlı resmi mezhebini ve fıkını ege-menliği altındaki halklara dayatmak-tadır. Bu nedenle Aleviler ve Alevi Kürtler Osmanlıyla barışık değildirlir. Sınırın öbür yanındaki şii İran İmpara-torluğu'na da büyük bir sempati besle-mektedirler. İran Aleviliği olarak ad-landırılabilir şiiliğe ve onun pren-sipleriyle yönetilen bir imparatorluğa sempati duymaları normaldi. Çünkü bu, sonuçta inançlarıyla ilgili bir da-yatmanın, zorlamanın hatta katliamın bulunmadığı bir hayat demektir. Bu gerçeği bilen Yavuz ve kurmayları, as-keri açıdan bölgenin boşaltılmasına karar verirler; çünkü ordu İran'a girdi-ğinde, İran sempatisini Alevi Kürtler tarafından, arkadan vurulabilecektir. Yavuz İran'a girdiğinde, arkasında böyle tehlikeli bir ihtimal bırakmak istemiyordu; yani bölge boşaltılmalıydı.

BÖLGE BOŞALTILYOR

Bölge, elbette askeri keşfin sonucu bölge halkına bildirilmek suretiyle boşaltılamazdı. Öyle de yapıldı, yani bir başka bahane yaratıldı. Bölge halkı, Yavuz'un mezhebine yani, Sunniliğe davet edildi. Davet kabul edilmedi el-bette ilk etapta. Ama bu öyle bir davet-ti ki mutlaka icabet etmek gerekiyordu. Sonuçta davete icabet etmemek 40 bin Alevi Kürdün katliamına neden oldu. Geride kalanlar için iki seçenek vardı: Birincisi Yavuz'un mezhebine geçmek, ikincisi 40 bin kişinin akıbeti-ne uğramak. Kalanlar birinci seçenekte karar kıldılar; yani Yavuz'un mezhe-bine geçtiler. Bunu yaparken de Sunniliğin kuralları en basit olan fıkını, yani Hanefiliği seçtiler. Hanefilik, Osmanlı'nın resmi fıkıydı ve Yavuz on-ları bu seçimlerinden dolayı ödüllendir-

di. Bölgeyi boşaltacaklardı, ki baştaki amaç buydu, yerleşme konusunda da nispeten özgür olacaklardı.

Göç edenler, Osmanlı-İran sınırın-dan, daha iç bölgelere ve Orta Anado-lu'ya doğru yöneldiler. Göç edenler uygun ortam bulduklarında yerleşmek istediler. Bir kısmı Kürdistan'da bunu başardı; bir kısmı Orta Anadolu'ya ka-dar geldi. Hatta bir süre yerleştikten sonra tekrar göç edenler olmuştur ki Orta Anadolu'lular mutlaka bu tür yerleşme, tekrar göç etme hikayeleri dinlemiştirler yaşlılardan.

Bu duraklardan belki en önemlisi Adıyaman'dır. Bu kentin Kürdistan'ın sınırında bulunması, göç edenlerin, önlerindeki son Kürdistan şehrinde yerleşmek için direnmelerine sebep olmuş büyük ihtimalle. Bu gün bu kentte, Suni-Hanefi ve Kürtçeleri Orta Anadolu Kürtçesine büyük oranda benzeyen Kürtlerin bulunması bir tesadüf olmasa gerek. Bu benzerlikler çoğu Orta Anadolu insanında "Adıya-man'dan gelmişiz" düşüncesinin oluş-masına sebep olmaktadır. Ancak bu benzerliklerin, Osmanlı-İran sınırın-dan göç edenlerin bir kısmının burda yerleşme imkanı bulduğu, bir kısmının ise göçe devam etmek zorunda ka-larak Orta Anadolu'ya kadar gelmiş ol-duğu biçiminde yorumlamak gerekti-ğine inanıyoruz.

Kendi köyümde üç kuşak öncesinin mezarları bulunmaktadır. Bu üç kuşaktan önceki kuşakların mezarları Maliköy'de (Polatlı), onlardan önceki-lerinkiler ise Tokat'ın Turhal ilçesinde bulunmaktadır. Buralarda mezarların bulunması bir süre yerleşme sonra tekrar göç etme iddiasının doğrulu-ğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca bugün To-kat'ta Kürtlerin bulunması göç yolun-da bazı yerlerde tutunabilenlerin kal-

dığı, tutunamayanların göçe devam etmek zorunda kaldıkları iddiasını doğrular niteliktedir.

Yerleşme-yeniden göç etme olayında, göçün nedenlerine ilişkin halk arasında anlatılanlara bakıldığında, dikkat çekici bir şey, devletin yani Osmanlı'nın zorlayıcı bir faktör olarak (Baslangıçtaki katliam dışında) görünmüyor olmasıdır. Göçler, ya Kürtlerin kendi aralarındaki çelişkilerden ya da bölgenin yerleşik halkı olan Türklere olan çelişkilerden kaynaklanmaktadır. Bu durum ya Orta Anadolu'nun o günkü demografik ve ekonomik yapısıyla ilgili bir olaydır ya da Yavuz'un "ödülendirme" sini işaret etmektedir.

Burada bir de ikinci kategoriden yani Sunni-Şafi-Şêxbizin Kürtlerinden bahsetmek gerekiyor. Şêxbizin, kelimesi "şaxê bazıyan" ifadesinden türemiştir. Bazî en büyük Kürt aşiretlerinden biridir ve şax ise dal veya kol anlamına gelmektedir. Yani Şêxbizin Bazî'lerin bir kolu anlamına gelip bu Kürtlerin aşiretinin ismidir. Konuştukları lehçe İran'daki Fêlî Kürtlerinin lehçesidir. (Welatê Me dergisinin 36. (?) sayısında bu Kürtlerin durumları hakkında bilgi verilmiştir.) Bu Kürtler de büyük bir ihtimalle İran Seferinden dolayı sürgün edilmişlerdir; ama sınırın öbür yanından, yani İran'dan. Çünkü burda Osmanlı'nın Alevileri İran'a, İran'ında Sunnileri Osmanlıya sürgününden bahsedilir bir de. Şêxbizin'ların Sunnilikteki fıkıhlarının Kürtlerin temel fıkıhı olan Şafilik olması da bunu desteklemektedir. Bir başka husus, Şêxbizin'ların Orta Anadolu'da hem Hanefî Kürtler hem de devlet tarafından ikinci sınıf Kürt olarak görülmeleleridir. Bunun nedeni de, büyük bir ihtimalle, onların bir başka ülkeden yani İran'dan sürgün edilmiş olmalarıdır. Yani onlar başlan-

gıçta bu ülkenin "yabancı" sıydılar ve "ikinci sınıf" tular; bugün de bu olay, Kürtlerin son 20 yılda siyasal ve sosyal yaşamındaki olağanüstü dönüşümle beraber, zayıflamış da olsa, toplumsal bilinç altında varlığını sürdürmektedir.

GÜNÜMÜZDEKİ İZLER

Günümüzde Kurmanc, Sunni-Hanefî Kürtlerin göçünü anlatan bu görüşü destekleyen bir çok iz ve argümana rastlamak mümkündür. Bunları birkaç maddede sıralayabiliriz:

1- Yavuz'un katlettiği 40 bin Alevi-den kemalist Alevi kesim tarafından sık sık söz edilmektedir. Katliamı dile getirenlerin niteliği düşünüldüğünde, böyle bir katliamın varlığı resmi tarih tarafından da kabul edilmektedir. Katledilenlerin Aleviliğinin vurgulanıp Kürtlüklerinin ihmal edilmesi, resmi tarih açısından gayet normal bir olaydır.

2- Kürtlerin trajik olaylar üzerine ağıt yakmak gibi çok güçlü bir gelenekleri bulunmasına rağmen, 40 bin insanın katliamı ve bu çok büyük sürgün için söylenmiş tek ağıt bulunmamaktadır. Çünkü yaşanan mezhep değiştirme olayı, dayatılan çok büyük bir şiddetin sonucu gerçekleşmiş olsa da, onur kırıcı bir davranıştır. Bu nedenle olay, unutulmak istenmiş, ağıtlaştırılmamıştır. Çünkü ağıtlaştırmak, bir olayı unutmamak, sonraki kuşaklara aktarmak demektir.

3- Kürdistan'daki Sunnilikte temel fıkıh Şafilik iken, Orta Anadolu'daki Kurmanclarda Hanefiliktir. Kürdistan'da yer yer Hanefiliğe (özellikle Adıyaman'da) rastlanabiliyorsa da, bunun da aynı sürgünün sonucu olduğu iddia edilebilir. Bu konuda yukarıda açıklan-

ma yapılmıştır. Ayrıca Kürdistan'daki Sunni-Şafilere arasında derin bir din bilgisine sahip mümin ve meceler bulmak mümkün iken, Orta Anadolu'daki Sunni-Hanefiler arasında bunlara o kadar sık rastlamak o kadar kolay değildir. Bunun nedeni de geçmişlerindeki Alevi gelenek olsa gerektir.

4-Şafilik, Kürtler arasında çok derinlemesine yaşandığından Kürtlerin eski inançlarına ait izleri silmiştir. Oysa Aleviliğin daha esnek bir mezhep olması, hatta bu inançlarla bir sentez oluşturması dolayısıyla, Alevi Kürtler arasında eski Kürt inançlarına ait izleri bulmak mümkündür. Hanefi Kürtler arasında da, Alevi geçmişlerinin ve Hanefiliğin çok derinlemesine yaşanmamasının etkisiyle olsa gerek, bu izlere kolaylıkla rastlanmaktadır. Örneğin Orta Anadolu'da halen ateşin üzerine yemin edilir ve ateşin söndürülmesinin günah olduğu söylenir. Yine Orta Anadolu'da kullanılan "magi" kelimesinin Kürtlerin eski inancı Magilikten kaldığı konusunda Bîrnebun dergisinde bilgi verilmişti. Ayrıca Sıraç Bilgin'in Zarathustra kitabında, (Pencînar Yayınları, 1995, Stockholm, sayfa 20) Müslümanlar, athustracı Kürtleri ve Farsileri, ateşe tapma dercesinde gösterdikleri saygıdan ve ülkelerinde ateş tapınaklarının varlığından dolayı ateşperest, bu dinin din adamları magulara izafeten ise mecusi olarak tanımlanmış ve aşağılamışlardı. Bugün Orta Anadolu'da "magi" kelimesinin kınamak ve aşağılamak amacıyla kullanıldığını her Orta Anadolu biliyor. Bu kelimenin Alevi Kürtler arasında kullanılıp kullanılmadığını bilmiyoruz; ama bildiğimiz kadarıyla Kürdistan'daki Şafilere arasında kullanılmaktadır.

5- Orta Anadolu Kürtçesinde kulla-

nılan bir fiil burda anmak gerekiyor: "Kat kırın" Bu fiil söylemek, anlatmak, bildirmek, aktarmak anlamlarına geliyor. Kürt dilbilimci Zana Farqinî, Kürdistan'da kullanılmayan bu kelimenin Zerdüş'tün "gatha"larından kaynaklanan bir fiil olabileceğini, çünkü gathaların Zerdüş tarafından halka söylenen, anlatılan metinler olduğunu söylemektedir. Nitekim Sıraç Bilgin'in kitabında gathalar, Zarathustra'nın Tanrı Ahura Mazda tarafından insanlara bildirmekle görevlendirildiği kutsal metinlerden arta kalanlardır denilmektedir. Yani denilebilir ki bu Kürt peygamberin insanlara söyleme, anlatma eylemi, bir fiil olarak Orta Anadolu Kürtleri arasında varlığını sürdürmektedir.

6- Kürdistan'da Sunni-Şafilere arasında kullanılan dinsel kavramlar daha özgün ve Kürtçe kavramlar iken, Orta Anadolu'da Sunni-Hanefilerin kullandığı kavramlar, komşu Sunni-Hanefi Türklerin kullandığı Arapça kökenli kavramların aynısıdır. Örneğin Kürdistan'da "mele" ve "mizgeft" gibi kelimeler kullanılırken, Orta Anadolu'da hoca ve cami kavramları kullanılmaktadır. Ayrıca Alevi bir geçmişleri bulunmayan Şêxbizinlerin Kürdistan'daki kavramların aynılarını kullanmaları dikkat çekicidir.

7- Zaman zaman Orta Anadolu'da halkımız arasında, "geçmişte Aleviydik" iddiasının, mezhep değiştirmenin nedenleri belirtilmeden ortaya atılması ilginçtir. Bunu, unutulmak istenen o meşum, o lanetli olayın toplumsal bellekte bıraktığı bir iz olarak değerlendirmek gerektiğine inanıyoruz.

8- Orta Anadolu Kurmancisiyle Kürdistan'daki Alevi Kurmancisininin büyük oranda benzeşmesi bir tesadüf olmasa gerektir.

“Halkımız sahiplendikçe daha da güçleniyoruz!”

VEGER'DEN TANITIM ETKİNLİKLERİ

MURAT ALPAVUT

Orta Anadolu Kürtlerine yönelik olarak yayınlanan ve daha ilk sayısında gerek Avrupa'da gerekse ülkede halkımız tarafından coşku ile karşılanan dergimiz Veger'in tanıtım ve halkla buluşma etkinliklerinin ilki geçtiğimiz ay Avusturya'nın Graz kentinde gerçekleştirildi.

Veger dergisi Avusturya temsilciliğinin organize ettiği ve Graz'da yayın yapan Radyo Mezopotamya ile Graz Kürdistan Merkezi'nin destekleri ile gerçekleştirilen toplantı 22 Haziran Cumartesi günü Graz kent merkezindeki Spor Okulu salonunda gerçekleştirildi.

Toplantıya Veger Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Murat Alpavut, Redaksiyon Üyesi A. Fuat Gürsel ve Dağıtım Sorumlusu Abdullah Gezer konuşmacı olarak katıldılar.

Toplantı öncesinde gerek toplu gerekse ikili sohbetlerde tanışma ve hal hatır sormanın ardından konu hemen Veger'e geliyordu. Veger dergisinin çıkışını memnuniyetle karşıladıklarını belirten insanlarımız, derginin başta dil olmak üzere, yayın, her kesimi kucaklama, vb. Bir çok konuda önerilerini sunuyorlardı.

Fakat biz dergi çalışanlarımızı en çok sevindiren şey halkımızın gösterdiği sıcak ilgi ve bu sahiplenmeydi. Bunu, dergimizin Avusturya temsilciliğini yapan ve aynı zamanda Graz'da ki Mezo-

potamya radyosunun sorumluluğunu da üstlenen Hurşit Aktan'ın toplantı öncesinde dergi çalışmaları arkadaşlarımızla yaptığı canlı telefon bağlantılarında da yaşadık. Katıldığımız her canlı bağlantının ardından radyoya çok yoğun istek ve destek mesajlarının geldiği bizlere aktarıldı.

Dergimizin Graz'daki toplantısına oldukça yoğun bir ilgi vardı.

Saat 16.00'da Kürdistan ve dünya devrim şehitleri adına yapılan bir dakikalık saygı duruşu ile başlayan toplantıya Graz kenti ve çevresinde yaşa-

*Dergimiz çalışanları
Radyo Mezopotamya'ya ziyaret etti.*

yan yaklaşık 250 Orta Anadolu Kürt katıldı.

Çok sıcak ve coşkulu bir atmosferde geçen toplantının ilk bölümünde Veger dergisi temsilcileri derginin çıkışı, amaçları ve hedefleri hakkında konuşmalar yaptılar.

Genel Yayın Yönetmeni Murat Alpavut konuşmasında, Veger'in Orta Anadolu'da yaşayan Kürtlerin, yaklaşık üç asırlık bir dönem içindeki gelişleri, kültürleri, tarihi zenginliklerinin ortaya çıkarılması, gelecek kuşaklara aktarılması gibi bir hedefinin olduğunu belirtti.

Orta Anadolu Kürtlerinin yazılı bir tarihi ve kültürü olmadığını sözlü anlatımlara dayanan bir tarih bilgisi ve kültürel zenginliklerinin olduğunu söyleyen Alpavut; ***"Orta Anadolu Kürtlerinin çok zengin bir kültürü, tarihi mirası var. Fakat bu kültürün kalıcılılaşması, bir arşiv haline getirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması gibi bir sorunları var. Veger dergisi böyle bir ihtiyaçtan doğdu ve süreç içerisinde bütün Orta Anadolu Kürtlerini kucaklamayı hedefliyor. Sizle-***

rin Veger'e bu coşkulu sahiplenişinin daha aktif bir hale dönüşmesini umut ediyoruz " diye konuştu.

Alpavut konuşmasında, Orta Anadolu Kürtlerinin Gelişen Ulusal Demokratik Hareket içerisinde de büyük değerler yarattığını, Veger olarak bu değerlerin sahiplenilmesi ve onların vasiyetlerinin takipçisi olma noktasında da çalışmalar yürüteceğini ifade etti.

Veger dergisi Redaksiyon üyesi A. Fırat Gürsel de Veger'in dili, yayın politikası ve diğer kurumlarla ilişkileri üzerinde durdu.

Dağıtım sorumlumuz Abdullah Gezer ise Veger'in Avrupa da ve ülkede bütün insanlarımıza ulaşabilmesi için nasıl bir çalışma başlattıklarını bu çalışmalarda insanlarımızdan beklentilerini dile getirdi.

Toplantının ikinci bölümünde kitlenin Veger'in çalışmaları ve ile ilgili sorulara dergimiz çalışanları yanıtlar verdiler.

İnsanlarımızın Veger dergisi konusunda ki eleştiri ve önerilerini not alarak bunların önümüzde ki yayın sürecinde dikkate alınacağı konusunda kitleye söz verdiler.

Toplantı saat 20.00'de sona erdi.

Toplantının bitiminden sonra Grazd'an tatlı bir yorgunluk ve mutlu şekilde ayrılırken gördüğümüz ve bizi gururlandıran ortak nokta, halkımızın kendi yayınına, kendi sesine sahipleniydi.

Halk sahiplendikçe bizde güçleniyorduk.

Dergimizin başlatmış olduğu tanıtım ve halkla buluşma etkinlikleri önümüzde ki süreçte İsviçre, Hollanda, Danimarka ve İsveç gibi ülkelerde gerçekleştirilecek, toplantı, resepsiyon ve festival gibi etkinliklerle devam edecek.

HADEP KONYA İL BAŞKANI MEHMET BOZDAĞ:

"HADEP Türkiye'de kalıcı bir barışın ve demokrasinin teminatıdır!"

MEHMET BOZDAĞ

HADEP Konya İl Başkanı Mehmet Bozdağ 1965 yılında Konya ili Cihanbeyli ilçesi Yapalı köyünde dünyaya geldi. Dört yaşına kadar Yapalı köyünde kalan Bozdağ ailesinin Konya merkezine göç et-

mesiyle ilk, orta ve lise eğitimini Konya'da tamamlar.

Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi'ni kazanan Bozdağ siyasi faaliyetler nedeniyle üçüncü sınıfta ünivesiteyi bırakmak zorunda kalır. Devlet tarafından arandığı için dört yıl boyunca siyasi faaliyetlerini gizli olarak devam ettirir. 1990 yılında yakalanan ve ardından beraat eden Bozdağ 1993 yılında tekrar Konya'ya dönerek HADEP bünyesinde siyasi çalışmalarını devam ettirir. Bozdağ iki dönemdir Konya HADEP İl Başkanlığı görevini yürütmektedir.

SÖYLEŞİ: A. FUAT GÜRSEL

e-mail: alifuat@t-online.de

Veger: Geçmiş süreçte partiniz üzerinde çok yoğun bir baskı vardı. Özellikle savaşın durdurulmasından sonraki süreç parti çalışmalarınızı nasıl etkiledi?

Bozdağ: 1980'li yıllardan itibaren Türkiye'de siyasi faaliyet yürütmek çok güç koşullarda oluyordu. Çünkü 12 Eylül rejimi çok baskıcı ve şiddete dayalı bir rejimdi. Yasaları da bu şiddeti pekiştiriyordu. Bundan dolayı Türkiye'de sisteme karşı bir siyasi faaliyet yürütmek çok güçtü. 1990 HEP, DEP sürecinde sisteme muhalif bir ses olduğumuz için binlerce üyemiz katledildi.

HADEP 1994 yılında böyle bir süreçte aynı misyonla oluştu. Aynı şiddet ve yönelimlerle karşılaştı. Ama bu son üç yıllık savaş sürecinin ve çatışma ortamının sona ermesiyle birlikte, barış sürecinin gelişmesi ve bu barış ortamında toplumun biraz daha hoşgörülü ve yumuşaması ile birlikte sistemin-

de artık başka çaresinin kalmayışını görmesi söz konusuydu.

Bu çerçevede son üç yıldır biraz daha rahat politika yürütür hale geldik.

Veger: Peki Orta Anadolu ve Konya ya yansımaları nasıl oldu?

Bozdağ: Bu durum Orta Anadolu'da özellikle de Konya'da genel anlamda da kitlemiz anlamında da çok daha bariz hissedilir oldu. Çünkü çatışma sürecinde kitlemizin kendini çok net görmemesi durumu vardı. Çekinmeleri, korku ve kaygıları çok fazlaydı. Kendilerini biraz yalnız hissediyorlardı Orta Anadolu'nun içinde. Bu süreçte bu kaygılardan kendini biraz daha sıyrarak siyasi atmosfer içinde kendi kimliğini, kültürel kimliğini, taleplerini çok daha rahat ifade eder hale geldi. Bu anlamda bizim de parti olarak çalışmalarımız çok daha ciddi bir ivme kazandı. HADEP'in böyle ciddi bir kitle tabanının açığa çıkması da dün HADEP'i, yöneticilerini meşru saymayan mülki makamların da bizleri daha ciddiye almasını getirdi.

Veger: Orta Anadolu'da ki örgütlenme ve seçim çalışmalarınız hakkında bilgi verir misiniz?

Bozdağ: Biz 1995 yılında Konya'da il örgütünü oluşturduğumuz günden itibaren çeşitli bölgelerde özellikle de kitlemizin daha yoğun olduğu bölgelerde çok yoğun bir çalışma içerisine girdik. Çalışmalarımızın ilk sürecinde özellikle belli bir yaşın üzerindeki kesimde asimilasyon politikalarının sonucu bu var olan sorunlar içerisinde kendini çok fazla görmemesi durumu vardı. Ondan dolayı ısrarla işte "bizim hiç bir sıkıntımız yok, kendi aramızda kendi dilimizi konuşuyoruz" benzeri söylemlerle sorunlarının olmadığını

söylüyorlardı. Ama bizim de ısrarla kitlemize, insanlarımıza anlatmaya çalıştığımız bir şey vardı. Doğrudur, Kendi aramızda dilimizi konuşuyoruz. Hatta devletin çeşitli kademelerinde değişik etnik kimlikten Kürt, Laz, Çerkes insanlar var. Bunlar ancak kendi kimliklerinden kültürlerinden uzak kaldıkları sürece belli kademelere gelebiliyorlar. Süreç içerisinde bunun kavranması zor oldu. Ama Kürt sorununun çözümü ve ülkedeki demokrasi mücadelesinin gelişmesi noktasındaki ısrarlı mücadelemiz sonucunda insanlarımız özellikle de orta yaş üzeri insanlarımız "evet benim bir kimlik, bir kültürel problemim var" demeye başladılar.

Bunun en güzel örneği, 1999 seçimleri öncesinde Başbakan Ecevit'in bir sözü vardı. Ecevit "bu ülkede Kürt sorunu yok, ekonomik sorun var" diyordu. Doğuda ekonomik yatırımlar olmadığı için insanların başkaldırı içinde olduğunu söylüyordu. Ve hatta "işte bir kimlik sorunu varsa Orta Anadolu'da Cihanbeyli'deki Kürtler niye seslerini çıkarmıyorlar?" diye bir tabir kullanmıştı. Tam bu noktada seçimde HADEP Cihanbeyli'de birinci parti oldu. Kürt halkı orda da başbakana net bir yanıt verdi. Kürt sorununun bir ekonomik sorun değil bir kimlik ve kültürel sorun olduğunun mesajını verdi.

Tabii bu sonuç partimiz üzerinde de baskıların artmasını birlikte getirdi. Orta Anadolu'da gittiğimiz her belde ve köye güvenlik güçleri, jandarma bizimle birlikte girmeye ve halka gözdağı vermeye başladılar. Ama halkın bizim bu kararlı duruşumuzu görmesi sonucu onlarda da bir güven ortamı ve kararlı bir duruş gelişti. Fakat bunların hepsi aşılmış değil. Sistem hâlâ

bizim geri yönlerimizi bize karşı kullanmaya çalışıyor.

Veger: Sistemin HADEP'i sadece bir Kürt partisi gibi lanse edip daraltma çabalarına karşı sizin de HADEP'in sadece bir Kürt partisi değil tüm Türkiye'nin partisi olduğu iddianız var. Bu bağlamda Orta Anadolu'da Kürt nüfusla içiçe geçmiş Türkler de var. Çalışmalarınız esnasında Türklerin HADEP'e yaklaşımları nasıl?

Bozdağ: Tabii sistem özellikle de medya aracılığı ile HADEP'in ayrılıkçı bir parti olduğunu göstermek istedi. Bu etkili de oldu. Özellikle Türk halkı HADEP'i ayrılıkçı ırkçı bir parti olarak gördü. Oysa bizim kurulduğumuz günden bu yana ısrarla söylediğimiz bir şey vardı. Biz sadece Kürt partisi değil tüm Türkiye'nin partisiyiz. Ve bu çerçevede bu ülkede yaşayan her kesimin her topluluğun sorunlarına sahip çıkacağımızı belirtmiştik. Kürtlerin de bu ülkede sorunları, problemleri var. Bunlara çözüm gücü olacağımızı söylemiştik. Bunun yanısıra inançlı insanların da sorunları olduğunu (türban örneğinde olduğu gibi) bu anlamda biz mazlum olan her kesim ve insanın yanında olacağımızı, antidemokratik olan her türlü uygulamanın karşısında olacağımızı söyledik.

Sadece bunlar değil. Bugün insanlar ciddi bir yoksulluk sınırında yaşıyor, işçinin, memurun ciddi bir geçim sıkıntısı var. İşte HADEP her fırsatta bu kesimlerin sorunlarına çözüm gücü olmaya çalıştı. Ama yaşanan bir çatışma süreci vardı. Kürt sorunu sürekli gündemdeydi. Biz de HADEP olarak Kürt sorununun demokratik bir çözümünden yana olduğumuzu her fırsatta vurgulamamızdan dolayı bizi bir Kürt partisi olarak görme anlayışı oluştu.

Bu anlamda hâlâ ortak bir vatan çerçevesinde bu ülkede yaşayan Türk ve diğer halkları kucaklama gibi bir meselemiz var.

Veger: Çatışma sürecinde Kürt bölgelerinde binlerce köy yakıldı ve insanlar göçertildi. Bu anlamda da Orta Anadolu'ya son süreçte yoğun bir Kürt kitlesi geldi. Bu insanlara parti olarak ne derecede yardımcı olabildiniz? Bir de önceden gelip yerleşen Kürt kitlesi ile son süreçte gelen kitle arasında bir uyum sağlanabildi mi?

Bozdağ: Tarihimizi net olarak bilmemekle birlikte yaklaşık üçyüz yıl önce göç edip gelen insanlarla bu son yıllardaki çatışma sürecinde gelen insanlar arasında çok da istediğimiz gibi birliktelik sağlanmış değil. Yani düşüncede o birliktelik var ama dolaylı da olsa son süreçte gelenleri bir muhacir görme anlayışı var. Yani yüzyıllar önce gelen Kürt insanının kendisini İç Anadolu'nun sahibi olarak görmesi var. Diyor ki, "bu topraklar bizimdir..."

Zaten buradaki Kürtlerden önce orada yerleşik Türk insanı yok zaten. Kürtler geliyor ilk yerleşiyor ve burayı biraz kendi anayurdu olarak görme durumu var. Elimizde çok net bilimsel bir veri olmamasına rağmen bu noktada göç olayının 1500'lü yıllara hatta hatta 1200'lü yıllarda Selçuklu döneminden itibaren başladığı söyleniyor.

Bu anlamda zaman zaman basit bir olayın büyütülerek çatışmalara dönüşmesi durumu olabiliyor. Bu, sürece yayıldığında birliktelik biraz gelişiyor. Ama yine de tarlası toprağı olanlarla, emek gücüyle geçimini sağlamak zorunda kalan insanların ekonomik statü olarak biraraya gelememe sorunu yaşanıyor.

Biz HADEP olarak parti içerisinde

Mardinlisi, Batmanlısıyla, Konyalısını bütünleştiriyoruz. Bu anlamda bu sorunu büyük ölçüde aştığımızı inanıyorum.

Veger: HADEP'in sistem partilerinin çözümsüzlüğüne karşı bir alternatif politikası var mı? Varsa nedir ?

Bozdağ: Bizim parti programımızda yapmak istediklerimiz çok net. Biz başından beri bu var olan sistem partilerinin var olan mevcut sorunları çözemeyeceğini iddia ediyoruz. Çünkü mevcut partiler sadece çıkar ve rant üzerine kurulan partilerdir.

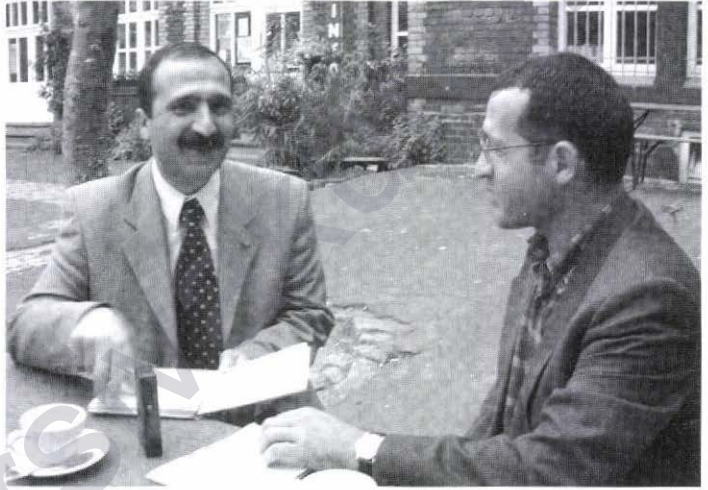
Biz bu ülkede yaşayan Kürtlerin sorunlarının ülkenin demokratikleştirilmesi sonucunda çözeceğimizi söyledik. Yine emekçi insanların temel haklarının, eşitlik haklarının korunabilmesi gerekiyor. Bu da gerçek anlamda bir sosyal devlet anlayışı ile olabilir. Biz iktidara geldiğimizde bu sosyal devlet anlayışını oturtacağımızı söylüyoruz. Eğitimde, sağlıkta her alanda fırsat eşitliğini sağlayacağımızı söylüyoruz. Dünyada ki ciddi değişimleri de göz önüne alarak bir yıldan beri yeni programımız üzerinde çalışıyoruz.

Veger: HADEP Konya'da nerelerde örgütlenmesini tamamlamış durumda?

Bozdağ: Elimizde çok sağlıklı bir veri olmamakla birlikte izlenim ve gözlemlerimize göre Orta Anadolu'da yaklaşık 2 milyona yakın bir Kürt nüfus var. Bu da çok ciddi bir rakam. Biz özellikle başta Cihanbeyli'de, Kulu'da ve son dönemde Yunak'ta ciddi bir gelişme

içindeyiz. Yine Konya merkezde de ciddi bir örgütlenme çalışması içindeyiz. Resmi anlamda Konya'yı söylersem dokuz ilçede örgütlüyük. Ama bunların üçünde ciddi olarak bir üstünlüğümüz var. Diğer ilçelerde biraz sembolik bir çalışmamız vardı. Son dönemde buralarda partimize katılımlar var. Örneğin Akşehir ilçesinde insanlar kendileri gelip burada parti örgütünü açmak istediklerini, bir liste hazırladıklarını belirttiler.

Yani sadece Kürtlerin yoğun olduğu

bölgelerde değil diğer bölgelerde de bir örgütlenme ve HADEP'e bir yöneliş söz konusu.

Bunun yanı sıra Biz Cihanbeyli ve beş beldesinde (Yapalı, Yeniceoba, Gölyazı, Bulduk ve Kelhasan) örgütlüyük.

Veger: Orta Anadolu'da kesin bilimsel olmamakla birlikte yaklaşık 2 milyona yakın Kürt nüfusu olduğunu ve bu nüfusun göçlerinin Selçuklu dönemlerine kadar uzandığını belirttiniz. HADEP olarak Orta Anadolu Kürtlerinin göçleri, yerleşim yerleri, şu anki, nüfus, ekonomik durum vb. konularda bir çalışmanız ya da yaptığınız bir araştırma var mı?

Bozdağ: Tabii ki gözlemlerimiz var. Ama çok ciddi bilimsel bir çalışma değil. Pratik çalışmalardan en azından bireysel olarak zaman bulamıyoruz. Yine de bu konuda çalışma yürüten arkadaşlarımız var.

Bizi özellikle Kulu, Cihanbeyli'yi ilgilendiren bir sorunumuz var. Bu da Avrupa'ya göç sorunu. Bu biraz da sistemli bir şekilde burada ki gelişmelerin önüne geçmek için geliştirilen bir politika. Bu, biraz da asimilasyonu geliştirmek için yapıyor.

Yinede biz seçim vb. çalışmalar için gittiğimiz yerlerde gözlemlerde bulunuyor ve oradaki etnik nüfus vb. konuları araştırıyoruz.

Veger: Partinizin kadın ve gençlik çalışmaları var mı?

Bozdağ: Konya il örgütümüzde hem kadın hem de gençlik örgütlenmeleri mevcut. Çalışmalarını sürdürüyorlar. Her tür etkinlik ve çalışmanın içinde birebir katılım sağlıyorlar. Bu çalışmanın gelişmesi karşısında da bir yöneliş oldu. Son dönemde Konya'da on tane gençlik kolu yöneticileri tutuklandı. Özellikle Newroz ve sonrasında gençliğin başlatmış olduğu "Kelebekler Özgürdür" adlı iki haftalık bir etkinlik çalışması oldu. Bu gelişmeleri gören güvenlik güçleri bunun önünü kesmek için yöneldiler.

Aynı şekilde kadın kolları da kermes, defile vb. etkinliklerle giderek mahallelerde kadın temsilciler oluşturma çalışmasını yürütüyorlar.

Bu çalışmalar bize şunu gösterdi.

Hangi mahalleye hangi semte gidilirse, kadın ve gençlik üzerinde bir çalışma yürütülürse insanların akın akın partiyi kucakladığını görüyoruz.

Biz, gençliği ve kadını kazananın aynı zamanda özgürlüğü ve demokrasiyi

de kazanacağına inanıyoruz.

Bu çerçevede her ne kadar Konya'daki kol çalışmamız yeni de olsa çok ciddi bir gelişme içerisindedir.

Veger: Biraz da genel politik gelişmelere bakarsak, HADEP'in kapatılması gündeme geldi. Bu anlamda HADEP'in Türkiye demokrasisi açısından önemi nedir?

Bozdağ: Bu ülkede demokrasinin gelişmesinin en önemli faktörü Kürt sorununun çözümüdür. Bu ülkede var olan etnik ve kültürel sorunlar mutlaka ve mutlaka demokratik bir zemin içerisinde çözümlenmelidir. Bu noktada HADEP'in çok ciddi bir önemi var. Çünkü var olan diğer mevcut partilerin böyle bir talebi ve böylesi bir samimiyetleri söz konusu değil. Bundan dolayı da özellikle HADEP bu dönemde hem Türkiye'deki her kesimin kendisini özgürce ifade edebilmesinin yolunun ve bu ülkede gerçekten kalıcı bir barış ve demokrasinin teminatı olarak da kendisini görüyor. Bu sadece "biz yaparız" anlamında değil ama şu andaki mevcut yapı içinde biz buna aday olduğumuzu, bu konuda kesinlikle taviz vermeyeceğimizi ifade ediyoruz. Bunun için de "HADEP mutlaka yaşmalıdır" diyoruz.

HADEP bugün alternatif bir parti olduğu için üzerine geliniyor, kapatılmak isteniyor.

Var olan hükümet ve sistem partileri bugün bir çözümsüzlük içerisindedirler. Bunlara karşı alternatif olan HADEP ise sesini yükseltmeye başladı. Kitleler HADEP'i dinlemeye, ciddiye almaya başladılar. İşte bu gelişmenin önüne geçmek için HADEP i kapatmak istiyorlar. Kapatma davasını "Demokles'in kılıcı" gibi tepesinde tutuyorlar.

Fakat şunu herkesin çok iyi anlaması

gerekir: HADEP Türkiye'de kalıcı bir barışın ve demokrasinin teminatıdır. HADEP'siz bu ülkede tekrardan geçmişteki var olan çatışma sürecinin veya o baskıcı anti demokratik bir sistem ve devlet yapısının devam etmesi anlamına gelecektir.

metre uzaklara göç ederek Avrupa'ya gelen insanlarımızın kendi kimliklerine, mücadelelerine nasıl sahip çıktıklarını gördüm. Bu çok sevindirici bir gelişme.

Ama bunun daha ciddi, sağlıklı bir boyuta büründürülmesi gerekir. Çün-

Bundan dolayı bu ülkede HADEP ve diğer düşüncelerin kendilerini özgürce ifade edebilmelerini savunuyoruz.

Veger: *Hollanda'da gerçekleştirilen festivale katıldınız. Bir süredir de Avrupa'da temaslarda bulunuyorsunuz. Gözlemlerinizi aktarır mısınız?*

Bozdağ: Hollanda'daki festivale katılmıştım. Oradaki katılım ve coşku beni duygulandırmıştı. Orada da ifade etmiştim: Belki üçyüz, dörtyüz yıl önce anatopraklardan kopup gelen insanların aynı şekilde üç-dört bin kilo-

kü özellikle Avrupa'daki yapının insanların beynini çürüten, insanları maki-neleştiren bir sistem olduğunu düşünüyorum. Avrupa'ya gelen insanlarımızda her şeyi kurallar çerçevesine konularak ama çok da fazla düşünmeyen; sadece bu kuralları yerine getiren, uyan bir kişilik geliştirilmeye çalışılıyor. Bu nedenle burada bireyin kendisini koruma çerçevesinde ciddi sıkıntıları var. Ama işte bu dönemde insanı temel öge olarak gören ve herşeyin merkezine koyan bir yaklaşım gerekli. Bunun da biz aslında Avrupa'da aynen

festivalde olduğu gibi insanlarımızca ortaya konulmaya başlandığını görüyoruz. “Evet sizin kurallarınız var ama biz kendi kültürümüzü, insancıl yaklaşımımızı ve insani değerlerimizi korumaya devam edeceğiz” düşüncesini ifade ettiler.

Biz Orta Anadolu’da hep şunu söylüyoruz: “Biraz Ahmede Xanî ile Mevlana’ yı buluşturduk” diye düşünüyorum.

Veger: Olası bir erken seçimde HADEP in hazırlıkları ne durumdadır?

Bozdağ: Gerçekten bu son süreçte ülkede erken bir seçim ciddi olarak gündemde. Özellikle Ecevit’in sağlık durumuyla gündeme gelen ama aslında sağlık durumunun sadece bir gerekçe olduğu, ülkedeki var olan tıkanmadan kaynaklı Ekim veya Kasım’da bir erken seçim söz konusu.

Bu noktada biz parti olarak böylesi bir erken seçime kendimizi hazırlamış durumdayız. Çalışmalarımızı ikiye hatta üçe katlayarak gerek Genel Merkez gerekse iller ve ilçeler düzeyinde devam ettiriyoruz.

Veger: Orta Anadolu Kürtlerine yönelik yeni bir yayın organı Veger yayın hayatına başladı. Veger ve bu yönlü yayınlar hakkında düşünceleriniz nedir?

Bozdağ: Tabii bu da çok sevindirici bir gelişme. Biraz önce sorunuzun içinde de vardı ve biz bu sorulara tam olarak yanıt veremedik. Yani tarihsel olarak “İç Anadolu Kürdünün nereden geldiğini, Orta Anadolu insanının tarihsel yapısının ne olduğunun” sorusuna çok net yanıt verememe durumumuz söz konusu. Bu anlamda özellikle böylesi bir dönemde Veger’in çıkması ve böylesi bir araştırma, kültürü geliştirme, o zenginliği ortaya çıkarma

açısından böylesi bir çalışmayı değerli buluyorum.

Bu, bizim için ilk olanlar arasındadır. İlk olanın da doğal olarak zorlukları, güçlükleri var. Bunlar olacak. Bu anlamda Veger çalışanları ve emeği geçen herkese saygı ve sevgimi iletmek istiyorum.

Unutulan değerlerin ortaya çıkarılması, kalıcılaştırılması ve aktarılması söz konusu. Biz de ülkede hem bireysel hem de kurumsal anlamda Veger’in çalışmalarına destek olacağız.

Veger: Son olarak, dergimiz aracılığı ile Avrupa’daki halkımıza vermek istediğiniz bir mesaj var mı?

Bozdağ: Özellikle buradaki Orta Anadolu halkımıza çok iş düşüyor. Ben halkımızdan Veger ve diğer kurumlarımıza sahip çıkmalarını istiyorum. Ülkedeki gelişmeleri çok yakından takip etmeleri gerektiğini düşünüyorum. Buradaki çevre ve ilişkilerini kullanarak diplomatik çalışmalarla ülkeyi ilgilendiren sorunlarda kurumları harekete geçirmelerini istiyoruz.

Yine ülkedeki yakınlarıyla ilişkilerini kesmemelerini, daha da sıklaştırmalarını istiyoruz. Sürekli ülkedeki insanların da partilerine ve kurumlarına sahip çıkmaları noktasında gerekli bilgileri aktarmaları gerekir. Özellikle mümkünse seçim döneminde Avrupa’da yaşayan insanlarımızın mutlaka kendi bölgelerine gelerek parti çalışmalarımıza, demokrasi mücadelemize katkı sunmalarını istiyoruz.

Veger: Bu söyleşi için size teşekkür ediyor, çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

Bozdağ: Ben de teşekkür eder, yayın hayatınızda başarılar dilerim.

Göç

ROJNA ZAGROS

Sürgün mü oldu adımız tarihin sayfalarına asılmışçasına
Bir hüznü anlatamamanın acısıydı anlatamadığımız
Gidiyoruz
Tüm rüzgârlar sizin olsun
Gidebileceği yapraklarsa eğer tutmayalım nefeslerini
Soluğunda sürgün çocukların
Hasreti ateş böceklerini yakalamaktı
Sürgün mü kaldı adımız yanan ağıtlarda
Göçün ağrısında kaldı
Yüreğimiz yine her soluk alışta

("Dağın Kalbinde Gizliyiz" adlı kitaptan alınmıştır.)

Sîwarê Deşta Reşîyan

DILŞAD NÛDEM

e-mail: hevalo@hotmail.com

Mîre sîwaran bû di deşta Reşîyan de. Bi egîtî û mêrxaziya xwe dihate nasîn. Rûken û rûgêş. Alîkar û piştbaz bû. Xortekî cansivik û pehewan. Govendkêşekî di ser pozê xwe re bû Hesê Birê. Di lêyîstika cirîtê de mirovekî gelekî navdar bû. Dema di daweta de cirît dihate li darxistin serkêşe cirîtê bû. Bêyî wî cirît nedihat lêyistin. Li ser hespê mîna tîre-marekî rudinişt û şiva ji destên wî difilitî wekî xencerê digiheşte menzîlê.

Ji hêla din ve xortekî gelek rind û bedew bû. Bejna bilind, çavên reş û belek û kenê germ xemleka pir xweş dida wî û bi vî hawî dilê gelek keçikên êla Sêvikan dişewitand. Te bi du çavên dunyê qemiş nedikir kû lê binêrî.

Lê wî hemî hezkirina xwe dabû mêmîna xwe ya kehîl kû gelek jê hezdkir. Meraqa wî ya hespan li ser her tiştî bû. Mêmîna kû di hemî deştê de bi bezabûn û bedewbûna xwe meşhûr li ba Hesê Birê bû.

Dema li ser pişta wê sîwar dibû xelk lê radibû temaşê.

Ji çûkanîya xwe de hezkirineka wî ya

mezîn ji bo hespan hebû. Herdem kû hespek didît, nedixwast jê bi dûr bikeve, xwe gelek nêzîkî wan dikir da kû di demeka zû de sîwarbûn û bi rê ve birina hespan bihêvise. Ji wê demê bi şunde têkîlîya wî ya bi hespan re bû evîneka bê sînor. Ji destên wî bihata wê evaran ji li ser pişta hespan sîwar biba û li hemî deşta Reşîyan bigerîya.

Pir caran mêmîna xalê xwe kû hespeka kehîl û bezabû, ji xalê xwe distand û heta ji wî dihat ji nav gundê xwe, Gundê Omê dest bi bezê dikir, bi ser Gola Xwê de mîna brûskeke dibezand.

Dema salên wî gîhêştin hevdehan ji bavê xwe daxwaz kir kû jê re hespekê bikire. Ji ber kû bavê wî soz dabû, kû ew bibe hevdeh sal wê jê re hespekî ne mîna hespan bikire kû xelk û alem kar û emelê xwe berde tenê li wê hespê temaşe bike.

Hesen lawê bavê xwe yê bi tenê bû. Her çûqas du xwayîngê wî hebûn jî cîhê Hesen gelek bi qîmet bû. Lawê malê yê bi tenê bû û ji hêla din ve ji malbateka gund ya pêşeng bû. Lewma cîhê wî him li mal û him jî di nav eşîrê wan Mala Gordê de gelek bi qîmet bû.

Hesen herdem ji bavê xwe daxwaz dikir da kû ew jê re hespekî çê bistîne.

Bavê timî caran jê re digot hîn zû ye,

dema kengê ew bû sîwarekî gihêştî wê demê ew dê daxwaza wî bine cîh.

Di wê demê de ji hêla Ruha û Entabê qaçaxçî dihatin ba kurdên Anadola navîn û ettarî dikirin. Bi pirranî morî, qumaş û şarên herîr dianîn û difrotin. Şarên Tereblûsê hîngê gelek navdar bûn û li ba jinan cîhekî wan yê pir bi qîmet hebû. Hemîdê Entabî ji ettarekî wê demê bû kû gelek caran hatibû Gundê Omê. Hemîd mirovekî kû gelek dîtî û derbaskirî bû. Ji Helebê bigir heta Mêrdînê û ji wir bigir heta Erziromê hemî bajarên kurdan dîtibûn. Ji ereban bigir heta suryanîyên Mêrdînê û ji wan bigir heta ermenîyên Dîyarbekir bi gelek re bazarî kiribû. Yanî mirovekî ji hemî dunyê xeberdar bû. Lewma jî sohbetê wî gelekî dewlemend û şêrîn bû. Her cara dihate gund, dibû mêvanê Bire Mamê. Bi hatina wî re mêvanên mala Bire Mame hîn jî zêdetir dibûn. Herkesî dixwast guh bide axaftin sohbetên Hemîdê qaçaxçî. Bire Mamê kû xwêdî kerîyên pez û cotên şivanan bû, di wê demê de ji xanedanê wî gundî bû derî û sufrêya wî ji her mêvanî re vekirî bû.

Dîsa rojekê ji rojan Hemîde Entabî hate Gundê Omê û li mala Bire Mamê bû mêvan. Piştî li hev pirsîn û ji sohbetê bi şunde Birê Mamê ji mêvanê xwe re daxwaza lawê xwe dîyar dike û dipirse wê çawa û ji kû derê hespeka baş bikire ji lawê xwe re.

Hemîdê qaçaxçî ji xwedîyê malê re dibêje kû li hêla Ruhayê bi navê Bera-vê gundek heye kû li ber qerexa çemê Feratê dikeve, hespên wî gundî gelek meşhûrin. Nav û dengê hespên wî gundî li hemî herêmê belav bûne, bi xwe jî ji wî gundî ji bo xwe hespek kirîbû. Gorî dîtîna wî di ser hespên wî gundî re li dunyê hesp nîne.

Lî ser vê gotinê Birê Mamê kete nav fikarên kûr. Wê ji gundê Omê, ji deşta

Reşîyan çawa biçûya heta Ruhayê, Entabê. Wê li ser piştta hespekê ji wir de heta gundê xwe çawa vegeerîya di ew rîya dirêj de.

Mevanê Birê Mamê, Hemîdê Entabî dît kû Biro ketiye nav fikarên kûr zanî xemên wî çine.

Çex bû berbi Birê de û got:

- Biro, birayê delal, ger tu bixwazî dikarî bi min re herî heta wî gundî. Ez dikarîm bi te re heta wê derê herim. Ezê bi te re alîkarbim. Qet xeman nexwe. Vayê ez diçim wan gundê din da kû tiştên li ba xwe bikarim bifroşim. Heta çend rojan ezê vegerim. Ger kû tu qerara xwe didî ez û tu emê bi hev re herin. Tu birayê min ye ezîzî cîhê te li ser serê mine, ji destên min çî were ezê bikim. Bi serê te tu tiştêkî meraq meke.

Birê Mamê demekê bédeng ma û ket nav fikr û ramanên kûr. Di esasê de dikarî bi Hemîdê Entabî re here heta deşta Ruhayê; ji bo kû niha peyîz bû kar û xebata rênçberîyê ji zû de tamam bibû. Ji xwe li gundan dema kar û barê bender û rênçberîyê di dema buhar û havînê de diqede. Lewma li ber çûyîna wî çî zor û muşkilê nebûn. Dikarîbû ew geşta xwe ya berbi Welatê Jêrî destpê bike.

Xwest vê qerara xwe seranser ji jina xwe û merivên xwe re dîyar bike da kû di derbarî fikra xwe ya çûyîna berbi Ruhayê de ew dê çî bêjin. Jina Birê Zelîxe ji xwedîyê malê re got ew dizane. Feqîrê wê çî bigota; ji xwe kengî di derbarî tiştetêkî de ji wê fikra wê hatibû pirsîn. Hebûn û nebûna wê di nav vê malê de nexuyayî bû. Li hember qerara merê xwe derneket û got:

- Çûyîna xêre be, bi xêr herî û bi xêr werî. Me bêxeber nehêle.

Merîyên Birê yên malbatê jî di derbarî çûyîna wî de tiştêkî kû geşta wî bi şunde bixîne negotin. Wan Birê Mamê

baş nasdikirin kû ka yekî çawa bêters û mêrxwaze. Ji hêla dîn ve Birê Mamê însanekî bi heş û sergiranbû. Biçûya kîjan cîh û civatê wê ji xwe re cîh çebikira û qîmet bidîta. Lewma ji herkes bi wî pir bi bawer bûn.

Birê Mamê di serê xwe de qerara xwe dayê û wê biçûya wî gundê kû hemîde Entabî gotî. Ma wê çi biba ji çûyîn û hatinekê? Ji hêla dîn ve ma ev der ne welatê bav û kalan bû. Ma bavê wî, Mamê Bekê hindik caran ji wî re qala koçerîya wê demê berbi welatê jêrîn ve dikir? Ma ev ne fersendeka baş bû him ev deran bidîtana û him jî ji lawê xwe re hespeka kû hîn mîna wê tu caran li vê deştê nehatine dîtîn bikira û bianîya?

Qerara xwe dayê, wê biçûya Ruhayê di gel Hemîde Entabî û. . .

Di wê gavê de mîna nuqtayêke kete dilê wî da kû bi xwe re lawê xwe Hesê ji bibe. Lê ji hêla dîn ve Hesên hîn pir cîwan bû û him jî kurrê wî yê bi tenê bû. Kû bibihîsta wê gelek şa biba. Pirs û pirsgirêk di serê wî de bûne hezar. Derkete der, titûnek pêça û li ber derî rûnişt. Di cîhê rûniştî de ketibû nav fikirên kûr û ji hêlekê de jî, ji cixara xwe hilmên dûmên dirêj dirêj dikêşandin cîgerên xwe.

Bû êvar û lawê malê kete hûndir. Bire Mame gote Hesê lawê xwe da kû were li keleka wî rûne. Dîsa ji xwe re cixarek pêça û dûman tûj tûj kişande hundirê xwe. Çex bû berve Hesê û gote wî

- Heso min dil heye kû ji te re hespekê bikirim. Lê hespeka di ser hespê herkesî re. Bila mîna wê, li vê deştê tu hesp tunebin. Kehileka erebî, kû kesê bibîne bi salan bipesîne.

Heso ji şabûna di cîhê xwe de nesekî-nî. Berizî dest û lingên bavê xwe. Ji eşqan nedikarî bi axîfe.

- Bavo tu yê kînge, ji ku derê bikirî.

Bêje tu bi xwedê kî bêje ji min re.

Bire mamê eşqa ketî bedena wî dît û di bin simbilên xwe ve kenîya bêyî kû bi Hesên bide xuyakirin.

- Heso, lawê min, divê ez herim cihekî gelek dûr û çûyîn û hatina min jî wer xuya dike kû wê gelek rojan berdeyam bike. Divê tu li vir, li dayik û xwayîngên xwe, li malê xwedî derkevî.

Dî tu xortekî zendbadayîyî. Min bi te bawerî heye.

Hîn kû xaftina bavê wî xelas ne bibû Heso pirs li dû hev rêz kirin.

- Tu yê herî ku bavo, ku dere ev der, çima ji min re nabêjî tu?

Birê Mame demekê bê deng ma û axaftina xwe domand.

- Ez divê bi aliyê Ruhayê de herim. Ji bo kirîna hespeka baş bi Hemîde Entabî re şewirîm ez. Wî gote min kû li hêla wan yanî li dora Ruha û Entabê gundek heye. Li gor gotina wî hespên wî gundî li her derê navdarin. Min jî got ezê ji lawê xwe re hespekê ji wir bînim da kû xelk û alem ji xemên dilan re li temaşe bike.

Lawê malê yê bi tenê, Hesênê kû du xwayîng û hemî eşîra sêvikan bi serê wî sond dixwe li bi wan çavên xwe yê belek li bavê xwe nihêrî û got.

- Bavo li ber te digirim, ji te daxwazeka min heye. Ez gorîyê te were min jî bi xwe re bibe.

Ez jî dixwazim wan deran bibînim. Ji hêla dîn ve ew hespa kû tu dixwazî bikirî emê bi hev re bibînin û bi ecêbînin.

Birê Mamê zanî niha kare wî gelek çetine. Li hêlekê lawê wî, lawê malekê yê bi tenê, hêvîya du hwayînga kû bi ser de mîna ronîya çavê xwe dicirifê, li hêla dîn rîya dûr ber ve welatên nenas û nedîyar. Wê çawa bikira kû Hesên îqna bikira.

Lê Hesên li ber xwe dida heta jê were. Dixwast dîyar bike da kû bavê wî bi-

zane ew ji ya xwe venagere. Bi biryar û daxwaz ji bavê xwe re nîşan dida kû ewê pê re were.

Bavê kir û nekir lawik ji ya xwe dane- ket. Guh nedida gotin û şîretên bavê xwe. Di vê gavê de dayîka wî zelîxe ji hat ba wan, xwast bizane kû ew li ser çi ewqas bi dengê bilind munaqêşe di- kine. Dema Bire Mame hal û mesele ji jinikê re anî ziman dayîka feqîr dest bi girî kir.

Ez tu caran qebûl nakim kû Hesên bi tere here wan deran. Kes nizane li wir çi te

serê we. Lawikê kû min emrê xwe pê dayî naçe tu deran. Heta niha di vê malê de kesekî tu caran guh neda goti- neka min. Lê belê niha ez vekirî tînim ziman kû ev çûyin ne bi dilê mine.

Dema keçikên malê jî xwe dane hêla dayîka xwe Hesên zanî kare wî gelek zore.

Hesên li ber dayîk û xwayîngên xwe gerîya, xwest wan îqna bike ew dê bi silameti here û vegere.

Li hemberî bergerîna Hesên kevir di- hata ziman lê dê û xwangen dengê wî di xwe nedigihandin.

Hesên mêzekir kû karê wî zehmete îcar dest bi tehdîtan kir.

Eger hûn nehelin ez bi bavê xwe re herim ezê serê xwe heşînim herim ji vî gundî.

Ezê ji we re sond bixwim kû hun ca- reka din min nabînin, hûnê min ji îro pê ve ji bîr bikin.

Dema Hesên ev gotinan kirin tirs û lerzek kete dilê dayîka wî, Zelîxa reben. Wê niha çi bikira kû Hesên ji ya xwe dagerîya. Îcar dayîkê dest bi bergerîne kir lê bê feyde.

Çû ba xal û apên Hesên kû bikevin ser wî da kû ewjî rîya xwe vegere lê li wir jî rê li ber hate girtin. Dayîk xwan- gên belengaz bê çare li hestirên çavan

kirin zor û dengê nekirin.

Zelîxe hate ba Hesên destê xwe li nav porê wî geran, enîya maçkir û çend şî- ret lê kirin dakû wî ha ji xwe hebe, şîyar be kû tişt neyê serê wan.

Hesên bi dilekî şa çex bû li bavê mê- zekir ka ew bersîveka çawa dide. Bire Mame bi giranî serê xwe hêjand wekî bêje temam, emê bi hev re herin.

Bû sibe Hesên bi eşqeka mezin xwe gihand nava gund ji hevalên xwe re qa- la çûyîna xwe kir. Ji şabûna di şûna xwe de nedisekinîya. Çav li rê benda hatina Hemîdê Entabî dikir kû rojekê zûtir derkevin rê.

Bevê Hesên Bire Mame jî ji hêla din ve hazirîyên xwe dikirin kû dema He- mîdê ettar hat yekcar bi rê kevin. Ji sandoqa xwe ya veşartî çend zêrên mecîdî hîn jî pere derxistin. Jina wî bi ser de hat û jê pirsî:

Mal ava tu yê herî ji xwe re kerîyên pez bikirî? Ewqas zêr û pere ji bo çi digrî ser xwe?

Keçê ma tu nizanî min ji kîngê ve soz daye xwe kû ezê ji Hesênê xwe re hes- pekê bikirim kû di nav van gundan de mîna wê hespê li ba kesî hesp tunebin.

Bi çuqas pere dibe bila bibe. Ma ji wî pê ve çend kurrên min hene, canê min di rîya wî da.

Jinika reben zanî şor û gotin bê fey- dene. Piştî xwe dayê û ji xênî derket.

Dem hate êvare Hemîde Entabî ve- gerî gund, mala Bire Mame. Bi hatina wî re mêr û jinên Mala Gorde êrişîyan mala Bire.

Ji hêlekê de bi ser Birê de pirs diba- randin ji hêla din ve jê dixwastin kû ha ji xwe hebin, şîyarbin. Pirranîya xiz- mên Bire dil nedikirin kû Hesên bi ba- vê xwe re derkeve vê seferê.

Hesênê çavreş li ba hemîya bi gelek qîmet bû û kesî nedixwast kû tiştek were serê wî.

Mêvanên malê ji zû de rabûn kû rê-wîyên rîya dûr rakevin û behna xwe vekin. Ji ber kû

bi berbangê re geşta wan wê dest pê bikira.

Piştî belavbûna mêvanan şunde her sê rewî ketin nav nîvinan. Wê sibê ji zû de rabin û bikevin rê.

Bi zelaqên roje û dengê dîkan şiyar bûn. Rêwî di rê gegerin. Sibe zû rabûn xwe pêçan, taşte xwarin, zîn û zengî dan ser hespan. Di demeka kin de he-ma mirov dikare bêje kû temamê gundîyan li ber mala Bire Mame civîya-bûn. Herkesî dixwast berî ew derketin rê xatir ji wan bixwazin û oxira xêrê lê bikin.

Mezinên Mala Gordê hatin ji Bire Mame û Hesên xatir xwestin. Di dawî-yê de dayîka Hesên û xwayîngên wî Destê Birê maç kirin û her sêyan bi hev re Hesên hembêz kirin û bi ser de girîyan.

Her sê sîwar li ser piştên hespên xwe sîwar bûn û deh kirin hespên xwe ber-ve Gola Xwê, gundê Xelikên jêrî. Mîna sê brûskan di nav toz û dûmên de giran giran wendabûn.

Çend jinan di pey wan dest bi zilxetan kirin û tîlîlî kişandin. Tê digot qey ew dişandine dawetekê.

Her sê cewmêra berê xwe dane başû-re gund da kû di wê rê de herin bi alîyê Hesên Daxê de kû dikeve alîyê Aksarayê. Ji wir de jî wê bidana ser pişta çîya-yên Toros da kû di dawîyê de xwe big-hînin Çuqurovê yanî Edenê. Carekê bi-gihêştana deşta Çuqurovê ji wê bi şun-de zehmetî nedima.

Ji gund derketin şunde şevêkê li gundekî kurdên Canbegî man, li mala nas-ekî Bire. Dû re biryar dan kû ewê her roj bi destpêka berbangê derkevin rê û heya ji dest wan hat wê bajotana. De-ma dibû êvar xwe dighandin gundên

mezin kû li wan deran xan hebûn.

Li gundên nenas di xanan de mayîn ji wan re başbû ji bo kû li xanan him dikarin bi xwe bimana û him jî hespên xwe bihewandana.

Bi vî havî di sê rojan de xwe gîhandin Aksarayê. Rojekê li wir behna vedan raketin û roja din sibê zû dîsa ketin rê. Bire Mame pir caran bala xwe dida Hesên ka ew ji vê rîya dirêj çiqas bezar bûye. Xuya dikir kû Hesên gelek diwest-tîya lê wî nedixwast bavêje derve kû bavê wî û Hemîdê qaçaxçî pê bihêsin. Rûkenî û rûgeşîya xwe ji rûyê xwe kê-m nedikir.

Ji Aksarayê derketin, berê xwe dane başûre wî bajarî û Kayseriyê.

Mîna sê brûskan, weka se tîremaran ajotin berve çîyayên Toros. Tîbûn, bir-çîbûn û westan nedihat bîra wan. De-mekê zûtir dixwastin xwe biavêjin Çû-kûrovayê.

Şevêkê li zozana Tekîr li ba koçeran man û roja pişt dîsa ketin rîya xwe û mîna sê stêrkên berve esmanan li ser pişta hespên xwe ketin rê.

Bi vî rengî heta Edenê hatin. Li vî ba-jarî nasên Hemîdê qaçaxçî gelek bûn. vara kû gihêştin Edenê çûn mala pis-mamekî Hemîd û li wê derê man. De-ma kû Hemîd ji wan re got ew kîne û ji kû hatine xwedîyên malê bi mêvan-perwerîyeka mezin pêşwazîya wan ki-rin.

Hemîd ji pismamê xwe re behsa kur-dên deşta Konyayê kir û gelekî pesna wan kir. Berê xwe da pismamê xwe hi-nekê jî bi henek got:

Mehmûd min fedîkar neke ha, eşîrên me yên wê hêlê gelekî mêvandarî. Tu jî çî ji destê te tê bike, bila dema birayê min Biro çû gundê xwe hinekî jî ew me bipesîne.

Mehmûd lê zivirand:

Pismam can, mêvanê te mêvanê mi-

ne. Tu qet meraq neke. Bila birayê Biro mala me mîna mala bihesibîne. Kîngê bixwazin, nîvinê wan rêxistîne dikarin rakevin.

Bêxewî û westîbûnê rê nedida kû zêde rûnin û ji xwedîyê malê musada xwe xwastin da kû rakevin.

Çawa ketin nava nîvînan yekser raketin. Dema sibe zû rabûn, ser û rûye xwe şuştin hatin li dor sufreya malê rûniştin. Wer xuyadikir kû jina malê sibe zû de rabibû, lewra taştayeka gelek dewlemend ji mêvanan re hazir kiribû.

Di wê demê de li Bajarê Edenê gelek kurd nedijîyan. Pismamê Hemîdê qaçaçî Mehmûd Beg û çend malbatên kurd yên ji herêmên cûrbecûr li wir hebûn.

Pismamê Hemîd Memhmûd Beg li vê derê bi bazarvanîyê re mijûl dibû. Rênçberên kurdan pezê xwe ji bo firotinê dianîn Edenê û bi piranî difrotin Mehmûd begê Entabî.

Çend rojan man li Edenê. Behna xwe vekirin; ji westîbûna rîya dûr filirin û xwe amade kirin ji bo kû rîya xwe berdewam bikin. Wê hîn biçûyana gundê Hemîdê qaçaçî û ji wir jî berê xwe bidin gundê Beravê da kû ji wê derê hespekî bikin.

Bû sibe dîsa ji zû de rabûn, ji Mehmûd Beg û malbata wî xatir xwastin û ketin rê, hespên xwe berve Entabê ajotin. Li çîya xistin rîya xwe, li deşt û banîya xistin û ji çend roja bi şunde gîheştin gundê Hemîdê qaçaçî. Dema hatin gundê wî, malî û gundî bi bergînda wan de hatin. Silav lê dan û bi mêvandarîyeka mezin ew pêşwazî kirin. Ew rîya dûr ji Hemîd re ne tiştek bû ji bo kû ew di vê rê de gelek derbasbibû, lê Bire Mame û Hesên gelek westiyabûn. Piştî xwarin û sohbeteka kin musade xwastin û ketin nav çîyan. Wan û Hemîd qewl kiribû kû sibe ji zû

de rabin û herin gundê Beravê.

Rîya wan dûre û dixwastin demekê pêste vegerin mala xwe. Ji hêla din ve Hesên gelek meraq dikir wê hespekî çawa bikin. Di xeyalên xwe de hesabê kirîna hespê dikir, wê çawa li ser piştê hespê sîwar bibe û mîna brûska bikeve rê, xwe bighîne gund.

Dîsa ji zû de rabûn Bire Mame û Hemîdê qaçaçî nimêj kirin û ji xwarina taşte bi şunde ketin rîya gunde Beravê. Li gor gotina Hemîd navbera gundê wan û Beravê teqrîben rojekê dajot.

Dîsa mîna sê tîremaran, mîna sê tîrên ji destê şervanekî derketî berbi asoyên dûr de ajotin.

Bi sibê re giheştin gundê Beravê kû li ber çemê Feratê bû. Gundekî bi çûk bû, hema bêje dora bîst mala lê hebû. Ewîlî çûne mizgefta (cami) gund da kû nimêja sibe bikin. Dû re li bexçe camîyê Hemîd peşî li çend gundîyên kû ji berê de nasdike çex kir û ji wan re hal û mesele vekir.

Gîşa bi hev re gotin kû li mala Resûle Cemo mehîneka gelek baş heye û ew daxwaz dike kû bifroşe, ji bo kû daweta lawê wî hebû di rojên pêş de û ihtîyaca wan bi peran hebû.

Gundîyan mêvan daweta mal kirin lê wan lêborîna xwe xwastin bo kû dema wan kem bû. Dixwastin hema bazara xwe bikin, hespê bikin û ji nû ve bikevin rê.

Bi rêberîya gundîyan çûn ber mala Resûl. Xwedîyê malê di hewşê de kar û barê xwe dikir. Dema dît kû komek mirov berve mala wî tîn ew jî hat ber derîyê hewşê da kû bizane ew kîne û çî dixwazin.

Silav li hev dan û Hemîd hema ji Resûl re derdê xwe vekir. Mêrik ew dawetî hundir kirin kû runin û dû re bi hev re bişewirin. Piştî demeka silav û xatir pirsîne Resûl çex bû mêvanan û got:

Brakê Hemîd, raste li ba min mehînek heye. Mehîneka gelek bi esle, hespeka erebîye. Kû tu li rastîye bigerî min tu caran nedixwast wê bifroşim. Lê belê lawkê min bi nîşane, ev çend salin bûka me li mala bavê û me nikarî binin bikin bûk. Halê me xuyaye, em feqîrîn. Lewma ez mecbûrim kû vê hespa li ba min bi gelek qîmet bifroşim. Kû ne wûsabe tu caran min nedifiro. Ji gundîyan hemîyan bipirse, tu gundê me nasdikî em hemî berpismamên hevin, giştikên wan vê mehîne nasdikin wê ji te re rastîyê bêjin. Ew kesê kû vê mehîne bikire wê heta roja mirine li min duayan bike. Li ba min heramî tune.

Di vê gavê de jina malê taşte hazir kir û mêvan daweta ser sufrê kirin.

Ji hêlekê de xwarin dixwarin û ji hêla din de axaftina xwe berdeham dikirin. Di serê Bire Mame de tim ew pirsar hebû ka hespên vî gundî ji ber çi beza û meşhûrin. Xwast vê pirsar ji xwedîyê malê bipirse û meraqa di serê xwe de rake. Berve Resûle Cemo çex bû û pirsî:

Birayê delal, ev meşhûrbûna hespên gundê we ji kû derê te.

Mêvanê hêja, gelek salan berê li vî gundî agayek hebûye. Hezkirineka wî ya hespan ya pir

mezin hebûye. Rojekê diçe hîcazê. Li vegerê tê Helebê, li wê derê hespên erebî yên pir bi esil dibîne.

Ji Helebê mehînek û hespekî dikire û bi xwe re tîne gund. Hîngê li wê derê wisa sînozen mayînkirî tunebûn. Ji wê demê bi şunde ji wan her du hespan canîyan digrin û bi vî hawî hespên me yên esil pir bûne. Lê tu ji vî gundî bi derkevî çi hespên mîna van nabinî.

Ji hêla din ve Hesê Bire gelek lez dikir kû gavekê pêş de ew mehîna kû qal tê kirin bibîne. Piştî demekê Bire mame ji xwedîyê malê Resûle Cemo re got:

Birayê Resûl cîyê em jê hatine pir dûre. Me dil heye kû rojekê pêş de xwe bigînin gundê xwe. Lewma kû eger hun jî bixwazin werin em carekê li mehîne jî binêrin kû me li hev kir bila em bikevin rîya xwe û berve mal bajon.

Resûle Cemo:

Li ser serê min birayê delal. Were em herin hewşê bila lawik ji gomê derxe û bîne derve.

Resûlê Cemo, xwedîyê malê bang li lawikê xwe da kû hespê ji gomê bîne hundirê hewşê. Lawikê Resûl, Ehmed jî xortekî li salên Hesênê Bire bû. Xortekî bi qolincen fireh, bejna dirêj gelekî çeleng bû. Lê belê ji ber çi bû kesî hînge nezanî lawik bi mirûz û rûyekî sar ji gome derket.

Dema lawik ji gome derket te digot qey ji piştî çîyan roj hildihat. Mirov ji nezeran ditirsîya kû bi du çavan li wê mehîne binêre. Mehîneka kû rengê xwe ji rengê axa Herranê standî. Sor bû rengê wê weka pelên agir. Ji sê salan ne zêdetirbû. Dora her dû simên wê spî, çavên bi nîk, porê li ser stûyê wê bi morîyan xemilandibûn. Resûl ji lawê xwe Ehmed re îşaret kir kû li hespê sîwar be û çendekê bide bazdan.

Weka keçeka nazenîn diçû bi re de. Çawa Ehmed deh lê kir û ajot mîna stêrkeka ji ezmanan de berjêr birije yekser wenda bû di nav toz û dûmên de.

Hesênê Bire ji eşqa di cîh de nedisekinî. Xwest ew jî carekê bicerbîne û hespê bajo. Dema Ehmed vegerî û ji nuh ve hate ba wan Resûlê Cemo ji çavên Hesên zanî kû ew jî dixwaze li hespê sîwarbe.

Resûlê Cemo ji Bire Mame re got:

Kekê min eger tu îcaze bida bila lawê te ji carekê bajo.

Bire Mame bi dest îşaret kir û Hesên hema çû dizgîna hespê ji Ehmed

stand. Lawikê Resûlê Cemo Ehmed, bi çavên tije nefret, li Hesê mêzekir û dizgîn dayê.

Hesê Bire, şahê sîwaran destê xwe nermik nermik li ser stûyê hespê gerand. Devê xwe nêzikî guhê mehîne kir kû te digot qey bi wê re deng dikir. Destê xwe bi sebr li ser dev û rûyê mehîne gerand, ji erdê lepek gîya jêkir kirre devê wê. Mehîn ji wekî bi hatina wî, nêzîkbûna wî şadibû, di cîyê xwed de nedisekinî. Te digot ew ji ketiye nav heyecanê.

Hesenê Bire dû re li ser hespê sîwar bû û dêh li hespê kir heta jê were. Çar simên hespê li hewa dileystin. Weka bayê xerbî diçû berve keta gund de. Mîna kû Hesen weka bazekî bi du baskan ber bi esmanan ve difiriya. Dizgînen mehîne sist berdan da kû hesp azadbe û heta bikane bibeze.

Demekê bi şûnde mehîn giran giran vegerand û berê xwe da Mala Resûlê Cemo.

Koma mêran ji li hev civîyayî li benda hatina Hesen sohbet dikirin. Dema Hesê Bire ji mehîne hate xware xwast dizgîna hespê bide Resûlê Cemo ji ber kû ev hîn ji xwediyê mehîne bû. Apê Resûl dizgîn ji destên Hesê negirt û got.

Na birazîyê min, ez dibînim kû te gelek ji vê mehîne hez kir. Lewma bila dizgînen wê di destên te de bin. Ji te re feda be. Tu ji wî welatî hatîye heta vê derê bera canê te saxbe.

Di wê navberê de bavê Hesen Bire Mame kete navberê. Dixwast demekê pêşde bi Resûlê Cemo re bazara mehîne bike da kû bikare vegere mala xwe; ji ber kû hemî xizm û merivên wî çav li rîya wan, li benda hatina wan mane.

Bire Mame, derxist ji tebeqa xwe ya zîvinî çend cixare pêçand li wan mêren kû li wê derê runiştîbûn girt. Dû re çex-

bû Resûlê Cemo:

- Birakê delal, dema me nîne em lazime vegerin mala xwe. Min dixwast kû tu sebeb tunebin em

bazara mehîna te bikin. Wer xuya dike kû kurrê min ji ji hespê hez kir. Bêje, vaye hevalên din

ji runiştîne bila em li nuqteyeka muştêrek li hev bikin.

Pismamo, canê te sax be. Qet xeman neke para xwe. Tu û lawê xwe ketine rîyeka dûr û dirêj heta vê derê hatine. Bawer bike ez ji te re zor û zehmetiyê dernaxim. Lawê min ji vî mehîne gelek hezdike. Tu li rastiyê bigerî em dixwazin vê havîna pêş bûka xwe derxin. Tu ji baş dizanî kû niha bûk derxistin bi hindik peran nabe. Gotina kin, em mecbûrin vê mehîna delal bifroşin kû qelîne bûkê derxin.

Bire Mame zanî mêrik ketîye dengasiyê û ew ji dihat wê manê kû Resûlê Cemo wê bi perekî herzan bida. Gote Resûl bira bêje ka bihaya mehîna wî çuqas pereye. Resûl gotina xwe ji kesên li civiyayî hemîyan re got:

Birayên delal sala derbasbûyî ji Meletiyê hatin xwastin min neda. Xwedê di jor re ye, bi buhaya pencî pezî pere dan lê min neda. Ev gundî hemî şahîdên minin. Tu caran ji vê hespê çêtir hespan ji nabîni, soza min şerefa mine.

Bire Mame çexbû ba mêrên li wê derê rûniştî û ji wan pirsî da kû ew ji gotinekê bêjin.

Mîrên min de hûn ji tiştêkî bêjin. Ma ev buhaya birakê min Resûl Beg ne gelege? Hun çî dibêjin hevalno? Em ji wan cîh û warên dûr de ketine rê û hatine vê derê, ez dibêim em bazarekê bikin û ji vî gundî dest vala venegerin.

Gîşan bi hev re gotinên Bire Mame di cîh de dîtin. Çendek ji wan rabûn, Hemîde qaçaqxçî ji di nav de, destên Bire û

yên Resûlê Cemo gîhandin hev. Wan daxwazkirin kû ew her dû li ser buhaya sîh û pênc pezan li hev bikin. Di he-man gavê de ji her duyan jî xwastin kû li hemberî vê gotina wan dernekevin. Qanûn û edetên eşîrîyê hîn jî gelek bi quwet û rêz bûn wê demê. Her dûyan jî dengê xwe nekirin û qebûl kirin. Bazara bûyî li hev bimbarek kirin û destên hev berdan.

Di vê demê de lawê Resûl Ehmed xwe nêzikî Hesenê Bire kir ji wî gelek pirs dikirin ka ji ku derê ne, ji kîjan gundîne, gundê wan li kîjan hêle dikeve, di kîjan rê de hatin û vedigerin uhw.

Hesen jî beyî kû bikeve nav şik û gûmanê pirsên lawê Resûlê Cemo dibersîvandin.

Bire Mame bi çav îşaret da Hemîde qaçaxçî da kû dema ew pereyan derxe û teslîmî Resûl bike, li ba wî be. Resûlê Cemo pereyên xwe girtin bi şunde xwast mêvan werin hundir runî û xwarinekê bixwin. Lê nîyêta mêvanan ji demekê pêşde çûyînbû. Li hemberî îsrarên xwedîyê melê spas kirin û anîn ziman kû dema wan nîne û divê ew bikevin rê. Dem hatibû nîvro û her sê sîwar jî li hespên xwe sîwarbûn, ketin rîya dirêj berve gunde Hemîde Entabî. Li ber wan rîya rojekê hebû û gerege wan lez bikira.

Hesenê Bire, li ser piştî mehîna kehîl ya erebî mîna şêrekî amade kû êrîşa hedefa xwe bike runîştî di navbera bavê xwe û Hemîde Entabî ketin rê û ji çavan bi dûrketin. Hesen belkî di jîyana xwe de tu caran mîna niha dilşa û mesûd nebibû. Mîna kû dunya hemî ya wî be, xwe bextewer didît.

Wan dixwast xwe bighînin mala Hemîde qaçaxçî û demekê behna xwe ve-kin, werin ser xwe û dîsa bikevin rê he- rin mala xwe.

Wûsa jî kirin. Bi roj ajotin, bi şev ajotin, li xanan man, li malan man, birçî û bêav man, bêxew man; lê belê di ew rîya kû tê de hatibûn de dîsa vege- rîn war û cîhê xwe.

Çûn û hatina wan di dora sê heyvan zeman girt. Di vê demê de malbat û xizmên wan ji wan bê xeberbûn. Bi taybetî dayîka Hesen gelek dilşikestî- bû. Hestir ji ber çavên wê kem nedibûn. Dayîka xizan ji roja çûna wan şunde ji wan tu xeber negirtîbû. Her çuqas di dema çûyîne de Bire Mame ji wê re gotibe jî ew meraq nekin, çî dibe bila bibe wê rojekê vege- rin, dîsa jî tirs û xem ji dilê wê kem nedibûn. Dayîk- bû, mîna dayîkên din hemîya çavên wê berşilbûn. Xew nedikete çavan.

Dema Bire Mame û lawe wî bi neqewa Gundê Omê ketin li ber çavên wan bû ronahî. Şabûneka dilan derman di- ke daketa ser rûyên wan. Dema di nav gund de berve mala xwe ajotin, zarok û xortên gund bi dû wan de bezîyan heta ber mala wan. Di nav gun de bû qîle wîla gundîyan kû xebera hatina Hesê Bire û bavê wî didane hev.

Dema hatin ber derîyê melê dayîka Hesê û xwayîngên wî xwe avêtin ber lingên mehîna wî. wexta Hesen hate xwarê bezîyan, ew bi hesret hembêzki- rin têra xwe maçkirin. Keçên malê çûn destên bavê xwe ramîsan, bi xwêr hati- na wan kirin. Rê vekirin, her dû sîwar ketin hundirê malê, runîştin li ser mîn- derên nerm û rehet. Ev çend rojbûn li ser milên hespan bê westan ketibûn rî- ya dûr, da kû xwe bighînin mala xwe.

Piştî hatina wan bi demeka kin şun- de gundî, mezin û biçûk êrîşîyan mala Bire Mame. Hundirê malê ji mezinan tije bû û genc û zarok li ber derî civî- yan. Mehîna Hesen kû li ber derî girê- dayîbû, ji ber her tiştî bala gundîyan dikşande ser xwe. Bi rengê xwe yê ji pe-

lên agir stendî, çermê wê yê şuştî û pa-qijkirî çavên gundîyan dibiriqand. We-ka keçeka narîn û nazenîn bi naz di cî-hê xwe de diçû û dihat. Herkesî di dilê xwe de digot îjî yekî mîna Hesenê Bire re mehîneka mîna vê geregbû. Layiqî sîwarekî mîna Hesenê xwedê ji neze-rên çavan biparêze. îî

Herkesî kû dihat mala wan berî kû Hesen û bavê wî silavbikin di çûn li mehîne temaşe dikirin. Bi rastî herkes bi mehîna Hesen gelek qail dibûn. Herkesî dihat hespa wan bimbarek di-kirin.

Di vê gavê de Bire Mame ji mêvanên hazir re digot sibe ew dê qurbanekê serjêkin û ji bo wê jî dema xwarina nîv-ro herkes daweta mala xwe dikir.

Belê, di ser vegera wan ya ji welatê jêrîn de çend meh derbasbibûn. Dem bû zivistan û derbasbû. Buhar hatibû deşta Reşîyan, her der bû kesk û şîn. Ji kerîyên berxan çol û beyar tijî bûn. Gundî bi hevîya saleka bi xêr û ber ketibûn nav xebat û mijûliyên xwe.

Hesê Bire ji êdî bi mehîna xwe ve mî-na du evîndaran bibûn. Hespa kehîl ewqas baş Hesen nazdikir kû dema Hesen nêzikî wê dibû ew ji bîna wî nasdikir. Dema Hesen ji wê re li firîskî-yê dixist li kû dibû bila bibe bi lez û bez xwe digihande ba Hesen. Te digot qey wan bi zimanekî kû kesekî din nizane bi hev re diaxifîn.

Eyam gelek xweş dibûn êdî. Tîna roja germ mizgînîya havîneka xweş dida. Şivan û gavanan pez li derve mexel di-kirin. Di hewşên malan de jî ga û hesp girêdidan. Bi vî hawî Hesen jî mehîna xwe di hewşa malê de girêdida. Gîyayê buharê diçinî û dida hespê; mîna her du çavên xwe lê dinêrîya.

Rojekê dîsa dema Hesen sibê zû ji xew rabû weka hemî caran dakete hewşê kû destê xwe li ser stûyê mehîna

xwe bigerîne, rûyê wê maç bike, avê bidê û têr bike.

Lê mixabin hesp ne li şûnebû. Zincî-ra kû mehîn pê dihat girêdan li erdê bû, lê mehîna Hesen, ronîya çavên wî, ne di hewşê de ne jî li dora malê bû. Tirsek kete dilê wî, mîna yekî din bibe ji ber wê malê bezîya ber mala din bi hevîya kû wê ji nû ve bibîne. Lê li şûna mehîna delal bayekî bêbext dihat.

Hesen û hemî malbat û gundîyan li deşt û banîyên Gundê Omê tu cîhê ku lê negerîn nehiştin. Tu şivan û gavan û rêwî û paleyên li çolan neman ji hemî-yan pirsîn. Lê mîna kû erd qeliştibû û mehîna Hesen jî ketibû nav.

Wê êvarê û rojên din Hesen, ziman jê hate birrîn, bi kesî re deng nedikir. Ketibû nav fikarên kûr û fireh. Nedizanî wê çawa bike; lê tişteş baş dizanî ew jî nedikarî bê hespa xwe ya kehîl bijîya. Bi şevan xew nediket çavên wî, mehîna delal dikete wexn û xeyalên Hesen. Nedizanî wê çawa bikira. Awênîyên heval û dostên wî jî tu fêde nedikirin li ser wî. Hebû tunebû mehîna delal bû di serê wî de. Lê nedizanî wê çawa bi-kira.

Dîsa rojekê tişteş hate bîra wî. Ew ro-ja kû li gundê Beravê bûn lawikê xwe-dîyê malê, Resûlê Cemo kû navê wî Ehmed bû ji wî gelek pirsên bi şik û gu-man kiribûn. Ew jî ku derê ne, navê gundê wan çîye, di kîjan rê de hatibûn uhw. Ji hêla din ve ne bi dilê lawikbû kû bavê wî mehîn bifrota. Ji destê wî bihata wê Hesen bi çavên xwe bixwara.

Hesen di wê gavê de gumankir kû la-wikê Resûlê Cemo hat heta gundê wan û hespa Hesen kû qasî canê xwe jê hezdikir, dizîya ji nuh ve bire gundê xwe.

Rabû ev şubheyên xwe ji bavê xwe re gotin. Gotinên Hesen bi Bire Mame jî gelek bi aqil hatin; lê belê nexwast ji wî

re fikrên xwe eşkere bêje. Bavê wî ditir-sîya kû Hesen wê sewa mehîne biketa rê heta Ruhayê biçûya. Ji ber kû baş dizanî lawê wî çî xortekî bêtirs û lewend.

Ez bawer nakim lawê Resûl kiribe ev kara. Ji wê derê de heta gundê me wê çawa bihata. Na na qet nabe, ez bawer nakim.

Lê Hesen ji zû ve îqna bibû kû ew karê Ehmed lawê Resûl bû. Wî ji zû de kiribû aqilê xwe, wê biketa rê û biçûya gundê Beravê. Lê ew fikra xwe ji bav û dîya xwe re negot. Kû ji wan re bigota baş dizani wê ji wî re çî bigotana û helwesteka çawa bigirtana.

Çend rojên din derbasbûn lê mehîna kehîl, çav bi nîk û stû dirêj nehat û hevîya Hesen ji hatina wê jî tunebû êdî. Derket hizûra bevê xwe, derd û merozên xwe ji wî re pêşkeş kirin.

Bavo min qerera xwe dayê, ezê herim gundê Beravê hespa xwe bînim. Daxwaza min ji te ewe kû tu li dijî vê qerara min dernekevî.

Lawo, ronîya çavan, ma te heşên xwe wendakirine, ev çî gotinê tene? Ma tu ji kû dizanî mehîni li wê derê ye. Bi ya min tu yê ji vê nîyeta xwe vegerî. Guh bide bavê xwe.

-Bavo, tu canê minî. Di vî gundî de, tu bav ya kû te ji min re kirî nakin ji zarokên xwe re. Lê kû ez

neçim wê derê ezê dîn bibim. Bila were tu musadê bide min kû ez herim û werim. Kû hesp ne li wê derê be jî qet nebe ezê êdî hevîya xwe jê bibirim. Ji te pêve kes halê min nizane bavo; ez ketime bextê te.

Bavê Hesen Bire Mame bi biryar ji lawê xwe re da zanîn kû ew tu caran musade nake kû ew bi tenê heta Ruhayê here û bikeve dû hespekê.

Lê Hesenê bêtirs di serê xwe de biryara xwe dabû. Wê sibe ji zûda bi dizî ji

mal derket Hesê Bire, Mîrê sîwaran, serbilindîya Sevîkên çole. Di bin de hespa xalê xwe kû ji gomê, ji xalê xwe bêxeber derxistibû berê xwe da welatê jêrî.

Dem û meh di pey hev derbasbûn di ser çûna Hesen re. Bav û xal û pismam di pey wî çûn û ew gundên kû berê Hesen û bavê xwe li geryabûn tevdan. Lê mixabin tu şop nebirin ser rîya wî. Nehatibû wan deran. Vegerîn gundê xwe man li hevîya xebereka ji wî de were. Carna dîsa qaçaxçî dihatin gund lê li ba wan jî di derbarî Hesen de çî xeber tunebûn.

Rojekê ji rojan xeberek belav di nav gundên deştê de kû Hesen li hêla Ruhayê hatibû kuştin. Mala Bire Mame û malbata wî bêtî kû di dû vê xebere kevin û pîrs û pîrsiyar bikin dunya bi ser serê xwe de hilweşandin. dî hemî gundîyan wer qebûl dikirin kû Hesen hatiyê kuştin. Agirekî neyê vemirîn ketê dilê xelkê. Ken û şabûnê ji Gundê Omê mala xwe ji zûde barkiribû. Ji çûna Hesen bi şunde tiştê ne mîna berê bû. Cirît û govend şûna xwe ji xemgîniyeka mezin re hiştibû. . . .

Hesen ji gund derdikevê bi şunde roj bi roj, pîrs bi pîrs, gav bi gav xwe digîhîne hêla Ruhayê. Ev rîya berê kû kû bi bavê xwe û Hemîdê qaçaxçî tê re çûnî bi kar nîne. Ji bo kes wî nasneke di rîyeka din re di gel gelek zor û zehmetî, xwe digîhîne gundên dora Feratê. Li hîn gundan bi mêvanî li hîn gundan jî bi şivanî dimîne da kû kes ji wî şubhe neke.

Pîrs dike teqîb û tehqîq dike kû ka kes şûna mehîna wî ya çavreş dizane an na. Piştî gelek dem û zeman, têdîgîhê kû hespa wî ji hêla lawê Resûlê Cemo, Ehmed ve hatîye dizîn. Li gundekî nezîkî gundê Beravê yanî gundekî nêzikî gundê Resûlê cemo xwe bi cîh kir.

Xwast bi çend qaçaxçîyan re bikeve tê-kiliyê mîna kû ew tucareke û hatiye wê derê ji bo malê qaçax bikire.

Li malekê bû mêvan. Ji sohbet û muhabbetê bi şunde çû ket nav nîvînan. Ma xewa Hesê Bire wê çawa bihata, dema ew ji zemanekî wûsa dirêj bi şunde ewqas nêzikî mehîna xwe biba?

Dem ji nivê şevê gelek derbasbû. Rabû bû bêyî kû kes pê bihesê xwe pêça li hespa xwe sîwarbû keta rîya gundê Beravê.

Hespa xwe li qerexa çemê gund di şaxê darekê girêda. Gund ketibû bedengîya mirinê. Pelê darê jî biketa erdê wê deng derxista. Lewma divê Hesên gelek bi diqet û bêdengî xwe bigîhanda mala Resûlê Cemo.

Dema nêzikî hewşa wan dît kû mehîna wî di hewşê de mexel bibû. Ev mehîna nazdar û nazenîn di bîna wî re naskir kû Hesên li wê digere û li nêzî wê ye. Di cihê xwe de nedisekinî. Te digot qey dixwaze Hesên bide ser milên xwe û mîna bazekî bifire berve ezmanan. Mehîna delal dema Hesên bi çavên xwe dît tev de dicirifîya.

Hesên bi dizî kete hewşê. Xwe bi lez avête ba mehînê û bi evîneka mezin stûyê wê yê dirêj hembêz kir. Çavên wê maç dikirin. Rûyê hespê bîndikir. Hema bi lez bazda ser mehînê bê deng ajot berve qeraxa çemê gund.

Li wê derê zîne hespa xalê xwe da ser mehîna xwe û li ser mehîna xwe sîwarbû. Dizgîna hespa xalê

xwe di zengîya xwe girêda û mîna brûskê kete rê. Dîsa kete rîyêka din kû lawê Resûl jê şûbhe neke.

Bi lez û bez dajot. Westan û birçîbûn, bêxewî û zehmetî nedihat bîra wî. Li gundan, li merg û çîyan, li zozanan li ba koçeran ma, ji herkesî re çîrokek digoda kû ji wî şûbhe nekin.

Li gund hîn jî şîn û xemgînîya li dû

Hesên berdewambû. Ew xebera reş agir berdabû nav Gundê Omê. Dê û bavên wî nedizanîn ew li dunê hene an na. Agir û pêta dilê wan roj bi roj ew dihêlandin.

Li hemî gundiyan şîn û huzin bû. Mîna kû li wî gundî ji her malê mirîyek derketibû.

Wî halê hanê heta Hesên bi ser neqewa gund ket berdewam kir. Li ser piştî mehîna xwe, hespa xalê jî pê re li ser girê gund gavekê sekinî Hesên. Helme-ka kûr kişand hundirê cîgerên xwe û deh li her dû hespan kir heta jê were. Di nav gund re mîna brûskê derbas bû berve mala xwe de.

Dema çavên gundiyan bi wî ketin ji serîyekî gund bigre heta serê din herkesî ji devekî de bangdikirin bi dengên bilind û Hesê Bire hatîyeeeeeeeeee, Hesê Bire nemirîyeeeeeeeeefî

Dayîka Hesên ev denga çawa bihîst ji cîh rabû li hêla neqewa gund mêzekir. Tiştê nedidît. Tenê tiştêkî mîna babrûskê bi lez berve wê dihat. Toz û dûman bi hev re.

Babrûsk çikîya, bû Hesên, Hesên bû şabûn û hesrên şabûnê kû ji çavan tîn, Hesên bû zilxet berve deşt û çîyan belav bû.

Dû re çi çebû?

Hesên ev mehîna xwe mîna çavê xwe parast. Ev hespa bi morî û toqazan, bi perçema bûnandî, bi terrîya bi henne û bi nalên kû ji Sewasê hatibûn kîrîn bû sembola merdbûn û qehremanîya Hesênê Bire, mîre sîwaran.

Hesên dû re bi dotmameka xwe re dizewice. Zarokan wan çênabin û wekî were fehmkirin ew mala mêrat ma. Ji wî çemî êdî av naherikê, li bin sîya wê darê kes runane lewma dar hişkbû. Li ber dîwarên ew mala kû di dema xwe de mîna xanekê bû iro şivanên xelkê pezê xwe mexel dikin.

Değişim

ESME GÜLER

Senede evimizi kaç kez kapsamlı olarak temizleriz? En azından dört kez değil mi?! Bahar temizliği, yaz temizliği, güz temizliği, kış temizliği, bayram temizliği v. s. . . gibi dönemsel temizliklerdir değil mi?

Bu temizlikle beraber varsa atılacak, gözden çıkardığımız eşyalar atarız. Temizlenecek, onarılacak eşyayı gözden geçiririz. Neyin nerede olduğunu bilmemiz için bir düzene koyarız.

Birden hangi eşyalara veya hangi eşyaların tamire ihtiyacı olduğunun farkına varırız veya yeni eşya satın alır ya da olanı tamir ederiz.

Bunlar hepimizin –özellikle biz kadınların– yaptığı ve bildiği uğraşlardır.

Yeni temizlenmiş evde rahat nefes alır, zevkini çıkarır ve gözümüz gibi koruruz.

Yılda veya tüm hayatımız boyunca kaç defa zihnimizi, mantalitemizi ve içimizi büyük temizlikten geçiriyoruz?!

Yanıtımız evimizi temizlediğimiz gibi aynı kolaylıkta ve hızlulukta olmuyor.

Zihnimizin herhangi bir köşesinde yerleşmiş eski, işe yaramaz bir değer yargısının veya saplantının bizi hâlâ günümüzde yönettiğinin çoğunlukla farkında değiliz.

Zihnimizi büyük temizlikten geçirmediğimiz için yeni değer yargılarına ve düşüncelere yer açmıyoruz. Eski, tozlanmış, paslanmış değer yargılarıyla günümüzün yaşam şekline ayak uydurmaya çalışıyoruz.

Oysa kendimizi büyük temizlikten

geçirsek atılacak veya değiştirilecek düşünce ve değer yargılarını ayıkласak çok rahat nefes alacağımıza inanıyorum.

Zihnimizin herhangi bir köşesinde untulmuş, günümüzde kullanılacak bir sürü bilginin, değer yargısının da bulunduğunu tespit ederiz.

Atılacak olanı atmak, kullanılacak olanı kullanmak lazım; tıpkı evimizi temizlediğimiz gibi. Yeni bilgilere, değerlere, düşüncelere yer açmış oluruz; hangi konuda gelişmemiz gerektiğini saptar ve bu yönde hedef seçeriz. Eksiklerimizi tamamlarız. Hangi konuların bizi rahatsız ettiğini belirler, yapmamız gerekeni çıplak gözle görürüz, kirden arınmış olarak.

Özellikle Kürt kadınının büyük temizlikten geçmesi gerek. Erkek muhakkak bu değişikliğe tempo uydurup, belki o da kendisini büyük temizlikten geçirecektir. Bu çocuklarımıza yansıcak ve çocuklarımız ise onca kiri taşımaktan kurtulacaktır.

Düşüncem odur ki; bütün gelişmeler bireyle başlar ve topluma yansır. Her birey kendisini büyük temizlikten geçirse, bütün toplum büyük temizlikten geçmiş olur. Bu şekilde yeniliklere, bilime, gelişmelere, fikirlere açık oluruz. Birey olarak kendimize değer vermediğimiz, saygı göstermediğimiz ve haklarımızı savunmadığımız sürece, kimse-nin bize değer verip, saygı göstermesini ve hak sunmasını bekleyemeyiz.

Toplum olarak diğer toplumlardan hak isteyeceksek benim görüşümce, toplum olarak büyük temizlikten geçmemiz lazım.

XOZAN CEJNO:

"Zimane dayîkî qedexe kirin şerma mirovatiye"

*Rojen derbasbûyi hozanê me yi
Kurdê Anatolîya Navîn Cejno qasete-
ke nû derxist. Mê ji bo wê Hozan
Cejno re hevpeyvînik çekir.*

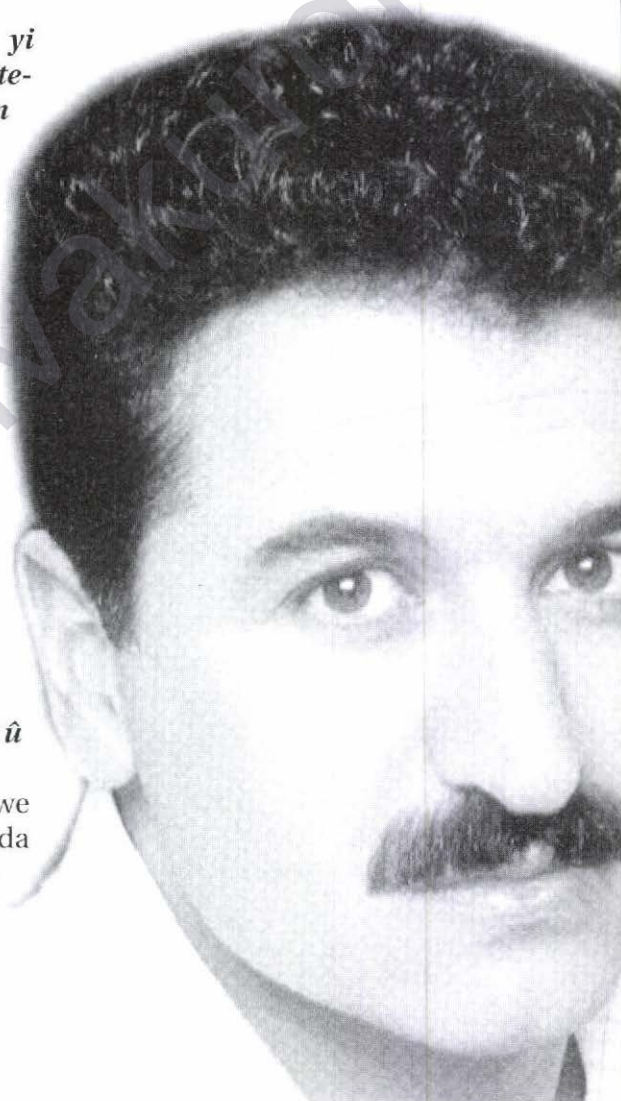
Veger: Tu dikarî Cejno bime bidî
naskirin?

Cejno: Cejno Kurdekî Anatoliya
Navîne. Bi gotina wî, aşîra wî li sa-
la 1514 de ji bajarên Adiyaman bi
zora Osmanliyan ji welaten xwe
derketine û hatine Navenda Anato-
liyê. Li bajarên Konya navçeyên Ci-
hanbeyli cîwar bune. . .

Ew ji malbat 8 (Heşt) zarokane û
ew bi xwe zarokên çaremîne. Ew bi
deh salîya xwe da bavê xwe winda
dike... Ew ji bîst salîya xwe da tê
Swîsre, mîna karkerê bîyanî.

Veger: Te kengê dest bi muzîka kir û
kê ji tera alîkarî û (yarmetî) kir?

Cejno: Min heyra 7 (heft) salîya xwe
Tirkî nizanî bu. Li dibistana Tirkan da
min Tirkî hêvîsi. Li gundê min da
Xelq govend digirt û bi Kurdî ki-
lam dihat gotin û dema ku
yek dîmiri, şîn bi kurdî di-
hat gotin... Ji ber vê ye-
kê ez dibêjim ku, ez bi
muzîka kurdî mezin

bum. Ji ber vê yekê min xebata xwe bi Kurdî dest pê kir. Di malbata me da du Apê min, dengê wan pir xweş bun... Apê min Osman qasetên wî jî hene... Di qaseta min da kilamên zêynebê ez biçuk bum, min ji Apê xwe Omer guhdar dikir. Eze dikarim bêjim dengê di-yamin jî pir xweş û delale. Çavkanî ya min serî ji bo kilam î strana kurdî diya-min bu...

Veger: Qaseta te ya yekemîn derket. Navê qasetê te Keça Bênav Ji bo çi Keça Bênav e ?

Cejno: Çîroka Keça Bênav di qampa Maxmuran da dest pê dike û bi rastî qewîmîye... Dayîkekî cîvan, bê îmkan û tinêbunî da keça xwe tîne dinê...

Di himbêza dayîk da, bê şîr, bê xwarin. di sermayêda B NAV dicemide û dimire... Bavê wê jî li hemberê rejîmê Saddam şer dikir. Ew qîz xewn û xeyala dayîkê bu...

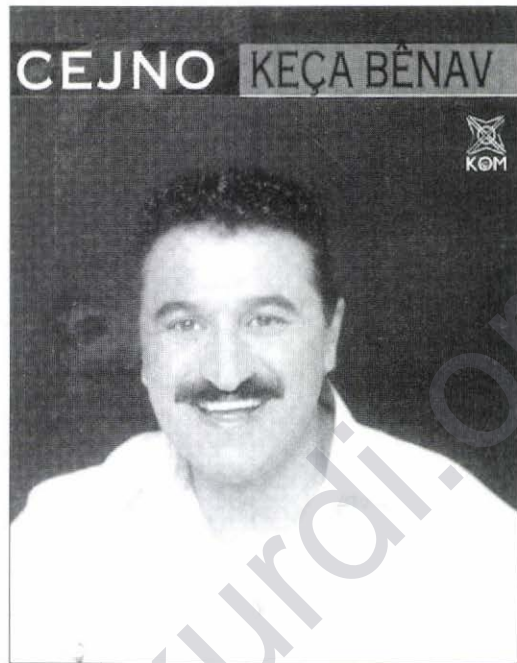
Ew helbest Doktor Kerîmo nivîsandîye, davî jî min nivisand... Klîba wî hat kêşandin. Med TV da tê nîşan kirin.

Veger: Tu bi xwe Kurdekî Navînê Anatolî yî. Dema me qaseta te guhdar kir, te li ser her çar alîyê Kurdîstanê kilam gotine... Ji bo çi?

Cejno: Ez ne hunermendê heremê me. Ez hunermendekî netewî me. Gerek hunermend bi gelê xwe re bi yek be...

Veger: Bihistina min Cejno stranan Tirkî jî amedakariye dike. Gelo tu qaseta xwe yê duyemîn Tirkî bibejî?

Cejno: Erê! Ez li ser Tirkî jî xebat dikim. Îhtîmalekî mezin, eze qaseta xwe ya dawî Tirkî derxînim. . . Zimanê musik navnetewî ye, Gerek mirov cewazî nexer nav. . . Li gora hêza xwe her zimanekî kilama bê gotin. Ez hevîdarim ku

Medya Tirka jî cih bide musîka Kurdî. . . Ziman qedexê kirin, tiştêkî ji demê derketine.

Ez bawer dikim, zaaf (pir) hunermenden li Turkiyê (Kurd) dixwazin bi zimanê Kurdî jî kilam bêjin. Ez dîsa dibêjim ku zimane dayîkî qedexê kirin şerma mirovatîye.

Veger: Xwestin û daxwazîya te yê dawî û guhdaran ra çîye?

Cejno: Ez bawerim ku min qaseta kî pir xweşik ji wanra derxistîye û min la-yîkê wan dibînîm. Min bi mamosteyên zanyar ra xebat kir. . . Ihtimale ku stîla min taze û nû ye, lê bersîva demê bide.

Ez hevîdarim ku kasetên min keleşî (korsan) çê nabê. . . Gerek gelêmin jî haya wî hebe.

Keleşî huner dikuje, çand dikuje û hunermend jî dur ji hunerê têxê.

Kovara Veger kovara Kurdên Anatolîya Navîn duemîne... Ez serkeftina Kovara Veger dixwazim... Spas dikim.

Em Kurden

BUCA ALMA

Em Reşvanen Kurden
Xedane zana û hisen
Em ne kavnaperastin
Her tim peştadişin
Em xort û keşekin Medya na
Serbilind û navdaren
Merxwas û merden
Çaven dost û dijmin,
li serme her dem
em ne kelas û neyarin
Aştixwas û azadixwasen
Bav û baper en ma Serbilinden
Em ne Ereb, Farsi û Rom en
Em Kurden
Xedene şand
Û Diroka devlemanden

Xebat Bıkın

Dest biden hev hemi peşi
Doz û daxwaza me herdem
Aşti û azadi
Tew ji xew raben
Sew û Roj kar û xebat bıkın
Em neben perişan û dılzar
Pir û kal en ma
Keş, xort û zarok en ma
Li sar axa azad
Bejen serfiraz û serbilind.

XALÎKAN (GÖLYAZI)

O. AKSOY • E. KAYILIBAL • B. DANIŞMAN

Göçebe bir aşiret olan Halikanlılar 1691 - 1692 tarihli Osmanlı imparatorluğunun iskân politikasının bir gereği olarak Orta Anadolu'ya yerleştirildiği sanılmaktadır.

Osmanlı, büyük bunalımlar geçiren ekonomik yapıyı canlandırmak ve savaşlarda asker ihtiyacını karşılamak üzere bu göçebe aşiretleri denetim altında tutmak istiyordu. Bu nedenle 1692'de iskân politikasını hayata geçirdi.

İskân kararıyla göçebe aşiretlerin büyük bir çoğunluğu başta Konya olmak üzere Ankara, Kırşehir, Aksaray dolaylarına yerleştirildiler.

Her ne kadar mecburi iskân gibi görünse de toplu göçlerin esas sebepleri olan savaşlar, çatışmalar, ekonomik

güçlükler, baskılar, bir takım çevresel tahribatlar ve doğal afetlerin Halikanlıların göç etme nedenleri olarakta görülmektedir.

Özgürlükleri, yaşam olanakları ortadan kalkan Halikanlılar yıllar boyunca yaşayıp bütünleştikleri, yek vücut oldukları tüm bir doğayı, coğrafyayı ve sahip oldukları her şeyi ardlarında bırakarak ve beraberinde, yüreklerinde nice acıyı, trajediyi ve sevinci taşıyarak dağları, ovaları ve tepeleri aşıp başka topraklarda yeni bir yaşam kurma ümidiyle yollara düştüler. Halikanlıların Kürdistan'ın hangi bölgesinden geldikleri kesin olarak bilinmemektedir. Ayrıca o dönemde Kürtlerde yazılı geleneğin çok yaygın olmaması göçün toplumsal ve siyasal sebeplerini ve nereden göç ettiklerini anlatan bir yazılı

belge ve kayıt mevcut değildir. Sözlü kaynaklardan edinilen bilgilere göre Halikanlıların Adıyaman ve civarındaki bölgelerden geldiği düşünülmektedir.

1840 - 1850'li yıllarda Halikanlılar ilk önce şu anki Konya'nın Kulu ilçesine bağlı Karacadağ kasabası ve çevresine yerleşmişler. Aşiretin kalabalıklığı ve mevcut otlakların yeterli düzeyde olmaması aşireti daha iyi otlaklar ve yaşam alanları bulmaya zorlar. Günlerden bir gün aşiret mensuplarından birinin atı kayıp olur.

Aşiret üyesi atını şu an Gölyazı'nın üzerinde kurulumuş olduğu bölgede bulur.

Burada otlakların, sazlıkların bolluğundan ve büyüklüğünden atının görünmediği hâlâ anlatılır. Hayvancılık için oldukça elverişli olan bu bölgeye Karacadağ'da bulunan Halikanlıların bir kısmı Karacadağ'ı terk ederek yerleşirler ve bir kısmı da Karacadağ'da kalır. Aşiretin parçalanmasını önlemek, birlik ve bütünlüğünü korumak amacıyla aşiret reisi (kim olduğu tam olarak bilinmemektedir. Fakat Yusufe Melle olduğu sanılmaktadır) bir tepenin üzerine çıkarak "Hawar komo!" diyerek Kürtlerin kendi tarihlerinde çok nadir olarak gerçekleştirdikleri birlikteliği bir nevi sağlamak istemiştir.

Halikan da "Hawar komo" adını verdikleri duygulu bir kaval ezgisi de vardır.

Kürdistan'ın dağlarından, ovalarından ve köylerinden koparıp buraya gelen Halikanlılar bir nevi yaşam olanağı bulurlar ve zamanla kalıcı olarak yerleşirler.

Bunu izleyen yıllarda Aşiretin Karacadağ'da kalan kısmıyla ilişkiler kesilmez ve ziyaretler sık sık yapılır. Sonraki yıllarda ilişkiler zayıflar ve günümüzde bağlar tamamıyla ortadan kalkmıştır.

Osmanlı imparatorluğunun yıkılış dönemlerinde yörede Hasan Feyziye adında bir medrese kurulur. Bu medrese köyün ağalarından Muxtare Hese tarafından kendi oğlunun okuması için yaptırılır. Ama maalesef oğlu okumaz. Bu medresenin en önemli özelliği yörenin tek medresesi olması ve buradan mezun olanların askere gitmemesiydi. Yörede bulunan yerleşim birimlerinden de gelen ve sadece erkeklerin öğrenim gördüğü bu medresede ağırlıklı olarak dini derslerin yanısıra pozitif bilimler de yapılıyordu.

Tam anlamıyla yerleşik hayata geçen Halikanlılar geçimlerini hayvancılık ve tuz ticareti yaparak sağlıyorlardı. Deve kervanlarıyla İstanbul, İzmir gibi batı illerinin yanısıra komşu illere de tuz ticareti yapıyorlardı. Dönüşte beraberlerinde nohut, üzüm, şeker ve tütün gibi yiyecek ve içecekleri getiriyorlardı.

Gölyazıda tarihi zenginlikler

Tarih boyunca değişik dönemlere ait pek çok uygarlığın yaşadığı Anadolu bu uygarlıkların özelliklerini taşıyan kültür değerlerinin yanısıra, arkeolojik zenginlikleri ile başka hiç bir ülkeyle kıyaslanamayacak kadar emsalsiz bir hazine niteliğindedir.

Gölyazı kasabasının ortasında bulunan höyükte akademik bir çalışma yapılması durumunda bu tür zenginliklerin açığa çıkması tartışma götürmez bir gerçektir.

Gölyazılılar buraya gelmeden önce buranın esas sahipleri Rum halkıydı. Büyük bir çoğunluğu dönemin siyasal yönetimi tarafından göç ettirildiler. Ayrıca bölgede toplu bir mezardan bahsediliyor. Bu da yörede yaşayan Rumların bir katliama uğradıklarının

bir işareti, kanıtıdır.

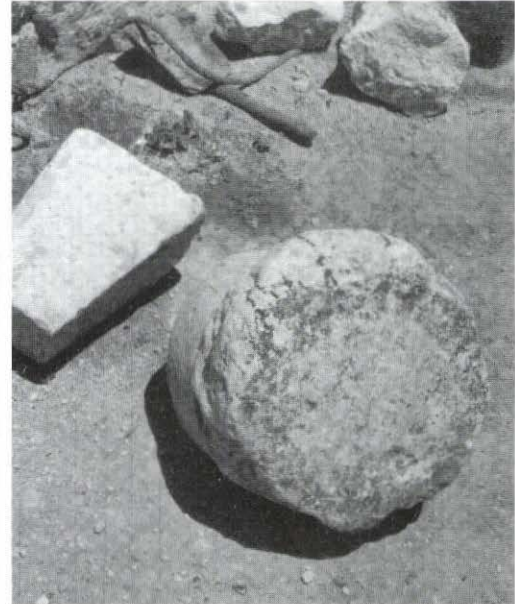
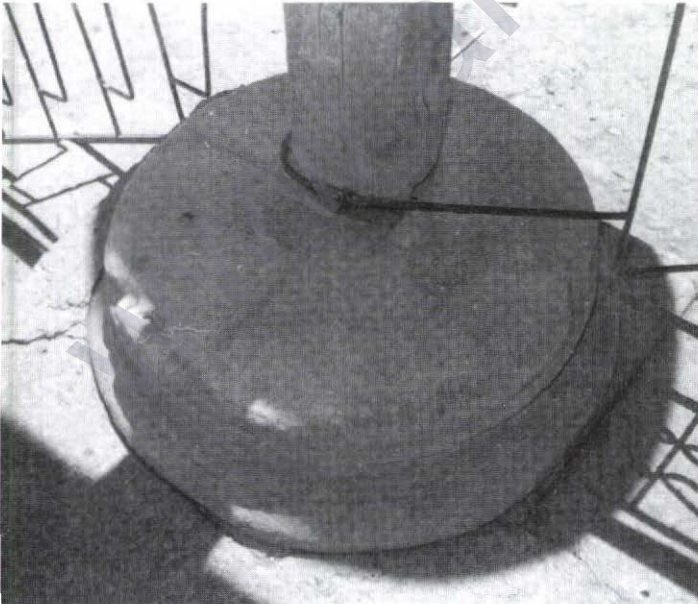
Halikan aşireti buraya yerleştiklerinde Rumların bir kısmı hâlâ burada yaşıyordu. Fakat daha sonra onların da göç ettikleri söyleniyor. Halikanın eski kayıtlardaki ismi Dondurma olarak geçmektedir. Bu ismin verilmesinin nedeni bölgede yaşayan Rumların topraklarını sulamak için yapmış oldukları su bentleridir. (Resim 1 – Rumlar tarafından yapılan bir su bendi)

Rumlara ait olan kilise ve tapınağın temelleride Gölyazı da bulunmaktadır. Kilise ve tapınağa ait süslü, figürlü taşlar, mermer sütunlar, evlerin inşası sırasında Gölyazılılar tarafından temellerde kullanılmışlardır. (Resim 2-3)

Gölyazı'da şu ana kadar bilimsel bir çalışma yapılmadığından bölgenin antik çağdaki adı bilinmemektedir. Gölyazı'nın güneydoğusunda Garsaura (Aksaray), batısında Tersakan gölü, ku-

zeydoğusunda Samarana (Tuz gölü) ile komşudur. Gölyazı'nın üzerinde bulunduğu bölge M. Ö. 5500 - 3000 yılları arasında kalkolitik döneme tarihlenip bir çok medeniyete beşiklik etmiştir. Hititler, Frigler, Lidyalılar, Persler, Selevkoslar, Bergamalılar, Selçuklular ve Osmanlıların egemenliği altında kalmıştır.

Eskiçağlara ait yerleşim yerlerini saptamak daha çok höyükler sayesinde

de olmaktadır. Höyükler eski uygarlık katlarının üst üste gelmesiyle oluşmaktadır. Bunlar arasında çeşitli zamanlarda terk edilmiş olanlar da mevcut olduğu gibi en eski çağlardan günümüze kadar iskân edilmiş olanlar da vardır. Höyükler daha çok orman varlığının az olduğu Kerpiç yapılarının ağırlıklı olduğu bölgelerde sıkça görülmektedir. Gölyazı ören yerleri bakımından zengin bir yapıya sahiptir.

Belli başlı ören yerlerinin bulunduğu mevkieiler

Halikanlı höyüğü: Bu höyük adını Halikan aşiretinden almaktadır. Gölyazı'nın merkezinde bulunmaktadır. Höyüğün kapladığı alan yaklaşık olarak 3000 metrekare ve yüksekliği 30 metreye yakındır. Höyüğün üzerinde Arkeolog Ekrem KAYILIBAL tarafından yapılan yüzey araştırmasında bol miktarda Hitit, Frig ve Roma çağı seramik parçaları bulunmuştur. Höyüğün batı tarafında bir giriş olduğu, bu girişin

camii inşaatı sırasında yapılan temel kazısında ortaya çıktığı söylenmektedir. Buradaki kapı girişinden içeriye girilmiş, girilen yerde kırk odalı bir çarşı (agora) olduğu saptanmış ve daha sonra bu giriş halk tarafından kapatılarak üzerine cami inşa edilmiştir. (Resim 6 – Halikanlı höyüğü)

Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji bölümü tarafından ileriki yıllarda bu höyükte kazı çalışmaları yapılması planlanmaktadır. Kazı yapılması durumunda Gölyazı'da kısa bir süre önce inşa edilen Merkez caminin yıkılması söz konusu ve ayrıca kazıların başarıyla sonuçlanması Gölyazı'yı turistlerin uğrak yeri haline getirilebilir.

Gavurören: Gavurören Halikanlı höyüğünün doğusunda yer almaktadır. Samarana'nın (Tuz gölü) kıyısında kurulmuş en eski bir kenttir. Hitit dönemine ait olduğu burada yapılan küçük çaplı yüzey araştırmalarından anlaşılmaktadır.

Buranın bir tuz ticaret merkezi olduğu 1986 da Hattuşaş'ta (Boğazköy) bulunan bir bronz tabletten anlıyoruz. Bu tablette tuz nakliyatı Hitit kralı 3. Hattuşili ve 4. Tuthalia tarafından Tarhantaşa (Samarana bölgesi) kralı Kurruntu'ya bırakıldığından ve tuz ticaretinin yapıldığı bir kentten bahsedilmektedir. Bu kentin Gölyazının doğusunda bulunan Gavurören olduğu sanılmaktadır.

Beşagıl: Bu ören Halikanlı höyüğünün güney tarafına düşmektedir. Burada günümüzden aşağı yukarı 200 yıl önce Ermenilerin yaşadıklarını, Ermenilere ait mezarların varlığından ve mezar taşlarının üzerindeki yazılardan anlıyoruz. Ermenilerin dini ibadetlerini yerine getirdikleri kilisenin izlerine de rastlanılmıştır.

Bu kilisenin daha önce tapınak olarak kullanıldığı, orada bulunan bir levhada geçen yazıda anlatılmaktadır. Halikanlı aşiretinin buraya gelmesinden sonra bir mescit olarak kullanıldığı da söylenmektedir.

Halikanlılar Revoşan aşiretine bağlı olup bu aşiret bölgede çok sayıda köy ve kasabalarda yaşamaktadır.

Gölyazı'da Qopar, Hesina, Tremaz, Serreş, Barmaklı ve Kenli gibi temel kabilelerin yanısıra bu kabilelerin kolları da vardır. Demir, Kürşat, Yeni, Erenler ve Üçler adında mahalleleri vardır. Ayrıca bir çok yaylasıyla oldukça geniş bir yerleşim alanına sahiptir.

En son yapılan nüfus sayımında 9000 dolayında bir nüfusa sahip olduğu tespit edilmiştir.

Bir zamanlar yoncalardan, bozlaklardan geçilmeyen, otların atların boynunu geçtiği bu yerleşim yeri şimdi büyük bir çoraklaşma ile karşı karşıya kalmıştır. Halikanlılar bu toprakları ekip biçerek bir ölçüde geçimlerini sağlıyorlardı. Fakat 50'li yıllardan son-

ra buralardaki toprağın çoğu devlet hazinesine devredilmiştir.

Mevcut arazilerin halen % 30'u kullanılmaktadır. Geri kalanı çoraklaşmıştır.

Tarım alanlarının giderek çoraklaşması kasaba halkını farklı geçim kaynaklarına zorlamıştır. 1970'li yıllardan sonra Avrupa'ya göç başlamıştır. Kasaba halkı, başta Almanya olmak üzere Avrupa'nın bir çok ülkesine çalışmak üzere gittiler.

Türkiye'de gelişen ve giderek derinleşen ekonomik bunalım köylülerin yasal ve yasal olmayan yollarla yurt dışına çıkmalarına neden olmuştur.

Köydeki göç olayı ruhsal bir çöküntü yaratmış; içki tüketimi, kumar gibi sosyal hastalıklar da görülmüştür.

Bir bakıma gelişen kitle iletişim araçları, Avrupa'ya gidenlerin getirmiş oldukları yeni değer yargıları ve okuyan gençlerin artışı Gölyazı'da toplumsal bir değişimin yaşanmasına olanak sağlamışsa da yine de feodal yapı varlığını korumaktadır.

Geleneklerimiz

REBENÎ CELİKAN

Hep anlatılır... Bir yakınının cenazesinde başından aşağıya toprak dökerken yanlışlıkla daha tam sönmemiş külü de başından aşağıya döken adamın feryadı...

“Oy min suziyagim!” (“Oy yandım!”)

Ve insanların şaşkın bakışları arasında yerde çırpınışı...

Oysa sonradan anlaşılır ki; adamın yerde acı içinde debelenişi ölen yakınına duyduğu manevi acıdan değil, sıcak külün teninde yarattığı acıdan dolayıdır.

Ve kelimenin tam anlamıyla “Oy min suziyagim!” demektedir.

Mekân ve kişileri değişse de ana hatlarıyla bu şekilde olan bir çok öyküye rastladım. Hepsi de gerçekten olmuş olaylar gibi anlatılıyordu. Ama bence halkın öykücülük yeteneği de biraz için içine karışıyor.

Evet bu traji-komik öykülerin diyalogları hep Şixbizinkidir. Çünkü yörede bu bir yakını öldüğünde başından aşağı toprak dökme geleneği, en azından son döneme kadar devam ettiren Şixbizin Kürtleridir. Ama Kürtçedeki “Xweli bi seri kirin”, “Xweli bi seri be” deyimlerinin yaygınlığı bize bu geleneğin geçmişteki durumu hakkında bir fikir veriyor.

İlk olarak böyle bir geleneğin varlığını duyduğumda bana çok ilkel bir davranış gibi geldi. Kendi kendime ölü-

mün büyüklüğü karşısında ezilen küçük insanın ne yapacağını bilemeden, gayri ihtiyari yaptığı bir hareket, tıpkı saçını başını yolmak gibi bir şey diye düşündüm.

Büyle düşünüyordum. Ta ki meşhur Helen destanı Odesius'u okuyana kadar. . .

Destanda, kılık değiştiren Odesius'un babası ile konuşmasını anlatan bölüm ne kadar yanıltığımı bana gösterdi.

Kısaca özetlersek: Diğer Helen krallarıyla beraber Troya'ya karşı savaşa giden İtaka kralı Odesius savaştan sonra deniz yoluyla İtaka'ya dönerken denizde yolunu kaybeder ve adamlarıyla beraber yıllar süren maceralarla dolu bir yolculuktan sonra tek başına İtaka'ya dönebilir. Döndüğünde, kendisi yokken neler olup bittiğini anlamak için kılık değiştirir ve ailesinin yanına gider. Burada babasına kendisini hayatının bir döneminde Odesius'u tanımış biri olarak anlatır.

Bu kısmı destandan olduğu gibi aktaralım:

“Odesius:

Epiritostur benim adım.

Bir cin attı beni buralara . Sicilya dönüşü, kaldı gemim şehirden uzakta, kırların orda.

Beş yıl geçti Odesius bizim yurda gelmeli, sonra da hemen gittiydi o mutsuz adam ama giderken kuşlar iyi yönden sağdan uçtuysa. Bir daha birbirimize konuk olmayı dilemiştik günlümüzde.

*Böyle dedi Odesius ve kapkara bir ke-
der bulutu sardı Leartesi (Odesius'un
babası). Kara toprak aldı yerden iki
eliyle başına döktü ve hıçkıra hıçkıra
ağladı."*

Görüldüğü gibi bir yakınıni kaybetti-
ğinde başından aşağıya toprak dökme
geleneği öyle basitçe açıklanabilecek
bir şey değil.

Kökleri çok eskiye dayanan bir gele-
nektir.

Peki bu geleneğin bir çıkış noktası ol-
duğunu, her geleneğin arkasında o ge-
leneği yaratan sosyal, kültürel, ekono-
mik, doğal etkenler olması gerektiğini
düşünürsek, ne olabilir Milat'tan önce
6. Yüzyıl Helenistanı ve bugünün Kürt-
leri arasında sürdürülen bu geleneğin
çıkış noktası?

Arkasında yatan etkenler?

Bence M. Ö. 6. yüzyıl Helenistanı ile
bugünkü veya aynı dönemdeki Kür-
distan arasında benzerlikler bulunma-
sı çok doğal, çünkü her iki medeniyet
de tektanrılı sami dinlerinin, özellikle
Hıristiyanlık ve İslamiyet'in yayılma-
sından önce Mezopotamya, Mısır ve
Helenistan'da hakim olan reenkarist,
cennet ve cehennem inancına sahip
olmayan, ruhun ölümden sonra bir
başka bedende tekrar dünyaya geldiği-
ne inanan, bu amaçla ölüyü bir sonra-
ki hayatında ona lazım olabilecek, ona
ait canlı veya cansız herşeyle beraber
gömen Mısır piramitleri gibi harikaları
yaratabilmiş çok tanrılı kültürün yay-
gın olduğu yerlerdi.

Bugün Kürtler arasında yaşatılan bir
çok gelenekte izlerini gördüğümüz bu
kültürü halen devam ettirmeye çalışan
(biraz değişmiş haliyle de olsa) Yezidi
Kürt ve Asurilerdir. Onlar da ölülerini
gömerken mezara ekmek ve peynir bı-
rakırlar. (Biraz rivayet şeklindedir ama
Yezidilerin eskiden ölen kişiyle bera-

ber ona ait atları da beraber gömdük-
leri söylenir.)

İşte bugün Şixbizin Kürtleri arasında
rastladığımız bu başından aşağıya top-
rak dökme geleneği de Yezidilikteki gi-
bi ekmek ve peynir bırakma geleneği
gibi ölüleri onlara ait şeylerle beraber
gömme inancının sembolize edilmiş,
zamana uyarlanmış halidir. (M. Ö. 6.
yüzyılda hatta daha öncesinde görüldüğü
gibi bu yeni bir olay olmasa gerek!)

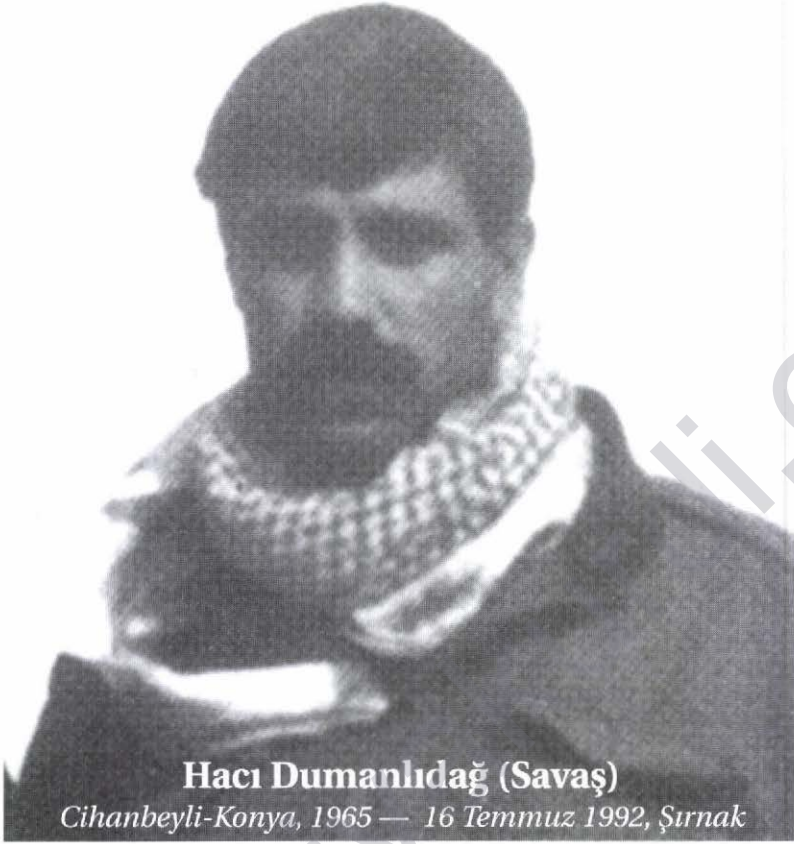
Geçmişte ölüleri Mısır piramitlerin-
de olduğu gibi neredeyse bir saray
zenginliğiyle gömen insanlar zamanın
değişmesiyle uygulanabilirliğini yitir-
miş bu geleneklerini, inançlarını yu-
muşatarak sembolik bir hale getirmiş-
lerdir.

Eski zamanlarda, ölen kocasıyla, kra-
hıyla, komutanıyla beraber mezara gi-
ren insanlar bir süre sonra artık bu işi
başından aşağıya toprak dökmek şek-
linde sembolize edilmiş bir şekilde uy-
gulamaya başlamışlardır.

Tıpkı yakın geçmişe kadar olduğu gi-
bi, yaşlandıklarında eğlence ve estetiği
çağrıştıran her şeyden uzak duran, bu
amaçla yaşlandıklarında elbiselerini
ters giyen, evlerindeki halı, minder, re-
sim gibi şeyleri ters çeviren insanların
bugün artık uygulanabilirliğini
yitirmiş bu adetlerden vazgeçmeleri
gibi.

Bunun yerine radyo, televizyon gibi
hayatlarına yeni giren öğeleri aynı
mantığa göre yaşlı oldukları sürece aç-
mayarak bu geleneği, düşünceyi de-
vam ettirmeleri gibi.

Zaten bir halk içinde önemli olan
bunu yapabilmek değil midir? Geçmişe
saplanıp kalmadan eski olan herşeyi
kutsal, ideal saymadan ama eskiyi
çok iyi anlayarak onu yeniyile yoğura-
bilmek...

Hacı Dumanlıdağ (Savaş)

Cihanbeyli-Konya, 1965 — 16 Temmuz 1992, Şırnak

O, sürgünden kaynağa dönüşün sembolüydü

Şehitlerimizi, en iyi onunla birlikte yaşamı, direnişi paylaşan, dostluğu, yoldaşlığı, katıksız olarak yaşayan yoldaşları anlatabilir.

*Yaşamı uğrunda ölecek kadar sevenler den olan Orta Anadolu'nun yiğit evladı Hacı Dumanlıdağ'ı da yine en güzel onun yoldaşlarının anlatabileceine inanıyoruz. Bu inancımızla, yoldaşlarının **Hacı Dumanlıdağ (Savaş)** için Serxwebun Şehitler Albümü'nde kaleme aldıkları yazıyı kısaltarak yayınlıyoruz.*

“Yüzyılları bulan sürgünlükte, Orta Anadolu'ya insanlarımız sürgün edilirken vatansızlaştırılmak ve öz kimliklerine tamamen yabancılaştırılmak istenmişti.

Bundan yaklaşık 400 yıl önce. Bu sürgün yerlerinden biri Cihanbeyli.

Dört asır boyunca çağdışı bir asimilasyon politikasının amansız kuşatmasına rağmen, Kürtlük gerçeğini kaybetmeyen Cihanbeyli.

Ulusal demokratik ve özgürlük mücadelesine şehitler veren, kahraman-

lar yetiştirmeye devam eden Cihanbeyli.

Hacı Dumanlıdağ (Savaş), yoldaş Cihanbeyli'nin bir şehidi. Yüzyıllar sonra sürgünde doğdu, sürgünde büyüdü ve vatanına görkemli dönüşü yaptı.

O bir mesajdır. Cihanbeyli'ye, bütün Kürdistan sürgünlerine.

Yoldaşımız, öğrenimine sürgünde başlamıştı. Yüksek öğrenimini ise Elazığ Fırat Üniversitesi'nde tamamlamıştı. Veteriner olmuştu. Fakat ülkesinin yaşadığı gerçeklik karşısında, veterinerlik diploması O'nun için hiç bir anlam ifade etmeyecekti.

O, kararlı bir insandı. Tek bir amacı vardı, yapabileceği her şeyi ülkesi için yapmak.

Onu anlatmak, tanıtmak çok zor. Soylu özelliklere sahip olan bir insandı. Tertemiz, iyi niyetli, dürüst insanları seven bir arkadaştı. Olgunluk bakımından bir abideydi. Çevresine güven veren, en sıcak duygular besleyen militandı. Adına oldukça layıktı. Akademi de askeri ve siyasi olarak en çok gelişme kaydeden, umut vadeden bir komutan adaydı. Yoldaşları arasında saygın bir yeri vardı. O'nun takım yoldaşları arasındaki yeri de bambaşka idi. Çünkü doğaldı, alçakgönüllüydü. Dayanımcı ve siccakkanlıydı.

Akademi ortamında geliştirilmeye çalışılan yaşam biçimine büyük değer verirdi. Avrupa'nın hareketsiz ortamından aradığı bir ortama gitmişti.

"Aldığımız her dersin benim gerillacılık yönünde bir adım daha atmama

neden oluyor" diyordu.

O, bu temel gerçeklerle yüklenerek şehit Ahmet Güler Eğitim devresinin sonunda Kasım 1991 tarihinde ülkeye yöneldi. Baharı yoğun bir hazırlık ortamında geçirdi. Yapılan yeni görevlendirmeler temelinde, başka bir eyalete giderken yanındaki yoldaşlarıyla birlikte kahramanca çatışarak şehadete ulaştı. Nitekim onun adı Savaş'tı ve büyük bir savaş vererek ölümsüzlük mertebesine ulaştı.

Tarih 16 Temmuz 1992, yer Şırnak'ın bir mıntıkasıydı.

O, 400 yıl sonra Kürdistan'a sürgünden dönmüştü. Sürgünlere son vermek için, özgürlük için görkemli ve kahramanca dönmüştü.

Ona bu tarz bir dönüş yakışırdı. Çünkü O, bir yüceliğin, anlatılamaz bir soyluluğun temsilcisiydi. O'nun şehadeti böyle erken olmamalıydı. Büyük bir komutanlaşmayı yaşadığı bir dönemde şehit düşmesi elbette küçümsenecek bir kayıp değildir.

Evet. Bizim bir Savaş yoldaşımız vardı ve o aramızdan fiziki olarak ayrıldı. Artık gözlerimizle görmeyeceğiz ama her zaman hissedeceğiz.

Unutmayacağız O'nu, yaşatacağımız sonsuza dek kuşaktan kuşağa.

O, gerçek kurtuluş yolunda tereddütsüz ve kahramanca yürüdü. Kurtuluşun gerçekliğini, vatan topraklarında ölümsüzleşerek ispatladı.

Bu bir çağrıdır, yakınlarına, çevresine, İç Anadolu ve diğer bütün sürgünlere kaynağa dönüş çağrısıdır.

Bir Orta Anadolu Kürdünün Gözüyle Kürdistan'ın Güney'i

ALİ FIKRİ BAYRAKLI

Kürdistan'ı tanımlarken ülkemizin güneyini Kürdistan'ın güneyi olarak belirtiyorum, zira Kürdistan'ın doğu, batı, güney ve kuzey olarak yani güney Kürdistan, doğu Kürdistan v.s. olarak tanımlanmasının yanlış olduğuna her zaman inanmışımdır. Kürdistan tek parçadır ve bu her zaman böyle kabul görmelidir. İliklerimize kadar yaşadığımız bu parçalanmışlık en azından tanımlamalarda son bulmalıdır inancındayım.

Bir Orta Anadolu Kürdünün gözü ile Kürdistan'ın güneyini anlatmak yani o gözle orayı anlatmak mı? Daha çok bir kuzeyli Kürdün gözüyle izlenimlerimi aktardığıma inanıyorum. Ancak bu anlatımlarda bir Orta Anadolu Kürdünün de var olduğu bir gerçek.

2000 yılının Mayıs ayında dönemin Irak Kürdistan bölgesi hükümeti Kültür Bakanı Feleketin Kakeyi ile Ankara'da düzenlenen 4. TÜYAP kitap fuarı etkinlikleri sırasında tanıştım. Sayın

bakan bir gün öncesi Konya'da Mevlana'yı ziyarete gitmiş ve Orta Anadolu Kürtleri hakkında biraz bilgi edinmişti. Bu bölgede yoğun bir Kürt nüfusunun yaşıyor olması sayın Kakeyi'de bir merak ve ilgiye neden olmuştu.

Görüşmemiz sırasında kendimin de bir Konya Kürdü olduğumu belirttim ve Orta Anadolu Kürtleri hakkında kendisine bilgi verdim. Aramızda geçen bu diyalog sırasında kendilerine ülkemizin güneyini ve bölge halkını çok merak ettiğimi ve tanımak istediğimi söyledim. Buna son derece sevinen bakan Kakeyi, beni kendisinin resmi davetlisi olarak Kürdistan'a davet etti. Bakanın bu davetini değerlendirip 8 Kasım 2002 tarihinde Kürdistan'a gittim.

Habur sınır kapısında Türk sınır görevlilerine ve JITEM'e Kürdistan'a ticari gaye ile gitmek istediğimi söyledikten sonra güneye geçtim. Aksi taktirde neler olabileceği konusunda az çok tahmin yürütmüştüm.

Sınırım karşı tarafında göze ilk çarpan şey "Kürdistan'a hoş geldiniz" yazılı tabela idi. Bu beni tarifi mümkün

Kürdistan'ın güneyinde halkımızın muazzam kazanımlar elde ettiğini gözlemledim. Kanımca en önemli moment ise bu kazanımların korunabilmesi ve ileriye götürülmesidir.

olmayan ölçüde mutlu etti.

Ülkemizin güneyine geçtikten sonra Zaxo İbrahim Xelil sınır kontrol noktasında pasaport işlemlerim yapıldı. İbrahim Xelil ile Habur arasında muazzam bir fark vardı. Haburda saatlerce bekletilmiştim ve bana insanlık dışı bir muamele yapılırken İbrahim Xelil'de insani bir tavırla karşılaştım.

İşlemler bittikten sonra Kürdistan vizesi yerine geçen bir belge pasaportumla beraber bana verildi ve ülkemize hoş geldiniz denilerek teşekkür edildi. Daha sonra bakanın bana tahsis ettiği bir araçla Zaxo, Dihok ve Akre üzerinden Selahaddin'e gittim. Sonraki gün bakan ile birlikte kültür bakanlığına gittim. Daha sonra Galerî Kürdistan'da Fatima Şeqlawî'nin sergisinin açılışını gerçekleştirdim. Galerî Kürdistan büyüklüğünde ve aynı modernlikte

Ankara'da bir salonun bulunmadığını hemen belirteyim. Açılıştan sonra sadece Hewler bölgesinde yayın yapan Gulan Tv ve Hewler bölge televizyonu benimle çeşitli röportajlar yaptılar. Konya'lı bir Kürt olduğumu duyan herkes büyük bir merakla ile bana ilgi gösterdiler. Tanıştığım hemen hemen herkes bana ilgi ile kuzeydeki halkımız hakkında sorular soruyordu. Bu arada gezi sırasında dört parçaya bölünen halkımızın birbiri hakkında son derece yetersiz bilgiye sahip olduğunu gözlemledim.

Gördüğüm ve tanık olduğum hemen hemen herşey tam da hayal ettiğim gibi idi. Yaşadığım yoğun duyguları burada, bu satırlarda dile getirmem mümkün değil, bunu ancak yaşamak gerekir diye düşünüyorum.

Yerel yayın yapan radyo ve Tv'ler te-

mel okullardan üniversiteye kadar eğitim veren tüm okullar, dernekler, hastaneler, kültür kurumları herşey ama herşey Kürt ve Kürtçe idi. Hepsinden önemlisi tarihte ilk defa şu anda 10 yaşında bir nesil Kürt olarak yetişmektedir.

Bölgedeki kazanımları yerinde görünce T.C'nin bizi nelerden yoksun bıraktığını canlı olarak gördüm, yaşadım ve hissettim. Aynı anda bize ait olan değerlerimizi yeniden kazanabilmek için ulusal mücadeleye daha sıkı sarılmamız gerektiğini bir kez daha kavradım.

Kürdistan'da bulunduğum süre zarfında Hewlêr'de bulunan Kürdistan Kadınlar Birliği, sanatçılar sendikası, Gulan TV, Radyoya Herema Kürdistan, Parlamenta Kürdistan, Asur Demokratik Partisi, Parti Bethnahreyn, Universita Selahaddin, Kurdistan TV vs. birçok kurum ve kuruluşu ziyaret ettim. ünlü Kürt müzisyenleri Eli Merdan, Sîwe, Tahir Tewfiq, Kawis Axa, Erdelan Zaxoyî, Eyaz Yusuf, Reşî Bîzar Gerdi gibi sanatçıların aileleri ile görüşmeler yaptım. Kürdistan bölgesi radyosu Kuzeyli Kürtlerin durumu ve Kürt müziği hakkında benimle röportaj yaptı. Hewlêr'in yanısıra Şeqlawa, Herîr, Diyana, Mîrgesor, Koy, Rewanduz, Selahaddin, Aqre, Dihok, Rîzan, Geliyî Eli Beg, Amediye, ve Laleş'i gezdim. Hewlêr'de Moskova Kürt Bilimler Akademisi Başkanı, tarihçi sayın Şakirê Xidoyê Mihoyan ile biraraya geldim. Sohbetimizin konusunu ağırlıklı olarak kuzeyli Kürtler oluşturdu.

Kürdistan'da gördüğüm bir diğer heyecan verici konu ise her alanda ülke-

nin inşası için yoğun bir çalışmanın olduğu idi.

Bu arada beni son derece üzen bazı gelişmelerde şahit oldum. Tarihi bir fırsatı yakalamış Kürtler kendi aralarında bir sınır oluşturmuşlardı. Zaten parça parça edilen Kürtler bu kez kendi elleri ile kendilerini bölmüştü. Yine YNK, T.C. desteği ile PKK'ye karşı bir savaş başlatmıştı. Yani yine "birakuji" yine kardeş kavgası tercih edilmişti. Oldukça düşündürücü ve bir o kadar da üzücü.

Gezimi bitirmeden önce Dihok'ta 3-4 gün kadar kaldım. Dihok'ta iken 1971 yılından bu yana faaliyetlerini sürdüren Kürdistan Yazarlar Birliği'nde, şimdiki başkan Hesên Silêvani, Fazil Omer, Arif Hifo ve Salman Kovili gibi bir çok şair ve yazar ile tanıştım. Metin ve Huner dergilerini ziyaret ettim.

Folklor müzesi, Êzidi Kürtlerin Laleş Kültür Merkezi, Bedirxaniler Kütüphanesi'ni ziyaret ettim. Gördüğüm bir diğer önemli nokta ise sanata, sanatçıya, edebiyata ve dile verilen önem, duyulan ilgi idi. Bana verilen bilgilere göre, bir çok kitap basılıyor ve bunlar kısa sürede tüketiliyordu. Günlük ve haftalık gazete ve dergilerin sayısını hatırlıyorum bile... Okuma oranının oldukça yüksek oluşu gözden kaçmıyor.

Kürdistan'ın güneyinde halkımızın muazzam kazanımlar elde ettiğini gözlemledim. Kanımca en önemli moment ise bu kazanımların korunabilmesi ve ileriye götürülmesidir. Bunun olabilmemesinin yolu da bence, bütünlük içinde mücadele etmekten geçiyor.

Bize ait olan değerlerimizi yeniden kazanabilmek için ulusal mücadeleye daha sıkı sarılmamız gerektiğini bir kez daha kavradım.

Ana ve çocuk ilişkisi

ALİ FUAT GÜRSEL

e-mail: alifuat@t-online.de

Yeryüzünde hiç bir canlı bebek kadar korunmaya ve bakıma muhtaç değildir. İnsanın bebeklik ve çocukluk döneminde anne, baba ve çevresinin olumlu ya da olumsuz etkisi onun bütün yaşamı boyunca kalıcı etkiye sahip olduğu bilim adamları tarafından da ifade ediliyor. Yakın zamana kadar insan davranışlarının birey çevre ilişkisinin ürünü olduğu, kalıtımsal özelliklerin sadece fiziksel ya da bedensel özellikleri kapsadığı iddia ediliyordu. Daha doğrusu bu görüş egemendi. Daha sonraları yapılan deneyler sonucu aynı ortamda ses ve ışık gibi uyarılara farklı bebeklerin farklı tepki gösterdikleri görülmüştür. Bunlardan kimi en ufak sese ya da ışığa karşı ilgisiz kalırken kimisi de ağlayarak tepki göstermişlerdir. Bunlar da gösteriyor ki insan davranışlarının hem kalıtımsal hem de yaşadığı çevreyle bağıntısı var.

Bebeğin ilk ilişkisi annesiyledir. Çocuklarda ilk olarak çevresiyle ilişkileri ancak sezgi yoluyla algılama vardır. Bilinç henüz gelişmemiştir. Özellikle çocuklarda ilk yıllarda kendine güven olayı ortaya çıkar. Bir insanın kendine güvenmesiyle, çevresine güvenmesi çocukluk yıllarına dayanır. Bu duyguyu sonradan kazanmak oldukça zordur. Bu anlamda annenin tavrı özellikle çocukluk yıllarında çok önemlidir. Kaygılı

bir anne bu hastalığını çocuğuna da bulaştırır. Bu duygu aynı zamanda bulaşıcı bir duygudur. İşin kötü yanı ilerdeki yıllarda da, yetişkinlikte de bu panik ve telaş hali süreklilik arzeder.

Sağlıklı ve kendine güvenen bir çocuğun yetiştirilmesinde annenin tutarlı davranışları oldukça önemlidir. Anne, bebeğin beslenmeden tutalım, altını değiştirme hatta uykusuna kadar bütün ihtiyaçlarını karşılama ve bunları zamana bağlaması bebeğin kendisinde annesinin kendisiyle ilgileneceği güvenin oluşmasına neden olur. Yaşamının ilk yıllarında annenin bu ilgisinden yoksun kalan çocuk, büyüdüğünde de belirsizliklere karşı aşırı hassastır. Tabii bu arada aşırı koruma kadar aşırı reddetme de çocuğun sağlıklı gelişimini engeller. Tüm ihtiyaçların karşılanması kadar karşılanmamasıda çocukta hasar oluşmasına neden olur.

Hamilelik döneminde ana ve babanın duyguları çok önemlidir. Örneğin parasızlık, yalnızlık duygusu, mutluluk ya da mutsuzluk, başarılı olma ya da başarısızlık vb. gibi duygular doğacak çocuğa da damgasını vurabilir. Bu arada anne ve babanın aynı çocuğa karşı duyguları farklı hatta tam karşıt da olabilir. Bu bazı ailelerde daha da ileri götürülerek çocuklar adeta paylaşılır. Genellikle kızlardan biri babanın yanında, erkeklerden biri ise annenin yanında olur. Aslında burada çocuklara taciz dediğimiz olay gerçekleştirilir. Karı ve koca birbirleriyle paylaşmadığı şeyleri ço-

cuklarıyla paylaşmak isterler.

Anne ve babanın çocuğu kabul edememesinin temelinde kendilerinin henüz duygusal olgunluğa ulaşamama gerçeği yatar. Esasında sorunlu çocukların sorumluları ana ile babadır. Ana ile babanın çocuklarına karşı yeterli ilgiyi, sevgiyi, şefkati göstermemesi hatta onlara öfke ile, kırgınlıkla yaklaşması uyumsuz davranışları artırır. Anne sevgisinden yoksun kalmış kişiler gerçek yaşamda katı ve hırçın olurlar. Özellikle ilk çocuğunu dünyaya getiren ana sevgisinden yoksun bir annenin çocukla birlikte sorumluluğu bir kat daha artar. Zaten karmaşık duygulara sahip anne birde eşi tarafından yalnız bırakıldığında, yeterli ilgiyi görmediğinde bu ciddi ruhsal bunalımlara neden olabilir.

Geleneksel evlilikler de kadın ve erkeğin rolleri bellidir. Erkek ailenin geçimini sağlamakla yükümlüken, kadın ev işleri, çocuk bakımı vb. gibi işleri üstlenmiştir. Kadın ve erkeğin paylaştıkları şeyler sınırlıdır. Bu anlamda çocukların uyumlu yada uyumsuz olmasından, başarı ya da başarısızlığından anne sorumludur. Geleneksel toplumlarda annenin böyle bir sorumluluğu olmakla birlikte her nedense genel anlamda bu toplumlarda kız çocuğun doğması istenmez. Bir çok ülkede yasalar kadın ve erkeği eşit sınıfta özünde geleneksel yerini hâlâ muhafaza etmektedir.

Geleneksel toplumların önemli bir özelliği de aile içindeki kararların aslında kadın tarafından verildiğidir. İlk önce ikinci sınıf evlat daha sonra gelin olarak ezilen kadın anne olduktan sonra giderek güç kazanmaya ve giderek çocukları üzerinde egemenlik kurmaya başlar. Bu aile içinde alınan kararlara yansır. Biçimde her ne kadar kararları baba veriyor görünse de aslında karar sahibi annedir.

Çağdaş evliliklerde arkadaşlık bağları daha fazla öne çıkar. Bu evliliklerde paylaşım esastır. Ancak bu tür evliliklerde de çocuklar açısından bir takım sorunların oluşmasına neden olabilir. Anne ve babanın çocuk üzerindeki farklı görüşleri, çocuğun anne ve babasına olan güveni sarsar. Bu çocukta güven yada uyum sorununu ortaya çıkarabilir.

Çocukların kendilerini yönetecek gücü olmadığından, onların ne yapıp ne yapmayacağı konusunda eğitilmeleri gereklidir. Bu eğitim çocuğa gelişim dönemine uygun olarak bazı haklar tanımak sınırı aştığında da cezalandırmak şeklinde olabilir. Haklardan yoksun bırakılma çocuk açısından anne ve babanın sevgisini yitirme anlamına gelir. Ancak unutulmamalı; çocuğun tek dayanağı anne ve babanın sevgisidir. Çocuk bu sevgiyi yitirmemek için kendisine verilen haklar çerçevesinde hareket ederek gitgide kendisini yönetmeyi öğrenir. Bazı çocuklar ise anne ve babanın kendisine günün birinde sevgi gösterebileceği umudu ile kendilerini anne ve babasına kabul ettirebilmek için kişiliğini geliştiremezler. Bazılarının ise hiç umudu yoktur. Bazı çocuklar ise ilgi çekmek için anne ve babalarına ters gelecek davranışlarda bulunurlar. Anne ve babasına güveni olan çocuğun kendisine de güveni olur.

Geleneksel ailede çocuk, büyüklerinin doğrultusunda her şeyi olduğu gibi kabul eder tarzda yetiştirilir. Ancak ilerideki yaşlarda çağdaş toplumlarda bu çocuklar kendine güvenden yoksun, kişiliği yaralı, kararsız olurlar. Geleneksel toplumda pek sorunlu olmazlar. Bazı ailelerde ise sınırlar olduğundan fazla gevşek bırakılır. Bu anne ve babalar otorite olmayı öğrenememişlerdir. Bunun nedeni ise bu anne ve babaların ya

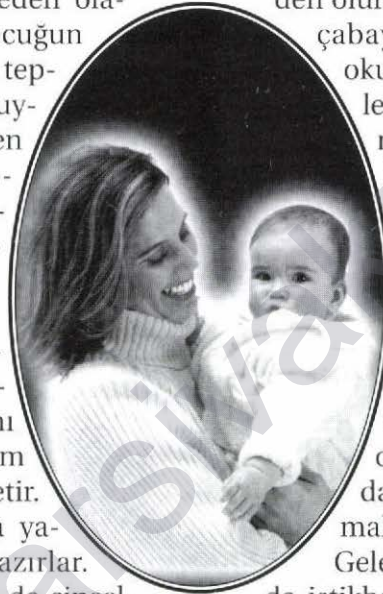
katı bir disiplin altında yetiştirilmeleri yada gerçek bir otoriteden yoksun büyütülmesindedir.

Bir diğer önemli konu ise çocuğa konulan sınırlar da anne ve babanın davranışlarında tutarlılığıdır. Çocuğa koyduğu sınır ihlalini görmezden gelen anne ve baba ya da kendisine tanıdığı haklar içerisinde yaptığı davranıştan ötürü cezalandırma yöntemi de çocukta şaşkınlık yaratır ya da ana ve babasına güveni sarsar; bununla beraber uyumsuz davranışlara neden olabilir. Anne ve babanın çocuğun aynı davranışlarına farklı tepki göstermeleri de aynı duyguların oluşmasına neden olabilir. Bu nedenle çocukla ilgili görüş ayrılıkları çocuğun önünde yapılmamalıdır.

Bazı ana ve babalar çocuğuna oyun yasağı koyarlar. Oysa ki; oyun çocuğun yaşama katılmasını sağlamakla beraber toplum içinde ilişki kurmayı öğretir. Onu toplumsal yaşamda yarışmaya, mücadeleye hazırlar. Örneğin evcilik oyunu ya da cinselliğin de öne çıktığı oyunlardan dolayı çocuklar kınanmamalı ya da cezalandırılmamalıdır. Bu oyunları fark eden anne ve babaların bunu görmezlikten gelmeleri en doğru davranıştır. Çocuklar zaten bilinmez bir suçluluk duygusu yaşarlar. Çocukları bu şekilde yakalamış gibi davranmak ona ömür boyu suçluluk duygusu yaşatabilir. Ayrıca oyunlar çocuklara yaşam zevki verir.

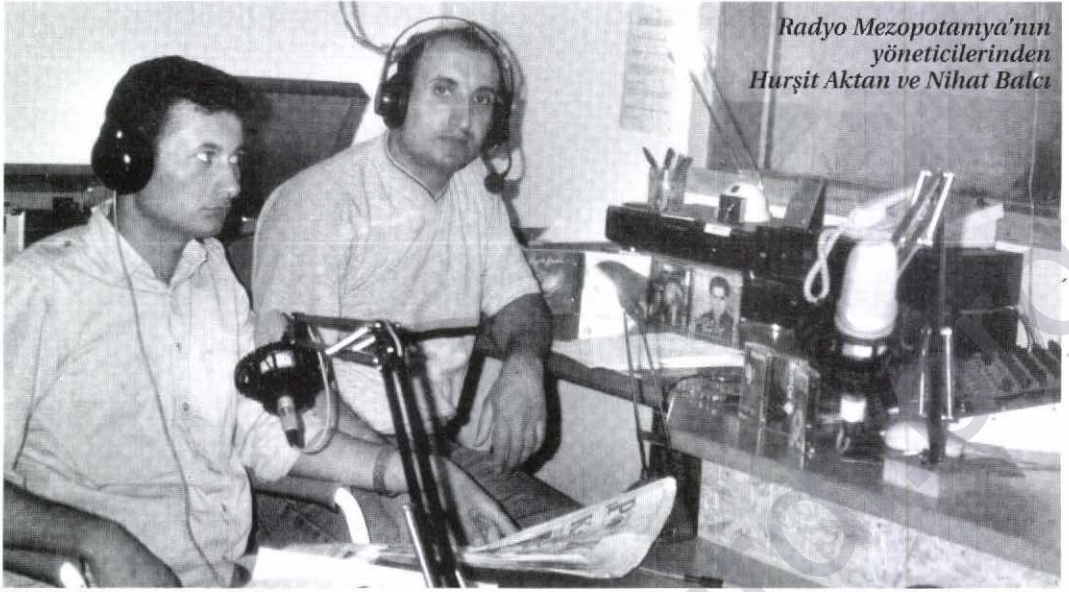
Uyumlu bir anne ve babanın hem birbirleriyle, hem de çevre ve çocuklarıyla ilişkisi başarı ve mutluluğu getirecektir. Bu anne ve babalar çocuğun da kendisine özgü bir dünyası olduğunu

kabul eder, bu temelde onun haklarına saygı gösterir. Yaşamak iniş ve çıkışlarla doludur. Anne ve babanın yaşamda bu iniş ve çıkışlara göğüs germeleri ilerideki yaşamda çocuğu da buna hazırlar ve onun yaşam karşısında duruşunu güçlendirir. Çocuğu disiplin amacıyla gereksiz yere azarlama, dövme, bir yere kapatma, aç bırakma vb. gibi cezalandırma yöntemleri ilerideki dönemlerde onda cansız, sevgisizlikten kaynaklanan duygusal bir açlık oluşmasına neden olur. Bu arada çocuğun yeterli

çabayı göstermesine rağmen okul ya da benzeri etkinliklerde başarısız olmasına anne ve babanın aşırı yüklenmesi onda değersizlik duygusunun oluşmasına neden olur. Anne ve babanın çocuğunun başarılı olmasını beklemesi aslında normaldir. Ancak çocuğun yetenekleri gözden uzak tutulmamalı ve onun duygusal dünyasında hasara neden olunmamalıdır.

Geleceğimiz, yarınlarımız ya da istikbalimiz dediğimiz çocukların eğitimi üzerinde hassasiyetle durmak gerekiyor. Aşırı hoşgörü ve disiplin noksanlığı çocuğu bencil ve toplum karşıtı hale getirebiliyor. Buna karşı katı disiplin, sevgisizlik ise ana ve babaya karşı korku, öfke ve tepkiye neden olabiliyor. Aşırı kısıtlayıcı tutumlar ise başkaldırıcı davranışları ortaya çıkarabilir. Anne ve babaların asıl dikkat etmeleri gereken temel konu, çocuğun da kendisine ait bir dünyası olan bir varlık olarak algılamaları ve onu bu şekilde kabul etmeleridir. Kendisine değer vermeyen insan başkalarının duygusal ihtiyaçlarını da algılayamaz.

Radyo Mezopotamya'nın yöneticilerinden Hurşit Aktan ve Nihat Balcı

Radyo Mezopotamya Denge we

HURŞİT AKTAN

e-mail: h.aktan@tm1.at

Milenyum çağı olarak adlandırılan 2000 yılının başlangıcında dünyada çok şey değişti. Teknoloji almış başını gidiyordu. Tabii diğer halklarda olduğu gibi Kürtler de hem çağı hemde teknolojiyi yakalamak için çaba sarfediyorlardı. Bizde Avusturya'nın Graz kentinde yaşayan Orta Anadolu Kürtleri olarak bunu görebiliyor ve ne yapabileceğimiz konusunda tartışıyorduk.

Avrupa'da yaşayan Kürtler her ne kadar örgütlüklerini geliştirseler de biz-

ler özgün anlamda halkımıza daha iyi nasıl bir hizmet verebiliriz diye tartışmalar yürütüyorduk.

İşte bu arayışlar içinde radyo yayıncılığı fikri doğdu.

Bölgemizde bir grup Avusturyalı ilerici tarafından yayın yapan Radyo Helsinki ile temasa geçerek bir radyo çalışması yapmak istediğimizi bildirdik.

Graz ve çevresinde yaklaşık 3500 Kürt yaşıyordu ve bunlardan 3000'e yakını Orta Anadolu Kürtleriydi. Onlara yönelik bir radyo çalışması nasıl yapılır onlar tarafından nasıl karşılanırdı, başarabilirmiydik, tepkileri ne olurdu bilmiyorduk.

Hiç bir deneyimimiz yoktu. Teknik-

ten hiç anlamıyorduk. Ama kararlılığımız vardı ve başaracağız diyorduk.

Radyoevi yetkilileri haftada üç gün belli saatlerde yayın yapabileceğimizi belirttiler. Hatta bize bir teknikçi vererek eğitim almamızı bile sağladılar.

Sıra radyonun ismine geldi. Getirilen öneriler arasında Radyo Mezopotamya isminde karar kılındı.

Bizler büyük bir heyecan içerisinde CD'lerimizi hazırlayarak yayın gününü beklemeye başladık.

11 Nisan 2000 tarihinde saat 15. 00'te mikrofon başına geçerek "Rojbaş Denge we Radyo Mezopotamya" diyerek ilk yayınımıza başladık. İlk seslenişin ardından stüdyoda bulunan beş arkadaşla birlikte saat 19. 00 kadar sürecek olan yayınımızı nelerle dolduracağımız konusunda kara kara düşünüyorduk. Fakat hiç de beklediğimiz gibi olmadı. İlk yayının hemen ardından telefonlarımız kilitlendi. Halk kendisine hizmet etmek isteyen bizlere sahip çıkmış telefonlara sarılmışlardı.

Arayan insanlar çok sevinçliydi. Ortada kendilerine ait olan, kendi dilleriyle kendilerine seslenen bir radyo vardı. Kendi yörelerinin sanatçıları, kendi dilleriyle türküler söylüyorlardı.

Bu sahiplenme bizimde kaygı ve heyecanımızı yenmemize yetmişti.

Graz'da yaşayan insanlarımızla direkt canlı yayın bağlantıları yaparak onların düşünce, öneri ve eleştirilerini, isteklerini yansıtıyorduk.

Orta Anadolu Kürtlerinin tarihi nasıl yazılmamışsa biz de radyoda açıklamada epey zorluk çekiyorduk.

Ama halkımızın desteğiyle büyüdük ve iki yılı geride bıraktık.

Radyo Mezopotamya çocuk, kadın, dil, kültür, bulunduğumuz ülkenin yasalari, haber, Kürdistan tarihi ve yöre yöre Kürdistan ile Anadolu'da yaşayan

Kürtlerin yaşadıkları yerleri tanıtıyor. Burada Anadolu Kürtleri ile Kürdistan kitlesi arasında aynı zamanda bir köprü rolü oynuyor.

Şahadetleriyle bir çok değer yaratan şehitlerimiz üzerine de programlar yapıyor.

Radyo Mezopotamya internet üzerinden her yerde dinlenebiliyor. İsteyenler canlı telefon bağlantısı ile programlara katılabiliyorlar.

Şimdilik Cumartesi ve pazar günleri 6 saat yayın yapan Radyo Mezopotamya'nın bütün çalışanlarını Orta Anadolu Kürtleri oluşturuyor.

Radyo Mezopotamya demokrasi, barış ve kardeşliğin sesi olarak yayınları-

na devam ediyor.

Burada ikinci sayısı ile bizlere ulaşan VEGER dergisinin önemine vurgu yapmak gerekiyor. Veger'in üstlendiği misyon çok büyüktür. Artık yazılı bir arşivimiz olacak. Kürt aydını, öğrencisi, köylüsü, genci herkes bu araştırma, tartışmaya katılmalı bu platforma güç vermelidir. Biz Radyo Mezopotamya olarak Veger dergisini artık kendimize bir kaynak olarak görüyoruz.

Hevalên hêja,

Ez dixwazim ku herkesekî li ser kovara VEGER dixebitît bi dil û can pîroz bikim. Çero pêwîstî û pêşitîyên gelê kurd bêgoman xebatên li ser zîmanê kurdî ne. Zîmanê kurdî di dîroka me kurdan da çi caran hinde pêwîstî li xwedîderkevtinê nebuye. Li her alîyekê ve zîman û çanda me li bin êrişên dijwar da ne.

Bi dîtina min derêxistina kovara VEGER di wê demê da biryarek gewre û xebatek gelek hêja ye.

Heke derfetên we hebin kovara VEGER bikin kovarek mehane dê pir baştir bibe ji ber ku hejmara kovarên kurdî yê mehane gelek kême. Sedemek din jî ev e ku dersên zîman di sê mehan da dê bihêt bîrkerin û gel gelek sûdê ji wan dersan nabîne. Belê heke mehane be şopandina wan dersan dê sanahîtir bibe.

Ev nivîse li ser rê û rêbazên zîman fêrkerinê hatîye nivîsîn. Hêvîdar im ku ji bo mamostayên kurd û kesên kar û barê zîman dikin dê perspektîfekê bide.

Navbeyna yek û du rojan da jî ez dê dersên zîman ji bo we rêkim. Wê gavê ez li ser wan dixebitim.

*Silav û serkevtin
Çeto Özel*

BİKARANÎNA TEORÎYA MIFREDATÊ JÎ BO ÇÊKIRÎNA BERNAMÊN ZÎMAN Û RÊBAZÊN ZÎMAN FÊRKÎRÎNÊ

ÇETO ÖZEL

Yek ji pîrsgirêkên zîmane kurdî ya hemuyan girîngtir û bi lezgi-nî pêşitîyê dixwaze kêmasiya mifredatek netewî ye. Mifredat neqsa perwerdê ye. Di tecrubeyên hemu netewan da em dibinin ku di seranserê

welatê wan da dibistan û zaningeh xwedî mifredatên netewî ne ji ber ku tenê mifredatek netewî dikare zîmanek netewî ava bike. Sedemên cudatîyên di nivîs û axaftinan da ne tenê di nav gelê kurd, belê di nav rewşenbîrên kurd da jî nebuna mifredatek netewî ye. Pêwîstiya mifredateka zîman ya netewî ji bo standardîzekirina zîmanê

kurdî diyar e, belê ji bo mifredatek netewî çi pêwîste?

Di çêkirina bernamên zimanda, heke em bixwazin serfiraz bibin û bersiva pêwîstiyên kesên ku tevli bernamê dibin bidin, divêt em bikaranîn û pêkaînan da sistematîk bin. Rêberîya pîrensîbên rasyonel divêt bihêt bi kar anîn. Pêwîste ku bernamê bi awayekî zelal û sererast bihêt amedekarin da ku ji bo hemu biryardana bibe pîvan.

Teoriya çêkirin û pêşwebirina mifredatê di mijara perwerdê da arîkarî dide kesên ku di nav perwerdê da cihe xwe qirtî da ku ew pirsyar û pirsgrêkên derbarî çêkirin û bikaranîna bernamêyên perwerda netewî çareser bikin. Teoriya çêkirin û pêşwebirina mifredatê bersiva pirsyarên wekî çi divêt bihêt fêrkirin, çawa dê bihêt fêrkirin û çawa ku ew yên hati fêrkirin dê bihên helsen-gandin dide.

Ew teoriya arîkarîya zelalkirina têkiliyên navbera faktorên perwerdê da herwekî *xwendekar, mamoste, civak, dibistan*, agahdari û zanistiyê dike. Teoriyên mifredatê hercih û hergavên pirsgrêkên derbarî naveroka perwerdê hatiye holê bi awayekî hebûye. Belê, teoriya çêkirin û pêşwebirina mifredatê di serê sedsala bistê da li zanîngihan û dibistanên perwerdê bi awayekî zanistî li ser hatiye ravestîn û lêkolîn kirin.

Bingeha teoriya çêkirin û pêşwebirina mifredatê ew e ku çêkirin û bikaranîna bernamê perwerdê karekî kompleks e û divêt ew kar bi awayekî sistematîk û rasyonel bihêt ser û ber kirin. Armanca çêkirina mifredatê ew e ku perspektîfeki bide û têkilîyan di navbera hemu faktorên ku di nav çêkirina bernamê perwerdê cihê xwe girtine danê. Ew teoriya hevl dide ku yekitiya beşên bernamê perwerdê bi

cih bîne da ku perwerde bigehe armanca xwe û fêrbunê xurtir û têrtir bike.

Bi rêberîya prosesek sistematîk em dikarin bersivên pirsyarên wekî çi rê û rêbaz ji bo fêrkirinê divêt bihên bikarinin, çi konseptên ziman divêt bihên fêrkirin bi çi rêz divêt ew konseptên ziman bihên danasin, çi pirtuk divêt bihên bikaranîn, çi materyalên arîkar ji bo xurtkirina pirtukan divêt bihên bikaranîn û çi rêbazên helsen-gandinê divêt bihên bikarinin.

Gava Tyler di sala 1951 an da modela xwe ya çêkirin û pêşwebirina mifredatê danasin, wî bingeha xebata xwe danî li ser çar pirsyarên bingehîn yên derbarê perwerdê da. Ew her çar pirsyar yên ku bingeha çêkirin û pêşwebirina mifredatê ye ewe ne:

1- Çi armancên perwerdeyê divêt dibistan dane ber bi xwe da ku biser bibe?

2- Çi rê û rêbazên perwerdê em dikarin peyda bikin da ku wan armancane biserbînin?

3- Çawa em dikarin wan rê û rêbazan bi awayekî xurt organize bikin?

4- Em çawa dikarin biryarbidin kanî ew rê û rêbaz ji bo armanca perwerdê tîn pêkanîn?

Ew her çar pirsyar li gel her çar faktorên bingehîn yên çêkirina mifredatê (1) danîna armancan (2) helbibijartina naverokê (3) bikaranîn û (4) helsen-gandina encaman, yekin. Di hemu modelên çêkirin û helsen-gandinên mifredatan de ew çar faktore bingehîn in.

Di sala 1962 an da Hilda Taba her çar pirsyarên Tyler firehtir kirin. Wê sê elementên din dane ser û mifredateka bi beşên bingehîntir, kûrtir û firehtir çêkir. Her heft elementên dizaynkirina mifredatê ewe ne:

*Analîza pewistiyên xwendekaran
Formilosyona armancan
Helbijartina naverokê
Pêkanîna (organîzasyon) naverokê
Helbijartina rê û rebazên ferbunê
Pêkanîna rê û rebazên fêrbûnê
Helsingandin*

1. Herweki Tyler û Taba di modela xwe ya mifredat çêkirinê da diyarkirî pêngava yekem biryardana pêwistiyên xwendekara ne.

Armancên xwendekarên civakê ji bo ziman fêrbunê pêwistiyên wê civakê

dide berçavan. Bi taybetî civaka kurdan ku zimanê wan bi salan e qedexe ye pêwistiyên taybetî yên cure cure hene. Ji xwendekarên dibistana îptidai bigre heta xwendekarên zanîngehan divêt kesên mifredatê çêdikin pêwistiyên cure cure binin berçavan. Ji bilî xwendekarên dibistanan û zanîngehan di civaka kurdan da gelek komeleyên din, wekî karkeran, mamusteyan, rewşenbîran, siyasetmedaran, jinen malan û hwd hene ku divêt bersivên pêwistiyên wan jî bihên dan. Bi zelalî diyar e ku pêwistiyên wan komeleyên civaka kurda cure cure ne û her yekî taybetiyên xwe hene. Dibe ji hindekanra tene xwendin û nivîsandin, ji hindekan ra kurdîya akademîk û polîtîk pêwist be. Rastîyek, din ji heye îro kurdî ji bo gelek kurdan herwekî zimanekî bîyanî ye. Bêgoman pêwistiyên wan jî cuda ne.

2. Pistî biryardana pêwistiyên xwendekaran pêngava duyem ew e ku di çarçuwa wan pêwistîyan da armanç bihên diyarkirin.

Di encama bernama perwerdê da em dixwazin çî bi destê xwe biêxin. Di bernamê xurt da divêt armancên nêzik (rojane, heftiyane û hwd) û yên dûr

(mehane salane û hwd) baş bihên pêkanîn.

Minak ji bo armancên nêzik û dûr:

Di encama wê dersê da dê xwendekar bikarin rojeka xwe ya rutîn bi kurdî binivîsin.

Dawîya wê dersê da dê xwendekar bikarin prosesa nivîsandinê fêr bibin.

Di wê dersê da dê xwendekar bêjeyên ji bo wan nû di nav hevokên nû da bikarbinin.

Minak ji bo armancên dûr.

Di dawîya wê mehê dê xwendekar dema niha ya fireh, dema niha ya têdayî û

hevokên mercî (şertane) fêr bibin.

Di dawîya çar mehan da dê xwendekar kurdî ya despêkê fêrbibin,

Di dawîya wê salê da dê xwendekar kurdîya destpêk û navîn fêrbibin.

Ji bo helbijartina armancên bernamê perwerdê û ji bo biryardana armancên bernamê perwerdê ramanên mamusteyan, xwendekaran, nivîskarên pirtukên bernamê û kesên din yên ku bi bernamê ve girêdayî pêwist e.

3. Gava biryara armancan ji bo bernamê hate dan, helbijartina naverokê taybetî divêt bihêt pêkanîn. Di nav naverokê da dibe ku giranî li ser bêjeyan, nivîsan, xwendinan, anjî beşên rêziman û lînguîstîkî, herwekî fonolojî (zanistîya denga) sentaks (hevoksazî) û morfolojî yê anjî çand, helbest û wêjeya kurdî be.

Helbijartina naverokê karek sanayî nîn e. Bi taybetî ew kare ji bo zimanê

kurdî hêšta zortir e ji ber ku materyalên ji bo fêrkirina zimanê kurdî gelek kêma in. Materyalên evro di destê me da nujen nîn e û têr ji nîn e. Ji bo nave-rokek rayda û bi seng divêt materyalên nûjen bihên amadekirin û bikaranin. Herwiha divêt materyalên kêrhatî yên ku niha di destê me da bihên bikaranin. Herçiqas karê helbijartina navero-kê giran jî be, heke bi rêk û pêk bihêt kirin bandurek gelek erênî li ser berna-mê diket.

4. Pêkanîna navero-kê di amede-kirina bernameyên zimanfêrkirinê da cihek girîng digire. Ew konseptên ji bo navero-kê hatî helbijartin divêt bi awa-yeki ser û ber bihêt pêkanîn. Di wî wa-rî da kesên pisporkarin biryarên bi-necih bidin kanê kîjan konsept dê kî-jan demê da bihêt fêrkirin. Kîjan kon-septa ziman ji kîjanê girîngtir e. Pêka-nîna navero-kê anjî amedekirina beşên ziman ji bo qursên cure cure, polên cure cure divêt teorîya xwedî ziman bunê, bingehên lînguîstîkê, teorîya zi-man fêrbunê û rêbazên ziman fêrkiri-nê bi awayekî profesyonel bihêt bi kar anîn. Pêkanîna navero-kê divêt girêda-yi armacên hatî diyarkirin be.

Ji bingehên teorîya mifredatê yekî herî girîng ji ewe ku kesên ku mifreda-tê çêdikin divêt entegrasyona qabîliye-tên ziman (xwendin, nivîsandin, axaftin û guhdarîkirin) û nasindana kon-septên ziman di demek rast da bike.

5-6. Pistî ku navero-k hate helbijar-tin û pêkanîn divêt gavên rêbazên fêr-buna xwendekaran bihên helbijartin û pêkanîn. Dibe ku kesên mifredat nivîsî û pêkanî arîkarîya mamustayan ji bo amadekirina dersan bike, belê berpir-sîyarîya herî mezin di babeta gavên helbijartin û pêkanîna rêbazên fêrbu-na xwendekaran ya mamusta bixwe ye. Sê mijarên ji bo mamustayan gî-

ring ewe ne:

Agahdarîya derbarê zimanê ku têt fêrkirin

Zanîna rê û rêbazên ziman fêrkirinê

Zanîna psikolojîya fêrbunê

Li wir em dikarin ku bibêjin agahîya zimanzanînê (lînguîstîk) pir girîng e. Ew gava mirov zimanekî bizane ew di-kare wî zimanî biaxife û mirovên din yêt ku wî zimani diaxifin têbigehe. Wa-ta wê ew e ku, mirov dikare dengên bi watên asîkar bide û dengên ku miro-vên din didin ji têbigehe.

Hingî, zanîna zimani, zanîna sazû-mana deng û wate ya wê ya pev girê-dayî ye. Gava yek zimanekî nezane, dengên wî zimanê biyanî yêt ku tene gotin ji bo wî çî wate nîn e. Jiberku pevgirêdanîya deng û wateya wan pevgirêdanîyeke serbixwe ye.

Agahîya ziman zanînê, hêza pêkanî-na bêjan ji bo çêkirina hevokan dide mirovan. Ziman zanîn ew e ku mirov hevokên berê nehatine bihîstin û gotin çêbike û bibêje. Herwiha hevokên be-rê nehatine gotin û çêkirin têbigehe. Zimanzanekî berketî Noam Chomsky dibêje wê qabîliyetê rexê afirandêriya ziman xebitandinê.

Çi kes nikare lîsta hevokên zimanekî çêbike, belê em dikarin lîsta qeyîdan, rêzan yêt ku bi hevra girêdayî ji bo axaftin û tégihistina hevokên bê sînor kêrtin çêbikin.

Ew qeyîdene hevoksazîya (syntax) zi-mani dihilgire hundirê xwe. Ew gava kesek ziman fêr dibe, ew wan qeyîden sazûmana deng (fonolojî) û rêya deng, tégih û wata (semantîk) wê fêr dibe. Hingî, em dikarin bibêjin ziman sazûmana deng û watê ye, ku serbixwe bi hevra girêdayî ye. Ew gava mirov zi-mani dizane mirov wê sazûmanê diza-ne.

Rebazên ziman zanînê

Ji kevin da heta niha gelek rêbaz li ser fêrbûna wê sazûmanê hatine damezrandin. Ji bo kurdên derveyî welat yê ku kurdî nizanin anjî kêrmanî em dikarin çend rêbazên ziman fêrkirinê bikarbin. Ji wan ya hemuyan kevintir rêbaza wergera rêzîmanî ye. Ew rêbaz berê pêşîn bi gelemperî ji bo fêrbûn û xwendina Grekî û Latînî hatiye xebitandinê. Bi kar anîna wê metodê em nêzikî dawîya sedsala nozdehan da pirtir dibinin. Binetare wê jiberkirina rêzên rêzîmanî, li ser tekstên helbijartîye.

Herwekî reaksiyoneke li dijî metoda jorîn metodeke nû ya dibêjnê rêbaza direkt derket. Pêşengîya wê metodê profesor E. W. Gatenby û Dr. Robert Lado kiriye. Di wê rêbazê da ziman bi terzekê din têt fêr kirin. Ders bi diyalogê an jî bi anekdotê dest pêdike û hindari jî bi pirsîyarên di derbarê diyalogê-anekdote de cihê xwe digire. Rêzîman û çanda xwediyê wî zimani bi îndaktîvî têt fêr kirin. Bêje pêşiyê tene bi karanin û gelek dawî da tene aşîrkirin.

Hindek xebatên li ser pîskolojîyê û zanîyê bi xasmetî zanîna zimanan rêbazekî nû debejînê rêbaza audîolingual derxiste meydanê. Pêşengîya wê rêbazê Skinner û Bloomfield kiriye. Skinner di xebatên xwe da li ser sîyarker, bersiv û destekdan an jî xurtkirinê (stimulus-response-reinforcement) rawestîye. Ew metode encama teoriya behaviourismê ye, û pir tist jî, ji metoda direkt vergirtîye. Pîskolojîya behaviourismê dibêje hemu fêrbun (fêrbûna ziman jî) bi hûtbûyînê cihê xwe digire. Mamosta û zimannasan ew teorî ji bo zimanzanîyê bikar anîne. Ew dibêjin zanîna zimani tiştêkî hûtbûyîn e, ji ber wê çendê ziman bi rêya diyalogan, ducarkirinê û jiberkirinê baştir têt

fêr kirin. Rêzîman jî di nav diyalogan da bi arikariya ducarkirinê têt dan. Her çar qabilîyetên zimani guhdarî kirin, axaftin, xwendin û nivîsandin tene bi kar anîn. Lê belê, guhdarîkirin û axaftin ji her du qabilîyetên din, xwendin û nivîsandinê girîngtir in di wê metodê da. Ew rêbaze niha jî li gelek cihên dinyayê têt bi kar anîn.

Sala 1959 an Noam Chomsky dijî wê teoriya Skinner ya Behaviourism derket û ew teorî serûbin kir. Wî binetare rêbaza cognitivismê danî. Chomsky di pirtuka xwe ya Aspects of The Theory of Syntax dibêje ziman fêr bûn tistekî hûtbûyînî nîne, ziman fêr bûn tistekî afrandêrî ye û mirovan qabilîyeta zimani fêrbunê zikmayîda heye. Heke ne wisa ba, ew dibêje çawan zarok dikarin ku tistên wan berê negotî niha bibêjin. Chomsky dibêje mirovan qabilîyeta performansa zimannasiyê heye ji ber wê hindê ew dikarin hevokên berê nehatîne gotin biafirin. Li wê rêbazê da ziman bi terzekê komînikasyonî (ragihandinî) têt fêr kirin. Rêzîman û her çar qabilîyetên zimani guhdarî kirin, axaftin, xwendin û nivîsandin wekhevî bi gelemperî di nav konteksekê da têt dan. Di wê rêbazê da ji para hemuyan pirtir rexê komînikasyona zimani cih digire. Di rêbaza cognitivism da jiber kirin, an jî ducarkirina zimani gelek nîne. Li cihê wê divêt xwendekar bi ponjîn û afirandêr bin.

Hemu rêbazên ziman fêrkirinê rexên xwe yê bas û yê ne kêrhatî hene. Çi rêbaz bi serê xwe tenê têt nîn e. Ji ber wê hindê pêwîste ku rêbazek eklektîk ji bo ziman fêrkirinê bihêl helbijartin. Mamosta dikarin ji her rêbazekî rexên kêrhatî, ji bo pêkanîyê û lidarxistina dersên xwe bi kar binin. Ew rêbaza eklektîk dê karê ziman fêrkirinê hêsantir û xurtir bike.

Bikaranina rêbazên sereke ji bo fêrkirina ziman

Rêbaza wergera gramerê (rêziman)

Ew rêbaze bi taybetî ji bo ferkirina Grekî û Latinî hatiye bikarinin, belê zimanên nûjen jî ew rêbaze bi kar anîye.

Di wê rêbazê da:

Ders bi zimanê dayîkê tên dan.

Parçeyên xwendinê yên ji bo xwendekaran zor zû dest rêdike

Bêje bêyî kontekstê tên fêrkirin

Rêzên rêzimani bi kûrahî tên fêrkirin

Telafula bêjeyan gelek pêwîst nîn e

Rêziman ji bo bi hev re girêdana bêjeyan têt bi kar anîn

Hinkarî bi granî li ser binetare wergera hevokên ji yek û dû veqetiyayî ye.

Rêbaza Rastûrast (dîrekt)

Ji bo fêrkirina zimanên nûjen herwekî reaksiyonekî ji dijî rêbaza wergera rêziman derketîye. Di wê rêbazê da:

1. Ders bi diyalogan anjî bi anekdotan dest pêdike.

2. Materyalên dersan bi wênayan anjî bi demonstrasyonan dest pê dîke.

Tenê zimanê têt fêrkirin têt bi kar anin.

Di dersan da pirsyarkirin û bersiv dan cihek girîng digire.

Rêziman û rêzên rêzimani dîrekt tên fêrkirin. Rêwîst nîn e ku xwendekar gelek li ser rêzan bîponijîn.

Bêje berê tên fêrkirin, û pasi formên wan tên fêrkirin.

Rêziman bi awayekî îndaktîvî têt fêrkirin.

Rêbaza xwendinê

Ew rêbazê ji bo armancên pratîk têt bi kar anin. Bi gelemperî ji bo kesên tenê xwendin pêwîst. Di wê rêbazê da:

1. Armanca yekemîn fêrkirina xwen-

dinê ye

2. Tenê rêzimana ji bo xwendinê pêwîst têt fêrkirinê.

3. Telefuz ne girîng e

4. Di destpêkê da xwendin hem di sinifê û hem jî di derweyî sinifê bi piranî cihê xwe digire.

Bêjeyên xwendinê yên destpêkê tên kontrol kirin, hêdî hêdî tên fêrkirin.

Fêrkirina bêjeyan têt fêrkirin ji ber ku bêje ji qabîliyetên rêzimane girîngtir têt pejirandin.

Wergera ziman dîsa xwe dîyar dîke.

Rêbaza Audiolingual

Piranîya wê rêbazê ji rêbaza dîrekt têt û herwekî reaksiyonekê dijî rêbaza xwendinê derketîye. Bînetare wê li ser psîkolojîya behaviourismê hatiye danîn. Di wê rêbazê da:

Ziman bi diyalogan têt fêrkirin.

Jîberkirin û dubarekirin gelek e. (Barerî ew e ku ziman fêrbun tîstek hutbûyîni ye)

Ziman tete beskirin û besên ziman yek bi yek têt fêrkirin.

Qabîliyetên ziman bi rêze guhdari kirin, axaftin, xwendin û nivîsandin têt fêrkirin.

Bêje di nav konteksekê da têt fêrkirin.

Teyp, labaratuvarên ziman û arîkarên dîdenî tên bikarinin.

Telafula bêjeyan gelek girîng e.

Mamusta hevl didin da ku xwendekar çî xeletiyên nekin.

Rêziman bi awayekî îndaktîvî têt fêrkirin

Rêbaza Ragihandinê

Rêbaza Ragihandinê (Communicative approach/ cognitive approach)

Dijî rêbaza audiolingual û psîkolojîya behaviourismê derketîye.

Giranetî li ser qabîliyetên ragihandi-

nê ye.

Xwedibuna ziman hutbuyin nahête ditin.

Li ser telafuzê gelek nahêt ravestan.

Xwendekar cut cut anjî kom kom di-xebitin.

Mamusta ne wekî otorîtekê, belê wekî arîkarekê rola xwe ditîne cih.

Xeletîyên ziman ji bo fêrbuna ziman arîkar tên ditin.

Senga kabîlîyetên ziman yên nivîski (xwendin û nivisandin) û yên axaftinê (axaftin û guhdarîkirin) wekhev e.

Hemu mijarên fêrkirine di nav konteksekê da bi arîkarîya tistên dîdenî, wêneyan anjî bi çirokan têt pêşkêşkirin.

Sirovekirina rêziman bi awayekî dî-daktîvî têt kirin.

Psikolojîya Fêrbuna

Zanina psikolojîya fêrbunê gelek arîkariyê dide mamostayan û nivîskarên pirtukên fêrkirina ziman, ji ber wê hindê pêwîste ku em analîz bikin ku mirov çawan ziman fêrdibin. Di teorîya fêrbunê da, herwekî gelek zanist jî dibêjin ses sefheyên bingehin hene. Ew her ses sefhe dikarin ji bo fêrbuna ziman bihên bikaranîn.

Ji wan ses sefheyên ya yekemîn agahdarî ye. Bi gotinek din, mamusta çî bi devkî, çî bi wêneyan, anjî bi serneryoyekê zimanê ku ew dixwaze fêrbike pêşkêş dike. Di pêşkêşkirina agahîyên nû da mamusta sedased xwedî kontrolê ye di polên ziman da. Xwendekar wan agahîyan di nav mêjîyên xwe da derbas dike. Ew girêdanekî di navbenda agahîyên xwe yên kevn û yên nû da çêdike.

Sefheya duyemîn têgihistina zimani ye. Ew gava ku xwendekar agahdar bun û têgihistin divêt ew bihên pirs-yarkirin da ku ew agahdarî û têgihisti-

na xwe bikar binin. Mamusta divêt berê bikaranîna ziman bizane kanê xwendekaran agahîyên ji bo wan nû têgihistina anjî na. Pasî wê hindê mamusta rêya xwendekaran ji bo bikaranîna ziman vedike, belê kontrola xwe ji dest bernade, xwendekar di bin bandora mamusta da zimanê ku ji bo wan hatîye pêşkêşkirin bi kar tinin.

Di sefheya sêyemîn da xwendekar zimani bêkontrola mamusta da bikartinin. Ew bi serê xwe ne. Ew zimanê ku wan di sefheya yekemîn û duyemîn da dîtibû ew dê bi kar binin. Li wir mamusta herwekî arîkarekê di sinifê da rola xwe ditîne cih. Serfirazbuna xwendekaran di wê sefheyê da, girêdayî sefhaya yekemîn û duyemîn e. Heke di wan sefheya da ziman bi rêk û pêk hatibe pêşkêşkirin, û fêrkirin, bikaranîna zimani dê sefheya sêyemîn da hêsantir be.

Bikaranîna zimani ji bo ragihandinan pêngavek gelek girîng e. Divêt xwendekar xwedî însiyatîf bin da ku zimanê ku ew fêrbunê ji bo ragihandinên xwe bi kar binin. Heke xwendekaran têri xwe di sinifê da ziman ji bo armancên xwe bi kar anin, ew dê

bikarin li derveyî sinifê jî, di nav civakê da wî zimani ji bo ragihandinên xwe bi kar binin. Xebatên diduve, sêseye, kom kom û niqasên li ser agahîyên nû fersendekî girîng dide xwendekaran ji bo ragihandinên civakî

Tenê pistî bikaranîna ziman, xwendekar dikarin agahîyên ji bo wan nû bi awayekî zanistî analîz bikin.

Di pêngava sentezkirinê da jî xwendekar dikarin berhavanî û bereksîya agahîyên nû û yên kevn ew fêrbuyi bikin. (Ew alîkarî dide xwendekaran da ku agahîyan bastir têtbigehin û wan agahîyan ji bo bîranîna dûr ji xwe ra hilgirin)

Di teoriya fêrbunê da sefheya dawî hêlsengandin e. Di wê sefhêda xwendekar derbarî fêrbuna nû da dibin xwedî ramanan. Xwendekar di dawîyê da zimanê ku ew fêrbuyî dihêlsengînin û dibînin kû çawa jîyana wan ya civakî da ew ziman cihe xwe digire.

namînin . Baş têt zanîn ku hêlsengandin di gelek alîyan da, herwekî kontrola li ser xwendekaran, pêkanîn û amadekirina dersan, motîvekirina xwendekaran ji bo ders kirinê û di berna-mêda pêngav pêşawetin û paşavêtinê da arîkarîyek gelek gevre dide mamus-

Teoriya (psîkolojîya) fêrbunê ji bo ziman

1. Pêskêskirina ziman (danîna agahîyan)	Mamusta bi tistên didenî, vîjûal (wêne, video, slayt, demonstrasyon) anjî bi seneryoyekî ziman pêskêskirina dike. Kontrola mamusta %100 e
2. Têgihistin (bikaranîna ziman)	Mamusta bi pirsîyan û hinkariyan têgihistinê kontrol dike. Gotin Nisandan Tevlêkirin Kontrola mamusta %90 e
3. Bikaranîna ziman	Mamusa kontrola xwe sist dike û herwekî arîkarekê rola xwe dileyîze
4. Bikaranîna ziman ji bo ragihandinan	Xwendekar serbest dixebitin û zima ni ji bo ragihandinan bi kar tinin. Mamusta arîkar e.
5. Analîz û sentez	Tenê pistî bikaranîna ziman, xwendekar dikarin agahdariya nû analîz bikin. Ew arîkarî dide xwendekaran da ku wan agahîyan bastir têbigihin û wan agahîyan ji bo biranîna dîr ji xwe ra hilgîrin. Di pêngava sentezkirinê da xwendekar liwîr dikarin behavanî û bereksîya agahîyên nû û yên kevin ew fêrbuyî bikin.
6. Hêlsengandin	Xwendekar dibin xwedîyê ramanan. Bi kar anîna ziman di nav civakê da nîsane wan dide ku fêrbune cihe xwe girtiye

Beşa dawî ya tevahîya dîzaynkirina mifredatê hêlsengandina mifredatê ye. Encamên ku mifredat gehistîyê pêwîste ku bihên hêlsengandin. Bêyî hêlsengandina mifredatê, kesên di nav karê perwerdê da nikarin mifredatê pêswê bibin, bastir bikin anjî bersivên pêwîstîyên ku nû derketî bidin ji ber ku pêwîstîyên xwendekaran pêwîstîyên civakê ne û ew pêwîstî ji çî caran sitatîk

tayan û kesên di nav karê çêkirina mifredatên netewî.

Dawî

Herwekî di serê wê gotarê da ji hatî gotin ji bo serefrazbuna bernamêyên perwerdê pêwîste binetar li ser prensîbên rasyonel bihêt danin. Divêt prose-sek sistematîk û zanistî bihêt bi kar

anîn. Ji bo realîzekirina wê mebestê rêyek heye ew jî bi kar anîna teorîya pêsvibirina mifredatê ye. Herçiqa cure cure teorîyên mifredatê hebin jî, ew hemu giringîyê didin li ser pêwistiyan, armanca û rêberîya sistematîk.

Mamustayên ku ji bo pêşkêşkirina ziman, fêrkirina ziman, rêbazên bingehîn û psîkolojîya fêrbunê bizanin dikarin dersên xwe bi awayekî profesyonelî pêkbinin û pêskêş bikin. Dîsa ew dikarin xwendekarên xwe bikêşne nav dersê da û pirsgirêkên xwendekarên xwe tespît bikin û ji bo wan çareserîya peyda bikin.

Ji bo bikaranina bernamê bi awayekî xurt tecrube û pisporîya mamusteyan bingehîn e. Ji bilî huner, qabîliyeta, tecrube û pisporîya mamusta, rêdanên dibistan û mamusta, rewsa xwendekaran derbarê ziman û materyalan da jî, ji bo serfirazbuna bernamê her yekî bandura xwe heye.

Ne tenê ji bo ziman belê divê mifredat ji bo her mijarekê bihê amadekirin û materyal bihên nivîsin. Ne pêwîs-

te ku em xwe çawrê serbestkirina perwerdeya bi zimanê kurdî bigirin, Divê mamusteyên her mijarekê matematîk, bîyolojî, fîzîk, û hwd, di nav bizaveki da bin û amedekariya nivîsîna pirtukên wan mijaran bi rêbazên nûjen bikin. Dibe ku ew pirtukên ku tî nivîsînihiha bi sedased kêrî perwerdê nebin, belê dîsa jî her materyalên ku tî amedekirin dê kêrî gelek xebatên akademîk bibin. Bi kêmi we ew materyal bi termonolojîya xwe dikarin bibin çavkanî ji bo mifredatek netewî.

Tecrubeyên kurdên basur divê em binin berçavan û li ser lêkolînan bikin ji ber ku ewe bi salane ew jî dibistanên iptidaî bigre heta zanîngehan perwerdê bi zimanê kurdî dikin. Heke rê hebe di seranserê welat têkilîyên kesên di nav karê perwerdê da hebe û mifredatên netewî bihên amadekirin ew dê rê bide nêzîkbuna zaravayan jî û dê cudatîyên navbeyna zaravayan kêmtir bike.

Ji bo bersivdana wan hemu pêwîstiya çêkirin u pêkanîna mifredatek netewî bi lezgîni pêwîste.

1. Analîza Pêwistiyan	Pêwîstiyên xwendekaran û yên civakê Kurdîya gelemperî Kurdîya akademîk Pêwîstiyên din
2. Formilasyona Armanca	Armancên nêzik (rojane, heftîyane) Armancên dûr (mehane, salane)
3. Helbijartina Naverokê	Nivîsandin, xwendin, fonolojî, hevoksaî, çand, wêje û helbest, hwd
4. Pêkanîna Naverokê	Duyêkbirina naverokê, kîjan konsept kîjan demê bihê fêrkirin, besên ziman, qursên cure cure, teorîya xwedîbuna ziman, teorîya fêrbunê bingehîn lîguîstîkê rêbazên ziman fêrbunê
5. Helbijartina rê û Rêbazên fêrbunê	1) agahdarîya ziman 2) rê û rêbazên ziman fêrbunê 3) psîkolojîya fêrbunê
6. Pêkanîna rê û Rêbazên fêrbunê	Perwerdeya mamustayên ziman ji bo pêkanîna dersan û rêvebirîya mifredatê Teknîkên ziman fêrkirinê
7. Helsengandin	Pêşve birin, bersivên pêwîstiyên nû Pêngav pêşavêtin û paşavêtin

Rêbazên sereke yê ziman fêrkirinê

1: Rêbaza wergera ziman	Dawîya 1900 ji bo grekî u latînî hatiye xebitandin. Binetar: jiberkirina rêzên rêzîmanî u rezîman bi kurahî têt fêrkirin.
2: Rêbaza dîrekt	Pêşengiya wê Prof. E. W. Gatenby u Dr Robert Lado kirîye. Ders: dîyalog-anekdot
3: Rêbaza xwendinê	Ji bo armancên pratîk u kesên tenê xwendin pêwîst hatîye bikaranîn. Rêzîmana ji bo xwendinê pêwîst têt fêrkirin
4: Rêbaza audiolingual	1920-30 Di encama xebatên ser psikolojiya behaviourismê u lînguîstîkê derkevîye. Pêşengiya wê Leonard Bloomfield u Skinner kirîye. Giringî li ser sîyarker – bersiv dan – xurtkirinê ye. Fêrbun hutbuyîn e. Dubarekirin u jiberkirina dîyalogan gelek e. Rêzîman di nav dîyalogan têt fêrkirin. G.A.X. N bi rêzê têt fêrkirin
5: Rêbaza ragihandinê	Pêşengiya wê Noam Chomsky kirîye. Diji psikolojiya behaviourismê derketîye. Fêrbun tistek hutbuyîn nîne afirandêrîye. Mirovan performans u qabîliyeta ziman fêrbunê zikmayîda heye. Her çar qabîliyetên ziman G. A. X. N bi awayek ragihandinî têt fêrkirin.
6: Rêbaza eklektîk	Çi rêbaz bi serê xwe têt nîne. Ji bo ziman fêrbunê rêbazek eklektîk divêt bihêt bikaranîn. Rexên kêrhatî yê hemu rêbazan mamuste dikarin ji bo xurtkirina dersên xwe bi kar binîn

ÇAVKANÎ

1: Dubin, F., and Olshain, E. (1986) Course Design: Developing Programs and Materials for Language learning. Cambridge University Press.

2: Eggen, P. D., Kauchak, D P., and Harder, R. J. (1979) . Strategies for Teachers: Information Processing Models in the Classroom. London: Prentice - Hall.

3: Taba, H. (1962) Curriculum Development: Theory and Practice. New York: Harcourt, Brace and World.

4: Bellon, J. J., and Handler, J. R. (1982). Curriculum development and evaluation: A desing: for improvement. Kendall/Hun PUBLISHING Company.

5: Munby, J. (1978) . Communicative syllabus desing: A sociolinguistic model

for defining the content of purpose-specific language programs. Cambridge University Press.

6: Vollance, E.(1982) . The practical uses of curriculum theory. Theory into Practice, 21 (1):4-10.

7: White, R. V. (1988) The ELT curriculum: Desingn. Innovation.

And management. Basil Blackwell. Ltd.

8: Worthen, B. R. and Sanders, J. R. (1973) . Educational evaluation: Theory and practice. Charles A. Jones Publishing Co.

9: Yalden, J. (1987) . Principles of course desing for language teaching. Cambridge University Press.

10: Chomsky Noam. Language and Mind anlerged ed. New York Harcourt Brace Janovich 1972.

UNÎTE 1

1 A ROJ BAŞ! NAVÊ TE ÇIYE?

- A — Rojbaş. Navê min Şîlan e.
Navê te çi ye?
B — Navê min Dilxwaz e.
A — Tu ji kuderê yî Dilxwaz?
B — Ez ji Hakariyê me.

HÎNDEKARÎ

- 2 — Cihê vala tijî bike.
- A — Rojbaş! min Azad
Navê çi ?
- B — Serdar
- A — Tu ku derê Serdar?
- B — Ez ji Wanê Tu ji ?
- A — Ez ji Batmanê

1 B NAVÊ WÎ RIZGAR E.

- 1 — WÎ — W
Navên mirovên jêrîn çi ne?

- Xezal Elî Egît
Beybûn Binevş Rizgîn

Navê **wê** Xezal e.
Navê **wî** Elî ye.
Navê **wî** Egît e

Navê wê Beybun e.
Navê wê Binevş e
Navê wî Rizgîn e

2 — Rêzikên Jêrîn tiji bikin.

Minak: Navê wê Xezal e.

- 1 - Navê Kemal
2 - Zelal
3 - Zerê
4 - Azad
5 - Ronak

3- Niha pirsra navên xwendekarên di sinifê de bikin.

Navê te çi ye?
Navê min

4 — Alfabeya Kurdî

A Tîpên Girdek:

A B C Ç D E Ê F G H I Î J K L M N O P Q R S Ş T U Û V W X Y Z

B Tîpên Hûrdek:

A b c ç d e ê f g h î j k l m n o p q r s ş t u û v w x y z

5 — Guhdarî bikin û tîpan binivîsin.

Mînak:

T z a f h

6- Pirsra tîpên navê hevalê xwe bike.

Mînak: Tîpên navê te çi ne?

Tîpên navê min: B, e, r, î, v, a, n.

1 C — TU ÇAWAN Î?

1— Guhdarî bike û diyaloga jêrîn Bixebite.

Belqîs: Tu çawan î Serdar?

Serdar: Ez baş im. Zor spas. Tu çawan î?

Belqîs: Ez jî baş im. Zor spas.

2 — Pirtuka xwe bigire û diyaloga jorîn bixebite

3 — *Guhê xwe bide diyaloga jêrîn û cihê vala tiji bike.*

Beybûn: Rizgîn, ev e Egît e.

Egît ev e Rizgîn e.

Rizgîn: Egît.

Egît: Roj bas Rizgîn.

Beybûn: Egît Amadê

Rizgîn: Birastî! Ez ji Amadê me.

Beybûn: Min nizanîbû ku hûn her du Amedê ne.

4 — *Niha diduwe bixebitin û diyalogeke wekî ya jorîn binivîsin û dubare bikin.*

1 D- TU JI KUDERÊ YÎ?

1 — *Ew ji kuderê ye? Guhdarî bike û dûv re bibêje.*

WELAT	NETEWE	ZIMAN
Kurdistan	kurd	kurdi
Tirkiye	tirk	tirkî
Elmanyê	elman	elmanî
Emerika	emrikayî	îngilîzî
Japonya	japon	japonî
Îtalya	îtalî	îtalî
Îngilîzîstan	îngilîz	îngilîzî
Îran	fars	farisî
Kuba	kubayî	spanyolî
Hindistan	hindû	hindî

2- *Tu ji kuderê yî?*

Ez ji Tirkiyê me. Ez tirk im.
Navê min Erol e.

Ez ji Îranê me. Ez îranî me.
Navê min Sahpur e.

Ez ji Frenseyê me. Ez frensî me.
Navê min Erîc e.

Pirsa Havalê xwe bike "tu ji
Ku derê yî?"

3- *Ew ji kuderê ye?*

Ew ji Hindistanê ye. Ew hindî ye.
Navê wî Gandî ye.

Ew ji Emerîkayê ye. Ew Emrîkî ye.
Navê wi Bill e.

Ew ji Îngilîzîstanê ye. Ew îngilîz e.
Navê wê John e.

Ew ji Pakistanê ye. Ew Pakistanî ye.
Navê wê Benazîr e.

4 — *Rojda ji kuderê ye?*

Rojda ji Kurdistanê ye. Ew kurd e.
 Bextiyar ji Îranê ye. Ew faris e.
 Hemut ji Elmanyayê ye. Ew elman e.

GRAMERA UNÎTE 1

Ez baş <i>im.</i>	Ez têhnî <i>me.</i>
Tu baş <i>î.</i>	Tu têhnî <i>yî.</i>
Ew baş <i>e.</i>	Ew têhnî <i>ye.</i>
Em baş <i>in.</i>	Em têhnî <i>ne.</i>
Hûn baş <i>in.</i>	Hûn têhnî <i>ne.</i>
Ew baş <i>in.</i>	Ew têhnî <i>ne.</i>

RÊZ : Heke tîpa dawî dengdar be ***im, î, e in*** tîte nivîsandin; belê heke bêdeng be hingî ***me, yî, ye ne*** tîte nivîsandin.

HÎNDEKARÎ

1— *Cihê vala bi bêjeyên jêrîn tijî bikin.*

im, î, e, in, me, yî, ye, ne

Ez gelek nexweş	Ez westî... ..
Tu gelek nexweş	Tu westî
Ew gelek nexweş	Ew westî
Hûn gelek nexweş	Em westî... ..
Em gelek nexweş	Hûn westî
Ew gelek nexweş	Ew westî

2— *Di zimanê Kurdî de, du cure cînavkên kesan hene.*

1 **2**

Ez	min	Navê min Hişyar e.
Tu	te	Navê te Bengîn e.
Ew	wê (mê)	Navê wê Belqîsa ye.
Ew	wî (nêr)	Navê wî Rêber e.
Em	me	Navê me Belqîsa û Bahoz in.
Hûn	we	Navê we Serdar û Şîrvan in.
Ew	wan	Navê wan Binevş û Gulê ne.

3 — II

Erol **ji** Tirkîyê ye.
Klinton **ji** Emerîkayê ye.

Mîterand **ji** Frenseyê ye.
Tu **ji** Kurdîstanê yî.

AZMUN 1

1— Pirsyarên bersivên jêrî binivîse.

1. A:?
B: Navê min Sema ye.
2. A:?
B: Ez ji Îzmîrê me.
3. A:?
B: Ez baş im. Gelek spas.
4. A:?
B: Asmîn e. Ew ji Hindistanê ye
5. A:?
B: Bob e. Ew ji Îngîlizistanê ye

2 — Diyaloga jêrî biqetîne.

1. A: Roj baş. Navê John?
Navê ye?
B: Navê min Bawer
A: Bawer?
B: Ez baş Gelek Tu çawan î?
A: Ez baş Gelek spas.

3 — Cihên vala teji bike.

1. Beybûn Semsûrê
2. Zelal zîrek
3. Tu xwendekar?
4. enirî me.
5. Navê Belqîs e.
6. Navên Ronak û Binevş in.
7. Navê Zeydan e.
8. Xinav û Bahoz ji Geverê
9. keyfxweş e.
10. Helmut ji Elmanyayê

4— *Bi bêjeyên jêrê rezikan çêbikin*

Minak: Tirk/e/ew
Ew Tirk e.

1. e/ Kurd/ew
.....
2. Nexweş / î / Tu
.....
3. Zeydan / zîrek / û / Ronak / in
.....
4. jî / ji / em / ne / Wanê
.....
5. in / Hûn / çawan
.....
6. ne / kuderê / ji / Hûn
.....
7. ji / Îsweçê / em / ne
.....

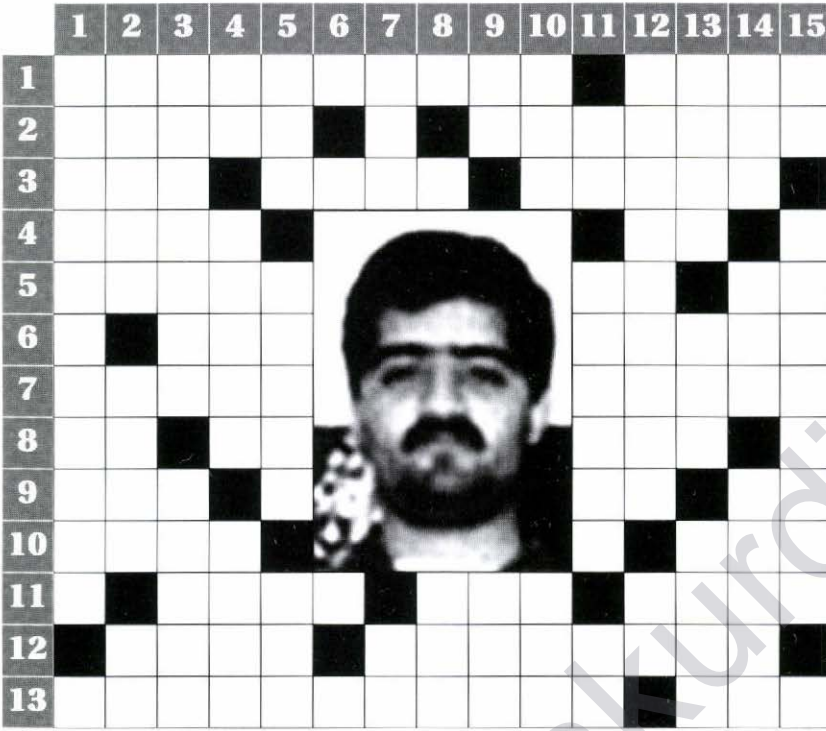
8. cuwan / gelek / e / Zilan
.....
9. birsî / ne / em
.....
10. û / Rihan / Susin / bedev/
gelek/ in
.....

5— *Cihên vala bi cinavkên rast teji bike*

Mînak:
Ez Min
... Te
Ew(mê)
Ew (nêr)
..... Me
..... We
Ew

6 — *Cihên vala bi bêjeyên welat, netew û ziman teji bike.*

WELAT	NETEW	ZÎMAN
Mînak Kurdistan	Kurd Tirk	Kurdî
	Fars	Elmanî
Norweç Îtalye		Îsweçî
Japonye	Emrîkayî	
	Belçîkî	
	Îngilîz	
Rusya		

Bulmacamızı doğru olarak çözüp adresimize gönderen beş okurumuza sürpriz hediyeler veriyoruz.

Adres:
M. Alpavut
Friedhof Str. 3
47877 Willich
Deutschland

Hazırlayan:
Mustafa
Görkem

Soldan Sağa: 1/ Orta Anadolu'da bir Kürt ilçesi – Orta Anadolu da bir Kürt ilçesi. 2/ Belirti, işaret – Orta Anadolu da bir Kürt köyü. 3/ Ticari eşya – anlam, kavram – boru içinde biriken is 4/ Gırtlak – Kiloski (kısaca) 5/ Kar ayakkabısı – kalın sicim – Milattan Önce (kısaca) 6/ Gözleri görmeyen – Kürtçe de türkü 7/ Ahize – Bir Politikacı 8/ Eski bir Mısır Tanrısı – bir nota – isimden sıfat türeten bir ek 9/ Kürtçede oyun – aşamasız asker – bir nota 10/ Bir erkek ismi – damarlarda ki sıvı – 11/ Eski Alman parası – yankı – Kürtçede karanlık. 12/ Tutarık – Orta Anadolu da bir Kürt köyü. 13/ Fotoğrafta ki Orta Anadolulu şehit / Ezidilerin bir bayramı.

Yukarıdan Aşağıya: 1/ Orta Anadolu lu bir şehit. 2/ Tespih başlığı – Laiklik yanlısı olan – Kürtçede üç. 3/ Orta Anadolu'da bir Kürt aşireti – Bir ilçe. 4/ Utanma – bir erkek ismi – bir hayvan. 5/ Rutubet – çaresiz – Nazım Hikmet'in soyadı. 7/ Tavır – doymamış. 8/ Bileyi aracı 9/ Bir nota – ince tüy 10/ Önde giden – Kürtçede dini 11/ Yazıklar olsun anlamında bir ünlem – iki seçenektten birini seçmek zorunda kalmak – Bakınız (kısaca) 12/ Orta Anadolu da bir Kürt köyü – uzaklık belirtir. 13/ Anakara nın bir semti – Bir tür deve – bir kumaş türü. 14/ Mercek camı – Orta Anadolu'da çok kullanılan bir kamyon markası – Kayseri de bir Kürt yerleşim yeri 15/ Tümör – Orta Anadolu da bir Kürt köyü.

Birinci sayımızdaki ödüllü bulmacayı çözerek dergimize gönderen okurlarımız arasında yaptığımız çekilişte ödül kazananlar:

- 1) Cemal Dikmeci – Lyon;
- 2) Dilek Akat – Bonn;
- 3) Halis Duvarcı – Köln;
- 4) Keko Kutubay – Amsterdam
- 5) Nurhan Taş – Fehring

HEVALA NEMIR ZÎLAN

Xizan Şîlan

Şervanên li ser çîyan
Diqîrin û digotin
Ew hevala nemir Zîlan e
Ew hêvî û evîna ber dîlan e
Ew nemira li ser çîya û kolan e
Barê giran rakiribû li ser milan e
Barê Kurmanc, Zaza û Soran e
Barê azadiya gelî Kurdan e
Barê soza serkeftinê
Barê doza serhildanê.

Hevala nemir Zîlan!
Te dilê xwe kiribû bombe û teqîyayî
Agir û pêtî dipijîqîyayî
Te hawir dora dijmine har dişewitand
ğ ji nava welatê xwe diqewitand
Ew agirê canê te
Agirê newrozê bû
Ew agirê canê te
Agirê pîroz bû
Bi agirê canê te roj dibirîqîn
Weku te tarîfîya şevan diçirand
Û xewa şevan li dijminan direvand

Hevala nemir Zîlan!
Kesk û sor û zer bûn rengê te
Bi qêrîn û hawar bû dengê te
Gul û nêrgîz şîn bûn bi xwîna te
Erd û ezman dilerizî bi axîna te

Te êrîş bir ser dijmin bi cesaretê
Te keç û bûk şîyar kirin ji esaretê
Te di şeva reş û tarî de

Bi şewqa agirê canê xwe
Pêşeroj rohnî kir
Te bi lorandina xwe ya şîrîn
Dergûşa ber dilê dayikan xaşkir
Te bi şîyara berxwedan Jîyane
Rîya azadiyê ber bi xwe ve kaşkir
Te bi çalakiya xwe ya şoreşê
Dîsa rê li ber dijminan şaşkir

Hevala nemir Zîlan!
Tu wek hozanan dinalê
Tu wek zozanan dikalî

Tu baraba hûr hûr a demsalî
Tu berfa spî ya zivistanî
Tu bilbila nava bax û bostanî
Tu şehîda axa Kurdistanî
Tu xem meke hevala Zîlan!
Gora te bi axa pîroz hate nuxumandin
Rûpelên dîrokê bi xwîna te
hate xemilandin

Tu hevala nemir Zîlan î
Tu şerwan û sewdaya ber dilanî
Axx axx dibêjim delalê, xezalê
Tu hesreta ber dilê Xizanî

